

חזון חזקיה

גליון שיח תורני לבני הישיבות מבית 'תורה דיליה'
גליון 29 | בין הזמנים אב תשפ"ו

אשריך ושלך!

"הקנין והאמון לך"

דברי חזקיה ורוממות לבני הישיבות לעת הזאת
ממרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

מרויקט מיוחד לקראת זמן אלול הבעל"ט

למען תזכור!

עצות וכלים מעשיים בדרכי ההצלחה
בעולמו של בן ישיבה בדורנו
טרקי הדרכה מאלפים
מגדולי מרביצי התורה שליט"א
שנישאו בוועידת 'קניני תורה'
במעמד סיום ישיבת 'חדוותא דכלה'
ניסן תשפ"ו

'דעסקין בהדווחתא'

שאלות ונידונים מרתקים
מגדולי מרביצי התורה לימי המנוחה
בני הישיבות משיבים חוזים במלגות מכובדות

דבר מערכת

אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא!

בעמדנו בפתחם של ימי בין הזמנים הבעל"ט, אנו נרגשים להעלות על שלחן מלכים בסיעתא דשמיא, את הגיליון העשרים ותשעה של "חדוותא" - גליון שיח תורני לבני הישיבות מבית "תורה דיליה".

זכינו ובס"ד גליון "חדוותא" התקבל בשמחה רבה בקרב אלפי בני הישיבות עמלי התורה בכל אתר ואתר והפך לנכס צאן ברזל בעולם הישיבות, כאשר מידי בין הזמנים ומידי חג עמלים בני התורה בחדוותא ומשתעשעים בעיונה של תורה, מתחזקים ומתרוממים משיחות המוסר מכבשונם של רבותינו מעתיקי השמועה, מתוך מנוחת הדעת.

הגליון שלפניכם "חדוותא" - "אשְׁרִיךְ", גדוש בתוכן עשיר לימי בין הזמנים, בהלכה ובאגדה, לאורם של מרנן ורבנן גדולי התורה שליט"א, וכן הובאו בו ע"ב שאלות ונידונים מרתקים מגדולי מרביצי התורה שליט"א במסגרת המדורים: 'חדוותא דעיונא', 'קרא דחדוותא' ו'תורתך שעשועי'.

מדור מיוחד מוגש לציבור בני הישיבות לקראת זמן אלול הבעל"ט בגליון זה - 'למען תצליח!', ובו עצות וכלים מעשיים בדרכי ההצלחה בעולמו של בן ישיבה בדורנו, מאת גדולי ראשי הישיבות שליט"א, הפותחים צוהר לדרכי ההצלחה, פרקי הכוונה והדרכה סדרך הלימוד, מתוך ועידת 'קנייני תורה' שנערכה בער"ח אייר בשילוב מעמד סיום ישיבת 'חדוותא דכלה'.

אנו קוראים בזאת לבני הישיבות היקרים לשאת גליון זה בחיקם בימי בין הזמנים בבית המדרש ובמקומות המנוחה ולהוסיף באור התורה ויגיעתה בימים אלו, ולשאת וליתן בו מתוך פלפולה של תורה בחדוה, וליטול קולמוסם להשיב לשאלות בכתב ובהקלטות ולהעלות על הכתב חבורות בנושאי הגליון.

'חדוותא' הינו נדבך נוסף בפעילות התורנית הענפה של ארגון 'תורה דיליה' - לקנין אישי בתורה, כאשר במשך י"ג שנות קיומו פועל חדור מטרה להאהיב ולחבר את התורה על לומדיה באופנים ובמיזמים שונים להגדיל תורה ולהאדירה!

הארגון פועל לאורך כל השנה בהיכלי הישיבות והכוללים בברכת ובהכוונת גדולי ראשי הישיבות שליט"א, בהוצאה לאור עולם של קונטרסים וספרים אישיים מתורתם של בני הישיבות ואברכי הכוללים, כאשר עד עתה יצאו לאור למעלה מעשרים אלף חיבורים מובחרים ומהודרים, להגדיל תורה ולהאדירה.

ברכה ותהילה נביע לראשי 'איגוד בני הישיבות ב"ב' - הרה"ג מרדכי הומינר שליט"א והרה"ג שמואל שטרנפלד שליט"א, העמלים ללא לאות בעוז ובתעצומות לרווחתם של יושבי אהלים בחורי החמד היקרים.

אנו תקווה כי בני הישיבות יפיקו תועלת מרובה מקובץ זה, ובזכות ריבוי התורה ויגיעתה, נזכה להינצל מכל פגע ואויב העומדים עלינו לכלותינו, ויסירו הרשעים ידיהם מבני הישיבות מחזיקי העולם, ויוכלו להמשיך לשקוד על התורה מתוך השקט ובטחה בזמן קיץ של עליה ושגשוג.

ביקרא דאורייתא להמוני עמליה בטהרה,
ובברכה שנזכה לאכול מן הפסחים ומן הזבחים במהרה,
"תורה דיליה"

אשריכם בני הישיבות!

בסיעתא דשמיא הגיעו למערכת מאות תשובות נפלאות
על שאלות ונידונים גליון 'חדוותא' ניסן תשפ"ו
שמות הזוכים יפורסמו א"ה בגליון הבא

שיעורי "חדוותא דשמעתא"

בימי בין הזמנים

יתקיים א"ה בית מדרש פעיל

בשאלות ונידונים אקטואליים מרתקים ומשמחי לב

היכנסו מידי יום לשלוחה 3

בקו 'בהיכלו' 03-30-64-200 שלוחה 0

והאזינו לשיעורים יומיים קצרים מידי הגאונים הגדולים:

רבי מנחם כהן שליט"א

ר"מ ישיבות 'נתיב הדעת' ו'יסודות'

רבי עקיבא מדלוב שליט"א

ר"מ ישיבת 'אור ישראל'

בני הישיבות מגיבים לשיעורי הרבנים שליט"א

ונכנסים להגרלות משתלמות!

בהיכלו

היכל התורה הקווי של בני הישיבות
מבית 'תורה דיליה'

03-30-64-200 שלוחה 0

לדעת לכתוב!

להזמנת הרצאות בנושא כתיבת חידושי תורה

מאת הרה"ג ירוחם חיטובסקי שליט"א

ניתן לפנות לדוא"ל: a038009090@gmail.com

חדש!

ניתן להגיב לשיעורי הרבנים שליט"א

דרך שלוחות הרבנים בקו הריתחא שלוחה 1

ולהיכנס להגרלה הגדולה לבני הישיבות

הגר"מ כהן - שלוחה 9 | הגר"ע מדלוב - שלוחה 10

מערכת "חדוותא"

מייל: B033064200@GMAIL.COM

פקס: 0722-740-620

ניתן להשיג את הגיליון, בשליחת

מייל לכתובת הנ"ל, יש לכתוב

בשורת הנושא "חדוותא למייל".

© כל הזכויות שמורות

החלוצים 15 בני ברק

טלפון: 03-800-90-90

מייל: A038009090@GMAIL.COM

עיצוב ועימוד: ספציפי צ. נויבירט 053-4164845

זקניך ויאמרו לך

עמ' 12

מרן ראש הישיבה
הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

עמ' 10

קברניט עולם התורה מרן רה"י
הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

עמ' 8

רשכבה"ג רבינו מרן רה"י
הגאון רבי דב לנדו שליט"א

עמ' 18

מרן הגאון הגדול
רבי חיים פיינשטיין שליט"א

עמ' 16

מרן הגאון הגדול
רבי שרגא שטינמן שליט"א

עמ' 14

מרן הגאון הגדול
רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א

תורתך
שעשועי

עמ' 41

שאלות והידורים
מאת הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

יקרא
דחזווא

עמ' 35

פנינים יקרים
ונידונים משמחי לב
מאת הגאון רבי מנחם כהן שליט"א

דחזווא
דעינא

עמ' 20

שאלות, תמיהות ונידונים
מראשי הישיבות
ומרביצי התורה

פרויקט מיוחד לקראת זמן אלול הבעל"ט

למען תצליח! / עמ' 42

צעות וכלים מעשיים בדרכי ההצלחה בעולמו של בן ישיבה בדורנו

פרקי הדרכה מאלפים מגדולי מרביצי התורה שליט"א

שנישאו בועידת 'קנייני תורה'

במעמד סיום ישיבת 'דחזווא דכלה' ניסן תשפ"ו

"לפי טבעו"

רב שיח במשנת מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל
בהשתתפות בנו הגאון הגדול
רבי ישראל אדלשטיין שליט"א
ואחינו הגאון הגדול רבי אליהו דיסקין שליט"א

דברי הדרכה לעלייה בתורה

נוכח האתגרים הניצבים בפני בני הישיבות בדורנו
מאת הגאון הגדול רבי ברוך דב דיסקין שליט"א

"עשה לך רב"

שרת מחכים על דרך הלימוד מרב לתלמיד
מאת המשיג רבי שלמה ברויאר שליט"א
מנהל רוחני דשיבת 'בית מתתיהו'

דברים מרוממים במעלת תורת בין הזמנים

ודרכי רכישת קנייני התורה
מאת הגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א

"חזו בני חביבי דעסקין בחדווא דילי"

"דחזווא"

בין הזמנים אב תשפ"ו

כיצד משתתפים?

כותבים חבורות

בני הישיבות נוטלים את קולמוסם ומעלים על הכתב חבורה בנושאים המובאים בגליון "דחזווא" - 'אשריך'

משיבים תשובות

על השאלות, התמיהות והנידונים של מדורי "דחזווא דעינא",
'יקרא דחזווא' ו"תורתך שעשועי".

משתתפים ומגיבים לשיעורי הרבנים

מאזינים בימי בין הזמנים לשיעורים המרתקים ומקליטים במערכת תגובה,
תשובה או הערה עבור מוסרי השיעורים שליט"א

תשובות ניתן למסור בכתב או להקליט בקו "בהיכל" (שלוחה 4), על התשובות להיות מפורטות וברורות לאחר
עיון וליבון נושאי השאלה. יש לציין מס' שאלה.

צוות ת"ח יעבור על החבורות ועל התשובות, הכותבים המובחרים יזכו במלגות מכובדות ללא הגרלה, יתר
הכותבים והמשיבים יכנסו להגרלה על

מלגות ופרסים בסך אלפי שקלים.

- כל תשובה מזכה בזכות נוספת לכניסה להגרלה -

משלוח חבורות ותשובות למערכת "דחזווא":

לכתובת המייל: B033064200@GMAIL.COM, או בתיבות "תורה דיליה" בבני ברק,
או בתיבות "תורה דיליה" בהיכלי הישיבות.

יש לרשום: שם פרטי ומשפחה, מס' זהות, מס' טלפון, כתובת, שם קהילה ומקום לימודים.
לציין "עבור דחזווא"

השולחים תשובות וחבורות במייל או דרך התיבות, יעדכנו בשלוחה 4 לצורך כניסה להגרלה.

הקלטת תשובות: בקו "בהיכל" בשלוחה 4

- תאריך אחרון לשליחת חבורות ותשובות: ט"ו אלול תשפ"ו -

בעוד בשנותיו של מרן הגר"א וסרמן זצוק"ל, מן ההכרח היה 'לחלל' את הדיבור ולהזכיר סנטים ודולרים, מעמדי ה'ריתחא דאורייתא' של תשפ"ו מדברים בשפה שונה: דרך תבואה ושתיה של פרק 'מרובה', או דרך חידושו של הביאור-הלכה בענין הלוש ציצית בלא כוונה.

אמריקה של תשפ"ו אינה זקוקה עוד למפתחי-לב בדמות משלים ומליצות. היא מדברת בשפת הישיבה. העיקרון של "שש ושמונה ומתענג בלימוד ודברי תורה נבלעים בדמו", חוץ ימים ונהרות, והדרך להצית ולקחת בגחליו, עוברת דרך הרמב"ם והרשב"א.

ובעוד בארץ-ישראל ניטש מאבק בין מי שתורתם מתגלגלת בחוצות ובשווקים, למי שתורתם נבלעת בדמם - נחפזה לייקווד לחבק ולנשק ספרי תורה וסטנדרים שתחתיהם.

ככה מדברים היום בין בני ישיבה.

6.

בין קיץ מוכתם לזמן אלול שבאופק, כיצד מאמצים את רוחו של נסיך הישיבה שמצא עצמו אזוק בין רחוקי סטנדר ורשב"א?

יש מי שמנתץ ושובר. פורע חוקים ומחלל כבוד שמיים.

שפת הישיבה משדרת בתדר עמוק ופנימי לגמרי. הנה שורות מרטיטות מתוך מכתבו של מרן הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א שכתב בשעתו לבחור אריאל שמאי:

"...כי אתה ממשיך את שלשלת הדורות שמסרו נפש על התורה, שעסקו בתורה במסירות-נפש בזמן גזירת המלכות. ליבי הומה אליך ואל תורתך... שליח ציבור אתה ככה גדול הנכנס לפני ולפנים... היושב בבית הכלא עם ספר התורה. אל ייפול בני, ואל יירך לבבך... כיוסף הצדיק אתה שהושלך לבית האסורים - וכבר רואה אני את רביד הזהב על צווארך ופז על זרועותיך, משם רועה אבן ישראל!"

ככה מדברים אל בני ישיבה. כך מנשקים ספר שנחטף מסטנדר. וכך מניפים בגאון את גאוות התורה!

וכשישאלו אותו, ספונטנית, באמצע השינה, בעיצומו של חלום, מה הוא מאחל ומייחל לבנו, ייבקעו ממעמקי נשמתו המילים "תלמיד חכם וירא שמים"!

4.

הקיץ האחרון, רווי המלחמות והאש, הביא לנקודת רתיחה גם את המאבק החמור בלומדי התורה. מי שהצטרף, למרבה הכאב, לצד התובע, היו חלקים מהציונות-הדתית.

הגישה הזו אינה נובעת משנאת התורה חלילה. היא אזוקה ולכודה בעיוורון התפיסה. מי שרואה בדף הגמרא תבנית-לזניה ועושה את תורתו קרדום לחלוק בו אירועי תרבות וגישור, רחוק מלהבין מושגי גדולה שטבועים ובלועים ברמ"ח ושס"ה.

מי שדברי הרמב"ם או הרשב"א כבר אינם מקודשים בעיניו ונתונים למבחני 'רלוונטיות', לא יזנק להרים ולנשק רשב"א שנפל. ומי שהפסיק לנשק רשב"א נופל, לא יתקשה להתאחד בלילה הקדוש של מתן תורה עם רפורמים שמצהירים עפ"ל הצהרות מחויכות בגנות התורה ולומדיה.

לפני כחודשיים, בעיצומו של מיני-סבב עם איראן, מיהרו נציגי המפלגות החרדיות לעקוב מקרוב אחר מצבם של מי שנשאים ליבם לערוק. "איך יתכן", רשפו אנשים, "שבשעת סכנה ומלחמה יהפוך כלא 10 למרכז מבקרים?"

עבורנו, בן ישיבה הוא ספר קודש. אנו חרדים לשלומם ולשלום הסטנדר עליו הוא מונח. כשבן ישיבה נתלש מהסטנדר, אנו מזנקים מכל עבר - **מזנקים, לא ניגשים בנחת** - עוטפים אותו באהבה ונושקים לו בחום.

בפרט בשעת מלחמה.

5.

לייקווד התורתית ליהטה הקיץ האחרון באש קודש. רוח אדירה נשבה בין עצי הבוקיצה וזרם הנהר, וכינסה את הכותרות העולמיות אל היכלו של 'בית מדרש גבוה'.

משלחן המערכת

הרב יעקב מרדכי לוי

שפת הישיבה

1.

זה קורה מדי שנה בליל חג השבועות. ארגון מסוים מטעם הציונות-הדתית פושט עם פרסומים עטופי גבינות, ומקיים אירועי 'תיקון ליל שבועות' ברחבי הארץ.

מה כולל ה'תיקון' החגיגי?

מופעי תרבות מבולגנים, שחלקם נעשה תוך חילול חג וערבוביה, עם רכיב רוחני כלשהו, שהגדרתם המוצהרת - העדר-הגדרה.

באופן תמוה, בין המרצים ונושאי-הדברים, משתתפים ראשי ישיבות ציוניות-דתיות. השנה למשל, באחד מה'תיקונים' נאמו שלושה עוקרי דת מוצהרים, כשבתווא - שני "ראשי ישיבות" מפורסמים בציבור הדתל"י.

הרגע החמור יותר אירע לפני כעשור. בתוכניות הלילה שולבו גם אישים מהקהילה הרפורמית. זה היה רגע שגם הציונות הדתית נחרדה. שיתוף הפעולה עם ניאור-רפורמים בהחלט מדאיג. אבל עוד קודם לכן, העובדה שבליל התקדש מתן-תורה נציגים מכובדים נושאים דברי תורה לצד עוקרי דת להלכה ולמעשה, מזעזעת גם את הר סיני.

ליל החיבור לקדושת התורה, הוא לילה שבו אמור ראש ישיבה להתייצב על גבי סטנדר אמיתי בישיבתו, ולהאיר ולהחיות לבבות בני ישיבה. לא על גבי פודיום, באירוע ש"חבל על הזמן", המופיע ברשימת אירועי תרבות לצד אישים שמבקשים בעצמם להדיח את הרב ההוא מ"המרחב הציבורי".

2.

אחד מהחכי"ם לשעבר בציבור הדתל"י היה איש נדיר. לצד פעילותו הפרלמנטרית היה דמות ישירה, נטולת מחלצות ומסכות, ובאורח נדיר, ידע גם לבקר את עצמו, ולהפנות מחיצי הלעג שלו גם פנימה.

כחלק מאופיו, נהג לערוך סקרי פתע. סקרים ספונטניים החושפים תהליכים חברתיים. פעם

ערך סקר בין קבוצת חברים דתיים-לאומיים, ובין קבוצת מכרים חרדים. הוא הפנה לשתי הקבוצות שאלה ספונטנית בלי להתעמק: "מה הדבר שאתה הכי מאחל ומייחל לבן שלך?"

התשובה הספונטנית שקיבל מהמשיבים החרדים הייתה, "שיהיה תלמיד חכם גדול וירא שמים", ואילו המשיבים מהחברה הדתית-לאומית השיבו באותה ספונטניות:

"שיהיה אדם טוב, אבא טוב, שיהיה מאושר".

אלו שלוש משאלות נפלאות. הלוואי על כולנו. אבל גם אורבן הסכים ביושר - שתשובה דומה היה מקבל מהורים לילדים בקנדה, רואנדה, או אינדונזיה.

3.

הנה מחזה שכיח בישיבות: בחור רכון על סטנדר, במהלך עינו הוא מערים על הסטנדר ספרים, מאחר וסטנדר אינו משטח יציב, קורה שכמה ספרים נשמטים ונופלים.

מכאן ואילך מתרחש מחזה מרנין: בחורים מזנקים מכל עבר - **מזנקים, לא ניגשים בנחת** - משתטחים על הרצפה, ומרימים בדחילו גמרא ורשב"א. בידיים רועדות ובלב הומה הם נושקים לספר ומניחים אותו בזהירות שוב על הסטנדר.

חרדת הקודש מול רשב"א נופל, הצורך העמוק לנשק בבא בתרא שנפלה - הם מהנכסים שהורשה הישיבה. בחור ישיבה לא ינשק ולא יזנק לספר מתמטיקה שנפל.

מי שחונך בהיכל הישיבה, רואה בלשון רש"י וב"אם תאמר" של תוספות את תחילת הכל ותכלית הכל. את האור הזורח בלבבו. "שיהיה שש ושמונה ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעים בדמו" ('אגלי טל' בהקדמתו). הגמרא של חניך הישיבה אינה מקצוע בין מקצועות. היא נבלעת בדמו. וכשחג השבועות, חגה של תורה, ממשמש ובא, יסתגר עם הגמרא והרשב"א משוש חייו הרחק מהמולתו של עולם.

מהר, הוא ילד כשרוני טוב מאד... לחשוב עוד פעם ועוד פעם לא נורא, ולחשוב ולטעות זה גם לא נורא, זה לא נורא בכלל לטעות, אבל לחשוב, אני אומר עוד הפעם את הדברים האלה, לעיין היטב בכל דבר.

ולהבדל! דבר יסודי מאוד זה להיבדל מהרחוביות, לא לרחוביות, להבדל בהתבדלות הכי גדולה זה הן בצורת הדיבור, הן בצורת ההתנהגות, קל וחומר מהדברים של הרחוב להיבדל, הדבר הזה מאוד חשוב להבדל, ויסודי מאוד.

דבר נוסף, ניצול הזמן בימי שישי ושבת, בפרט בימי הקיץ הארוכים, אשר חלילה לא יהיה "אם תעזבני יום יומיים אעזבך".

אני רוצה לסיים בברכה, ה' יעזור לכם ולכולנו ללמוד תורה מתוך עיון, מתוך התמסרות, מתוך שקיעות, וכל אלה שרודפים אותנו - רודפים את התורה, ה' יעזור שנצל מהם ונלמד את התורה וכל הדברים נלמד אותם עד הסוף, יש לפעמים דרכים שונות אני לא אומר, אבל להיות מונחים בלימוד, זה יהיה דבר הכי מעניין אותנו, ראיתי היום דבר נפלא מאד, על זה אני מחייך על זה אני חושב, גם באמצע משהו זה עולה הרעיון, להיות מונח במשהו, או שמוצאים איזה ראשון שאומר דבר, דבר שעד עכשיו חשבנו כך חשבנו כך וכו' וכו', הייתי אומר דוגמאות זה טוב.

צריך לחשוב לחשוב ועוד פעם לחשוב, ועוד פעם לעיין בזה, אני אומר אותו דבר כמה פעמים כי ככה צריך ללמוד, זה לא נורא אם טועים! זה בכלל לא עוולה לטעות, החזון איש כתב מכתב אחד למישהו שהיה קשה לו להודות על האמת, 'אני מלא תמיד טעויות גם בסברא ובגמרא והטעות לא מכה כבוד הלומד', ככה הלשון שלו, מי שמודה על האמת יותר חשוב לפעמים ממי שכיוון על האמת, כיוון יכול להיות או שכיוון כסומא בארובה, או שכיוון כיון ששמע פעם ושכח ששמע, או דברים כאלה, אבל העיקר שבשעת מעשה לנסות מה האמת כאן.

בכל חלקי התורה יש הרבה דוגמאות כמו שהבאתי, יש דברים שידועים ללמוד שזה עולה מן הגמרא, או שיוצא מן הגמרא או שכתוב בגמרא, הרבה דינים, זה כשיודעים טוב את הגמרא, כל דבר לראות איך זה כתוב בגמרא ובתוספות לראות את זה היטב, לדעת טוב את הדברים, לחזור על זה ולשנן את זה, יש דברים שהם קשים, ואנחנו לא מבינים אותם, אבל הם אמת, זה גם קיים, לדעת עד כמה אנו יכולים לומר, עד כאן לומר כך, הכל בשכל עמוק ובסברא ישרה, אפשר להתווכח, ויכוח זה תמיד דבר שיכול להיות, אבל לא ככה להסתכל מישהו אמר אחד שתיים... הכי מהר אז הוא ילד קטן שאמר הכי

"אנחנו דבקים בתורתנו

הקדושה, וכל הקשיים הללו לא יפריעו לנו כהוא זה בלימוד התורה, אלא אדרבה ואדרבה נרבה עוד תורה, נרבה עוד לומדי תורה, נרבה עוד כתי מדרשות, ישמעו רחוקים ויבואו, ונתרחק מכל רשעי ישראל מהם ומחמורם, לא נתייחס לגזירותיהם, נתעלם מהם, והם וגזירותיהם יתנפלו כרוח נושבת וכחלום יעוף," (מתוך משא מרן שליט"א בתחילת זמן קיץ בחייל ישיבת פוניב'ז)

דברי הדרכה בדרכי הלימוד והעיון וביקוש האמת

מתוך משא רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדר שליט"א בפני אלפי בני הישיבות בועידת קנייני תורה ומעמד סיום 'ישיבת חדוונתא דכלה' - ער"ח אייר תשפ"ו

מותר לטעות, זה לא עוולה שאדם טועה, זה לא עוולה בכלל, העוולה היא כשהוא לא רוצה להודות בטעות, אבל אם אדם טועה זה לא עוולה! זה לא נורא, ולא מי שמנצח הוא העיקר, מי שחושב זה העיקר, מי שחושב ומעיין ואם אוהב את האמת הוא מודה על האמת, ללמוד מכל אדם, להיות בתוך הלימוד לעיין כל דבר ולחשוב יחד מה הנושא הזה, זה יפה מאד שעונים מהר בכשרון, אבל זה לא נכון, צריך לחשוב כל דבר.

ללמוד שהלימוד יהיה מעניין זה כשיש קושיה טובה של רעק"א או לא רק אז... מסתובבים עם זה הלון וחזור, ולא משתדלים להיות מהירים יותר ולענות, אלא לחשוב עוד פעם ולעיין בזה, מצאנו הרבה דברים, לפעמים מצאנו סתירות אפילו בדברי גדולי האחרונים פעם הוא חשב כך פעם הוא חשב כך, הבאתי דוגמאות של רעק"א, ויש תוס' בגיטין י"ג ע"ב שבמקום אחד מביא ראייה לצד הזה, ומקום אחד לצד השני, אפשר באותו תוס' אפשר פעם ככה פעם ככה, רעק"א במקום אחד כך, יש עוד דברים ידועים, רעק"א לא סותר מהמהות של הדבר, ידועים אלו שלומדים יכיר, אם יכיר זה בן מדין, או דין בתולדה, זה סתירה ברעק"א, ועוד הרבה דברים, עוד מושגים הרבה, זה בכל חלקי התורה.

אשריכם שלמדתם בעיון ובסקידה בימי בין הזמנים, בתורתכם הגנתם על כל העם היושב בציון.

צריכים לדעת כמה דברים בדרכי הלימוד איך ללמוד, הלימוד צריך להיות לימוד שמחפשים את האמת, להיות שקועים בלימוד ומבקשים את הדברים, לא מחפשים וורטים... וורט זה לא כל כך נורא, אבל זה רק וורט, צריך ללמוד לדעת ולהבין, כמו שהחזון איש כתב "הכסף משנה לא חידש חידושים, הכסף משנה ידע שיש אמת בתורה ואת האמת הזה ביקש", זה היה הכסף משנה - מרן הבית יוסף.

צריך להיות בשקיעות בעיון, ללמוד טוב, להכיר, ולהיות מונחים בלימוד, לא מלמעלה אלא להיות שקוע בלימוד, להיות מונח בזה.

יש כל מיני דרכים ושיטות, אבל צריך לבקש את האמת, ולהודות על האמת, אפשר ויכוח, זה דבר יסודי מאד, אבל צריך לבקש להיות שקוע בלימוד, לא בדרך אגב, אם שומעים איזה קושיה טובה להיות שקוע בזה, ולחשוב על זה לא כמו דרך אגב, יש הרבה דברים לחשוב, לחשוב הרבה, ולחשוב אחר כך הפוך, לא ללמוד בצורה שטחית, לא בכשרון מהיר, במהירות לא יוצא כלום! רק בעיון, לעיין עוד פעם ולחשוב על הדבר.

קו ריתחא
דאורייתא
03-306-4200

מידי ערב שבת - ווארטים וקושיות ממרן שליט"א

במיוחד לקו 'ריתחא דאורייתא' בעברית
ובאידיש!

שלוחה 1 בשלוחות עברית 1, אידיש 2

דבר נוסף, לפעמים עולה לבחור איזו שאלה בסוגיא, שאלה בפשט, הוא לא מבין כל כך מה כתוב בגמרא, אבל הוא גם מתבייש להודות בזה ולשאול. כדי שלבחור לא תהיה בושה לשאול את החבר או את הרב בזמן שהוא לא מבין משהו, צריכים חשיבות התורה, החשיבות שיש לו לתורה תגבר על הבושה שיש לו מלהודות בזה שהוא לא יודע.

לא רק קניין התורה תלוי בכמה חשיבות התורה שיש, אלא גם כמה מתיקות יהיה לבחור בלימוד תלוי בחשיבות שיש לו לתורה. לא בכל סוגיא יש את החכמה והברק שבגללם תהיה לו הנאה בלימוד, יש הרבה סוגיות קשות שצריך עבודה קשה לפני שמגיעים למשהו, אם בכלל, וכשאדם יודע שהוא עושה דבר כל כך חשוב ונעלה, יש לו הנאה מעצם העמל והיגיעה, מעצם זה שהוא עושה דבר חשוב הוא כבר נהנה, וכשיש הנאה יש גם מתיקות.

"כדי שאדם יעשה את המאמץ הגדול שנדרש לקנות את התורה, צריכה להיות לו שאיפה גדולה, רק מי שיש לו שאיפה לדעת ולקנות את התורה יהיו לו את כוחות הנפש לכל המאמצים הנדרשים לכך"

כך שבעצם אפשר לומר שלא שייך לזכות למתיקות התורה אם לא שהתורה חשובה אצלו. מי שראה אצל מו"ר מרן הגאון רבי אהרן קוטלר ז"ל את הנקודה הזו, לראות את מתיקות התורה שהיתה לו, זה הגיע רק מתוצאה שחשיבות התורה היתה אצלו בדרגה כל כך גבוהה.

יזכנו הקב"ה להרגיש את חשיבות התורה, ועל ידי זה נזכה ליגיעת התורה, הבנת התורה, ידיעת התורה, ומתיקות התורה.

את התורה, צריכה להיות לו שאיפה גדולה, רק מי שיש לו שאיפה לדעת ולקנות את התורה יהיו לו את כוחות הנפש לכל המאמצים הנדרשים לכך.

מי שאין לו שאיפות לא רואה את הצורך לעשות מאמץ, ושאיפות באות רק על ידי שהוא מכיר את חשיבות התורה, שמכח זה שהיא כל כך חשובה אצלו, יש לו רצון להיות דבוק בה. הכלל הוא, שהכח להתאמץ נובע ממה שהוא שואף להצליח בתורה, וזה מגיע רק אם יש לו חשיבות לתורה.

והכלל הזה נכון לא רק כלפי קנין התורה באופן כללי, אלא גם בשעת הלימוד עצמו. לפעמים אדם אומר איזה מהלך בסוגיא, איזה חידוש, והוא הולך אתו עד שהוא נתקל באיזו בעיה שהיא ממש סתירה למהלך שלו. וזו נקודת המבחן שלו, שהרי בדרך כלל אפשר למצוא איזה דרך בדוחק, אבל בתוך תוכו הוא יודע שזה לא אמת, הוא יודע שזו לא הדרך הישרה.

מי שיש לו 'חשיבות התורה' ידחה את כל הדרכים הדחוקים, בשבילו אם זה לא אמת - זה כלום! הוא רוצה לדעת תורת אמת. מי שיש לו חשיבות לתורה ממילא רוצה ושואף לגדול בתורה, אז הוא מבין שהדרך היחידה לגדול היא רק על ידי לימוד האמת שבתורה, הוא כבר לא יסתפק בדחוקים.

דברי חיזוק במעלת השאיפות לדעת ולקנות התורה וחשיבותה מאת קברניט עולם התורה מרן רה"י הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א נשיא 'תורה דיליה'

"נחלתי עדותיך כי ששון לבי המה"

נאמר במשלי (א' ז') "יראת ה' ראשית דעת חכמה ומוסר אוילים בזו", ופירש רבינו יונה, 'תחילת כל דעת תלמוד בנפשך יראת ה' יתברך, כי החכמה והמוסר אוילים בזו, שאין להם יראת ה' ואינה יקרה בעיניהם'. מבואר בדבריו, שמי שחסר לו יראת ה', והחכמה והמוסר אינם חשובים בעיניו, הוא לא יצליח בלימוד החכמה, אם איננה יקרה בעיניו, אי אפשר להצליח בחכמת התורה.

אם אדם יודע את חשיבות התורה, ויבין מה שהוא עושה בשעת הלימוד, הרי כל סוגיא שלא תהיה זה 'ששון לבי המה'.

רבינו יונה חוזר על זה שוב (שם ב' ד') וכותב, 'ולפי הערכות בטרחה וחפזות תפקחנה בה עיני השכל ותשתמר בלב האדם, כענין שנאמר "נחלתי עדותיך כי ששון לבי המה"'. כשלומד תורה בעריבות, בשמחה ובמתיקות, אז זוכים 'לתפקחנה עיני השכל ותשתמר בלב האדם', והוא מאותו הפסוק 'כי ששון לבי המה'. כי העריבות, שהיא 'ששון לבי המה', באה רק מחשיבות התורה, והיא היא שמחת התורה, שעל ידה 'תפקחנה עיני השכל', השכל נפתח ומוכן ללימוד התורה.

כדי שהאדם יגדל בתורה הוא חייב שתהיה לו חשיבות התורה. כידוע, קנין התורה דורש מאמץ גדול מאוד, ובפרט לימוד תורה שבעל פה, ללמוד אותה לעומקה ולרוחבה על כל כלליה ופרטיה, כדי שאדם יעשה את המאמץ הגדול שנדרש לקנות

מוסיף רבינו יונה חידוש נוסף, שאם יש בקרבו חשיבות התורה 'אז יתקיים בידך', וכפי שנאמר (תהלים קיט קיא) 'נחלתי עדותיך כי ששון לבי המה', כלומר, שלא רק הבנת התורה תלויה בחשיבות שמייחסים לתורה, אלא גם קניית הלימוד, לזכור את מה שלמדו, שזה 'נחלתי עדותיך', הוא רק בתנאי ש'ששון לבי המה', שהלימוד הוא בשמחת הלב, ואם חסר בחשיבות התורה אז לא מתקיים 'ששון לבי המה'. ביאור הדברים, שכאשר יש סוגיא קשה, שלכאורה אין שום הנאה מצד עצם לימוד הדברים, סוגיא שבנויה על חשבונות, סוגיא קשה להבנה, אבל מי שהתורה חשובה בעיניו, אז גם בכאלו סוגיות הוא מרגיש את ה'ששון לבי המה'.

משל למה הדבר דומה, לאדם שראה אדם אחר הטובע בים, והיה זה יום קר מאוד ורוח סערה, והוא קופץ לתוך הים להציל אותו, ובנוסף אותו אדם

קו ריתחא
דאורייתא
03-4200-306

גדולי מרביצי התורה שליט"א
בעברית ובאידיש - בקו הריתחא

לדורות עולם, וזה עיקר צורת הישיבה בהענקת השמועה מרב לתלמיד.

כשבאים לדבר על הזמן הגדול והחשוב של הכניסה לישיבה גדולה, ראוי לשנן שני יסודות אלו שהם עיקר השורש והיסוד להצלחה בחיי הישיבה, ליצירת האישיות ובנינו הרוחני של בן התורה:

א. להבין ולהשכיל, שיישיבה אינה רק מקום ללמוד בו תורה, אלא היא מקום לבנינו הרוחני של בן התורה בכל דרכיו והליכותיו, ואין דרך להצליח בהקמת ויסוד בנין זה, אלא באופן שמתחבר לכל סדרי הישיבה, שמלבד סדרי זמן הלימוד שזה הבריה התיכון בכל בנינה של הישיבה, יש להקפיד גם על התפילות בישיבה, להתחבר לאוירה המרוממת שיש בכל תפילה בהיכל הישיבה, להקפיד על סדר מוסר ככל סדרי הישיבה, כי בלעדי כל אלו, אין שלימות בבנינו של בן התורה.

ב. להבין ולידע, שיסוד ההצלחה בדרכי הלימוד היא קבלת התורה מרב לתלמיד. להכיר ולחזק את הידיעה, שאי אפשר להגיע לדרכי הלימוד בעיון ובהבנה אלא בהעברת השמועה מרב לתלמיד. ובעיני ראיתי במשך שנותי בישיבות הקדושות, שכל אלו שהלכו בדרך של עצמאות בלימוד, וחשבו כי בכך עצמם יכלו לסלול להם את דרכי הלימוד, ולא נזקקו לשמיעת שיעורים וקבלת דרכי הלימוד מרבותיהם, לא הגיעו לכולם, אף שהיו מביניהם שהיו מיוחדים בכשרונותיהם, ונתעקמו לגמרי. ומי שהצליחו ונעשו תלמידי חכמים מופלגים ומרביצי תורה, הם רק אותם שהיו מקבלים מרבותיהם, ובזה נעשו הם עצמם לטבעת נוספת בשרשרת מסירת התורה, ממעמד הר סיני עד דורנו, ולהמשיך את מסירת התורה לדורות הבאים. הקדושות, שכל אלו שהלכו בדרך של עצמאות בלימוד, וחשבו כי בכך עצמם יכלו לסלול להם את דרכי הלימוד, ולא נזקקו לשמיעת שיעורים וקבלת דרכי הלימוד מרבותיהם, לא הגיעו לכולם, אף שהיו מביניהם שהיו מיוחדים בכשרונותיהם, ונתעקמו לגמרי. ומי שהצליחו ונעשו תלמידי חכמים מופלגים ומרביצי תורה, הם רק אותם שהיו מקבלים מרבותיהם, ובזה נעשו הם עצמם לטבעת נוספת בשרשרת מסירת התורה, ממעמד הר סיני עד דורנו, ולהמשיך את מסירת התורה לדורות הבאים.

של דרך ארץ קדמה לתורה". כי גם החדר אוכל של הישיבה, הוא בית מדרש בבנינו של הבן ישיבה, הוא בית היוצר לצביונו ולהנהגותיו של בן הישיבה בדרך ארץ שקדמה לתורה.

וכבר כתב כן מרן הגאון רבי איצלה מוואלאז'ין זצוק"ל בנו וממשיך דרכו של אבי הישיבות מרנא הגר"ח מוואלאז'ין זצוק"ל בהקדמתו לנפש החיים, בתארו את גודל מפעלותיו של אביו "הוא הגבר שהקים עולה של תורה, ובנה לו בית תלמוד גדול, עומד על שלשה עמודים, תורה, עבודה וגמילות חסדים". והיינו שמלבד תפקידו של בית היוצר הישיבה הקדושה, ללמוד ולהעמיק בדרכי הלימוד וההבנה, הוא גם מקום להתחנך בו בדרכי העבודה של 'עבודה שבלב זו היא תפילה', ובהנהגת המידות שבין אדם לחברו.

הישיבה – מקום מסירת והענקת השמועה מרב לתלמיד כנתינתה מסיני

יסוד נוסף שעליו מושתת בנין הישיבה, מבואר אף הוא בדברי מרן הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל: "אין סוף הגדרתה של ישיבה, מקום שמתרכזים בו לומדי תורה, זהו עניינו של כל בית מדרש, וישיבה מתייחדת בזה שהיא מקום מסירת התורה והוספת טבעת בשלשלת המסורה מסיני מרב לתלמיד. במהות בנין הישיבה, מתקיים החייה מחדש בזעיר אנפין של מעמד הר סיני, ויחס של רב לתלמיד בישיבה הוא זעיר אנפין של משה רבנו ושישים ריבוא ישראל המקבלים את התורה".

כדברים האלו הובא (בקובץ ישרון) בשם מרן הגאון רבי נחום פרצוביץ זצ"ל, ש"תלמיד בישיבה הוא בבחינת קבלת התורה ומעמד הר סיני".

ועיקר יסוד זה שהישיבה היא בבחינת קבלת התורה מהר סיני, מיוסד על ענין אחד, שהישיבה היא המשך השרשרת של מסירת התורה מסיני מרב לתלמיד, שזו היא צורת לימוד התורה בישיבה, בהעברת השמועה מרב לתלמיד.

וכבר כתב המהרש"א (בכורות נז, ב): "ועל כן לא יבא שום תלמיד לעומק ושורש ענין, בלי רב המלמדו, כמו משה ליהושע ויהושע לזקנים וכו'". כי רק באופן זה נמשך המתן תורה של מעמד הר סיני

משא יסודי במהותה של הישיבה כבית היוצר ליצירה הנעלה ביותר בבריאה ומקום מסירת והענקת השמועה כפי שנשא מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א בפני הבאים בשערי הישיבה

משמעות הגדרתה של הישיבה גדולה כבית היוצר מתבטאת בכמה ענינים ששורשם אחד - והוא בית היוצר לבנינו של בן התורה בכל דרכיו והליכותיו.

וביאור הדבר, שיסוד הענין הוא, שאין הגדרתה של הישיבה רק כמקום תורה שבו לומדים ומתעלים בלימוד הגמרא בכל שעות היום, אף שזה עיקר עבודתו של בן הישיבה, אלא הגדרת ישיבה הוא הגדרה למקום של בנינו הרוחני של בן התורה בכל דרכיו והליכותיו.

ולכן ישיבה כוללת בסדרי ותכני בנינה, מלבד את עיקר התכלית, שהוא בנינו של בן הישיבה בדרכי לימוד הגמרא בהעמקה ובהבנה, גם את לימוד המוסר שהוא הבנין של הבן תורה ביראת שמים ובעבודת המידות. ולכן ישיבה גם כוללת את הג' תפילות שביום, כי יש צורה מיוחדת לתפילה של ישיבה, לתפילה של בן ישיבה, והישיבה בונה אצל בן התורה את צורת 'העבודה שבלב זו תפילה', כי אין דומה למעלת רוממות התפילה של העמל והיגע בתורה ביני עמודי דגריס.

מלבד זאת לימדונו רבותינו עוד יסוד היוצא מהגדרה נפלאה זו שיישיבה היא בית היוצר לבן התורה, והם דברים שאני מזכירם תדיר, מה ששמעתי ממרן ראש ישיבת חברון הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל בעת חנוכת חדר האוכל של הישיבה הקדושה, בעת שהכריז כי "חונכים אנו עתה את הבית מדרש

שני יסודות לימדונו רבותינו, שעליהם מושתת השורש והיסוד של מהות הישיבה, ושהם הבסיס לבנינו הרוחני של כל הבא בשערי הישיבה, ורצונו ושאיתו לגדול ולהתעלות כבן תורה אמיתי, ואם יכירם וידעם וישכיל ללכת בהם, הרי יזכה לצמוח ולגדול כבן תורה בן ישיבה בכל דרכיו והנהגותיו.

הישיבה – בית היוצר לבנינו הרוחני של בן התורה בכל דרכיו והליכותיו

בראשית הדברים ברצוני להקדים את דבריו הנפלאים של מרן הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל שהובאו בספרו (פחד יצחק אגרות וכתבים), ושם הוא מגדיר את מהותה של הישיבה כבית היוצר ליצירה הנעלה ביותר שיש בבריאה, שהיא הבנין של בן התורה המשקיע כוחותיו בעמלה של תורה, עם יראת שמים טהורה ומידות טובות, ומתעתד להיות גדול בישראל.

ובעקבות דבריו אלו, הייתי רגיל לומר, כי ההבדל בין ישיבה קטנה לישיבה גדולה הוא, שיישיבה קטנה זה המקום של הנחת היסוד לבנין הגדול של בן התורה, וישיבה גדולה זה המקום לבנות את הבנין עצמו, והמעבר בין הישיבה קטנה לישיבה גדולה, הוא המעבר מהנחת היסודות של הבנין להעמדתו על תלו וחוסנו, על יסודותיו שנבנו בישיבה קטנה.

אבל תפקידנו לראות את הדברים בעיניים נכונות. לא להסתכל על הכל כמאורע טבעי וחיצוני, כי מהבחינה הזאת הם אכן מאוד חזקים והגזירות קשות. אלא לראות את כל הנעשה בצורה פנימית ונכונה, שהקב"ה כרת ברית על התורה שבעל פה, והיא מתקיימת במשך כל הדורות בצורה על טבעית. אין ספק שאם נקבל עול תורה - הם ייפלו, כי כך הקב"ה הבטיח. עברנו כל מיני גלויות וקשיים ואת כולם ניצחנו. וכמו בתקופת היוונים, שהחשמונאים התמסרו לתורה ובאו להציל את התורה, הקב"ה עשה נס והזדים נפלו ביד עוסקי התורה. כך גם בימינו שקמו הזדים להשיכם תורתך.

אם נהיה חזקים ולא נתייאש, נרגיש שהקב"ה איתנו, נזכה שהכל יתבטל. עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום - כי עמנו קל. שום דבר לא יעזור להם. ככל שנבין שקבלת עול תורה היא הפיתרון למצב, נזכה שהתורה לא תישכח והכל יעבור ויחלוף.

כך, ככל שמתחזקים ומתמסרים ללימוד התורה למרות הקשיים, זוהי מעלה עצומה מאוד. הדור היום מאוד מפונק וחסר מושגים של מסירות נפש לתורה כמו בדורות קודמים. בעבר למדו מתוך רעב ללחם ודוחק עצום, וכיום זה כבר לא קיים. אבל הקב"ה הביא עלינו כעת מצב שיש מסירות נפש בקבלת עול תורה, וזה מביא אותנו למעלה עצומה כדברי האריז"ל.

צריך להסתכל על המצב בצורה נכונה. מצד אחד המציאות קשה והניסיונות גדולים. אך כאשר אנו עומדים חזק ומקבלים עול תורה, זוהי מעלה עצומה. עול תורה מצריך מסירות, וכשמקבלים עול תורה, מעבירים מאיתנו עול מלכות (שהכוונה לגיוס כמבואר במפרשים).

הקב"ה נמצא איתנו, והכוח שלנו הוא לא בדרכי הטבע אלא במה שלמעלה מן הטבע. ודוקא בדור שלנו, שכל כך שקוע בחומריות ובפינוק, הקב"ה הביא עלינו מצב קשה, שיש בו אפשרות עצומה לקבל על תורה במסירות ולעלות למדרגות עליונות.

דברי נכוחים לבני הישיבות הקדושות אודות חובתנו בעת הזאת מאת מרן הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת 'יד אהרן'

והצרות שעברנו, הכל למעלה מן הטבע, ובהבטחה שהבטיח הקב"ה על נצחיות התורה.

ולכן אם אנו מרגישים שיש לנו הנהגה מעל הטבע ויש לנו כוח להתגבר כי הקב"ה איתנו, אנחנו חזקים, ובאמת נצליח להתגבר על כל הניסיונות, אבל אם מסתכלים על הכל בדרך הטבע, יש להם באמת כוח רב.

וממילא עלינו להרגיש שהקב"ה הולך איתנו, לא להרגיש בעמדת הגנה, כמו מסכנים ושפלים. ואם נקבל עול תורה, נהיה חזקים מהם וננצח. עם ישראל עבר תקופות קשות מאוד וגזירת שמד, וגם כעת אנו נמצאים בגלות, וגם אותה נצליח לעבור.

קבלת עול תורה

כתוב בשם האריז"ל, שהדורות האחרונים, למרות הירידה בגדלות התורה ביחס לדורות הראשונים, אך יש להם גם מעלה מסוימת יותר מהדורות הראשונים. כיון שאם למרות ירידת וחולשת הדור, מקבלים עול תורה ומתמסרים לזה, זוהי מעלה גדולה יותר מבדורות הראשונים.

ועלינו להפנים זאת, שמצד אחד אנו אכן חיים בגלות קשה מאוד וירידת הדורות, אך דוקא משום

להרגיש חזקים

בפרשת שלח המרגלים שבו לבני ישראל וסיפרו להם על אותם ענקים שראו בארץ ישראל, ואמרו: "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם" (יג, לג).

וכבר ידוע הביאור, שכשאדם רואה את עצמו כשפל ועלוב, כך גם אחרים מסתכלים עליו, ועי' בביאור הגר"א שם.

ולמעשה החטא שהיה בדברי המרגלים, שהם החלישו את רוח העם ואמרו שבדרך הטבע לא שייך לכבוש את ארץ ישראל, כי הם חזקים ביותר. ואמנם זה כך בדרך הטבע, אבל הרי הקב"ה הבטיח שנוכל לכבושם, ובהנהגה למעלה מן הטבע בודאי נוכל לכבוש. גם יציאת מצרים לא היתה בדרך הטבע, אלא שעם ישראל מונהגים למעלה מן הטבע ובדרך ניסית. וכך המרגלים ראו את עצמם כחגבים, ובדרך הטבע זה היה נכון ביחס לגודלם של הענקים, אבל אם הם מחזיקים את עצמם כחגבים, כך גם יתייחסו אליהם.

החוזק של עם ישראל הוא הסייעתא דשמיא למעלה מדרך הטבע. עצם הקיום של עם ישראל ושל התורה במשך כל הדורות, למרות כל הגלויות

קו ריתחא
דאורייתא
03-306-4200

מתיקות התורה

עם הגאון רבי נחום נבנצאל שליט"א

מתחדש מידי יום בשלוחה 24

עם עשרות תגובות סוערות!

לשתות יין שלשים יום. אמר, מה גזר עלי שלא אשתה יין שלשים יום, איני טועמו אפילו שנה אחת אפילו שתי שנים. וכל כך למה, כדי לפוג דברי רבו. חזר וגזר על השני שלא לשתות יין שלשים יום, אמר אפשר אני יכול לחיות בלא יין אפילו שעה אחת. וכל כך למה כדי לחבב דברי רבו. כך משה היה מחבב דברי המקום ומבקש מלפניו שיכנס לארץ.

ומבואר במדרש שאותו תלמיד שאמר שאינו יכול להסתדר בלא יין, הוא חביב הרבה יותר לפני רבו כי בכך מראה שאפילו שקשה לו עם מה שגזר עליו, בכל זאת הוא שומר ומקיים את דבריו בלא לערער אחריו, וזה רצה משה רבינו להראות להקב"ה שאפילו שהקושי שלא יכול לעלות לארץ ישראל הוא כ"כ גדול, בכל זאת אם זה רצון ה' הוא מקבל את זה בהכנעה.

ולכן בימים אלו בהם מורגש הקושי שיש בכל הגזרות הכלכליות והמעצרים, צריכים לדעת שכלל והקושי גדול יותר ובכל זאת אנו ממשיכים לדבוק בהקב"ה ולהיות מחוברים אליו לעשות רצונו, כך הקב"ה מחבב אותנו יותר וכך גם נזכה לסייעתא דשמיא גדולה ולגאולה השלימה בקרוב.

רק אומות העולם שואלים, האם לנו יש תשובה על השאלה הזאת.

אך כמובן שלנו אין בכלל שאלות, אלא כך רצון ה'. ובעצם הגוי צריך לשאול כבר בהתחלה, למה בכלל מת מטמא, ולמה שרץ מטמא, ולמה רק שמונה שרצים מטמאים ולא אחרים, ולמה יש כלים שמטמאים גם בתוכם וגם בגבם ויש שרק מתוכם, למה נבילת עוף טהור לא מטמא במגע רק כשבולע את זה, ועוד הרבה שאלות. אלא שאנחנו לא שואלים, בנשים נזיקין אנחנו מבינים, ובטהרות אנחנו לא מבינים. וכן בעניינינו אנחנו לא שואלים למה ה' עושה כך או כך, אלא זהו רצון ה'.

וגם הקושי והצער שיש בתקופה זו הוא רק מרומם ומחבר יותר להקב"ה. יש מדרש נפלא המובא בילקוט בפרשת ואתחנן (דברים ג), הקב"ה אומר למשה רבינו שהוא לא יכנס לארץ ישראל, אך משה לא מוותר, ומבקש "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנון", שואל המדרש, אפשר שהיה משה מבקש מלפני המקום שיכנס לארץ, והלא כבר נאמר "כי לא תעבור את הירדן הזה", ומתוך, משל למלך בשר ודם שהיו לו שני עבדים וגזר על אחד מהן שלא

"בימים אלו בהם מורגש הקושי שיש בכל הגזרות הכלכליות והמעצרים, צריכים לדעת שכלל והקושי גדול יותר ובכל זאת אנו ממשיכים לדבוק בהקב"ה ולהיות מחוברים אליו לעשות רצונו, כך הקב"ה מחבב אותנו יותר וכך גם נזכה לסייעתא דשמיא גדולה ולגאולה השלימה בקרוב"

קו ריתחא
דאורייתא
03-306-4200

חדשות?! חידושים? מתעדכן כל העת!

'ריתחא דאורייתא' 03-306-4200

שיחה מרוממת בנבכי התקופה כפי שנמסרה לבני הישיבות הקדושות מאת מרן הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א ראש ישיבות 'ארחות תורה'

ויש מצוה מיוחדת שנצטוונו מיד עם כניסתנו לארץ ישראל, והיא מצות הפרשת חלה. והחינוך (מצוה שפ"ה) מבאר את חשיבות מצוה זו יתר על שאר מצות, "לפי שרוב העולם יחיו בלחם רצה המקום לזכותנו במצווה תמידית בלחמנו כדי שתנוח ברכה בו ע"י המצווה ונקבל בה זכות בנפשנו", וכו' וממשיך החינוך בביאור הטעם למה נותנים אותה לכהנים, "למען יחיו בו משרתי השם העוסקים תמיד בעבודתו והם הכהנים מבלי יגיעה כלל, שיבוא חוקם מבלי צער של כלום". וזהו דבר ייחודי שזוכים לו משרתי ה'. ואותם משרתי ה' הם אלו שהקדישו את עצמם ללימוד התורה, וכמו שמבואר ברמב"ם (סוף הלכות שמיטה ויובל) שלא שבט לוי בלבד אלא כל הפורק מעול צווארו עול חשבונות הרבים הרי זה נתקדש קודש קודשים, וכמו שבעולם יש הרבה סוגים של קבוצות אנשים, כך גם לקבוצה שלנו יש שם, אנחנו חיל ה'! וכך רואים בחוש שעל אף כל הרדיפות הכלכליות, יש ללומדי התורה אלו הטורדים לדעת סודה סייעתא דשמיא מיוחדת שיש להם לחם חוקם בלי להתייגע כלל.

והנה יש אנשים שלא מבינים על מה עשה ה' ככה, והרי אנו רוצים ללמוד את התורה הקדושה, ולמה השטן מפריע. אמנם כך רואים גם בפרשת חוקת, שעל פרה אדומה אומרים חז"ל שאומות העולם מונין את ישראל, לומר מה המצווה הזאת ומה טעם יש בה. ולכן זה נקרא חוקה, חוק שלא מובן, לא מובן איך יתכן שאותם מי פרה אדומה מטהרים את הטמאים ומטמאים את הטהורים. ולכאורה למה

אנו נמצאים בימים בהם עולם התורה שרוי במצב מיוחד, יש גזירות קשות והסתה גדולה של שנאת עמי ארצות לתלמידי חכמים. והנה יש שתי אפשרויות איך לעבור את התקופה הזו. האחת, היא להרכין ראש וכביכול להרגיש מושפלים, ובכך לתת להם להפיק את זמם ושאפתם שבני הישיבות ירגישו מושפלים ולא שווים. ומאידך ישנה אפשרות דווקא בתקופה זו להחזיר בקרבנו כמה אנו שונים ומובדלים מכל העמים, ולחוש גאוות יחידה על כך שזכינו להיות מעבדי ה' וממשרתי ה' היושבים ראשונה במלכות, ובכך להראות לעצמינו ולעולם כולו כמה אנו חזקים ולא ניתנים לשינוי. ואדרבא כל הרדיפות הללו רק יחזקו יותר את עמדתנו הברורה, ויתנו כח לבני הישיבות שיעלו כולם ויתעלו ביתר שאת דווקא מתוך הגזרות הללו.

והנה בפרשת שלח אנו רואים שהיה ויכוח בין המרגלים שהוציאו דיבת הארץ, לבין יהושע וכלב שאמרו שהארץ טובה מאוד מאוד. ולכאורה לא מובן איך יתכן שנחלקו במציאות עד כדי שכל אחד חשב כ"כ שונה מהשני. אך הביאור בזה הוא שהכל תלוי באיזה מבט מתבוננים, למרגלים היו נגיעות (וכמבואר במסל"י פרק י"א), כי חשבו שאם יגיעו לארץ ישראל אולי הם כבר לא יהיו נשיאים ויעמידו אחרים במקומם, ולעומתם יהושע וכלב לא הרגישו את הנגיעה הזו. וכפי שהזכרנו בכל דבר אפשר לראות את הגרוע ואפשר לראות את הטוב, ובתקופה זו עלינו לראות במבט חיובי מה שיתן לנו דחיפה ועלייה להתרומם ולהתגדל מזמנים אלו.

נראה לבאר עפ"י ד בעל הטורים שכתב 'כמו שני חברים שנושאים ונותנים בד"ת', כרובים הוא לשון 'כרביא', היינו צעירים הלומדים תורה, 'ופניהם איש אל אחיו' היינו שיושבים שנים ועוסקים בתורה, וענין הכרובים שהם אוהל תורה שבע"פ, שם יושבים ודורשים מה שכתוב בלוחות המונחים בארון.

עוד חלק יש, הישיבה זה עולם בפני עצמו, לא סתם בימ"ד שאפשר ליכנס וללמוד, אלא כניסה לעולם אחר, עולם של ישיבה הוא מובדל בכל מיני הבדלות מהעולם שבחוץ, פשוטו כמשמעו, עולם של חוקים אחרים, מושגים אחרים, אורח אחרת, הכל אחרת, 'אנדערע וועלט', שם נעשים איש של עולם התורה, לא ענין 'מספר' ו'ציבור', אלא שבישיבה ממשמשים את התורה בידים, שם נהיים אזרח של עולם התורה, לא רק בתלמוד תורה, אלא גם בתכונות הנפש ובכל ההנהגות, שם יש אש התורה הנכנסת לא רק בנפש אלא גם בגוף.

יש ספר מוסר 'בחינות עולם' מר' ידעיה הפניני, אבי מורי זצ"ל אמר בשם האדמו"ר מקוצק שדף גמרא עדיף מהספר בחינות עולם, כי את הספר הזה מבין רק השכל והנפש, אבל דף גמרא גם הגוף מבין. אש התורה המונח בדף גמרא כולל את כל האדם, הנפש הנשמה והגוף, כל הבחינות הכלולות באדם.

במשנה באבות כתוב 'מכשרתו' להיות צדיק וכו', והגר"א כתב ד'מכשרתו' היינו כמו להכשיר כלי, שמגעילים הכלי ברותחים והבליעות יוצאים, ובאופן זה גם אש התורה 'מכשיר' את הלומד, מפליט ממנו כל כוחות הרע, זה המציאות של אש התורה. הכוחות ששולטים ברחוב אינם שולטים בישיבה, שם יש חוקים אחרים וכח שליטה אחר, בגמ' בקידושין כתוב 'אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש', א"א להתווכח עם היצה"ר ברחוב, שם הוא מקום שליטתו, אלא צריך למושכו לביהמ"ד, שם אין לו שום קיום, גם ברחוב צריך לחשוב בלימוד וליצור ביהמ"ד ככל מה שאפשר, אבל ברחוב היצה"ר מאד חזק, אבל בביהמ"ד אין ליצה"ר רשות ליכנס, בתורה אין לו שליטה, התורה הוא כולו טוב, 'כי לקח טוב נתתי לכם', והיצה"ר כשמו כן הוא, כולו רע, ואין שום שידוך בין הטוב והרע, זה תרתי דסתרי, שם היצה"ר אינו קיים.

למה באמת לא פסקה ישיבה, מה הענין והרווח בזה, התשובה היא, דלא סגי בלאו הכי, לא שייך שתפסוק ישיבה, אם אין ישיבה אין שום דבר, ומזה נלמד שהישיבות הם רוח חיינו ונשמת אפינו, הבית ועד לרבים, לדרוש תורה ברבים - זה דבר מוכרח, שמעולם לא פסק מאיתנו.

כתוב 'ואת יהודה שלח לפניו גושנה', וכתב רש"י 'לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה', בירידה למצרים התחילה הגלות, ויעקב חשש מה יהיה בסופו, ומה הייתה דאגתו, לא שום ענין חומרי, אלא שיהיה בית תלמוד שמשם תצא הוראה, זה הדבר הראשון שיעקב דואג לפני שיוצא למצרים, להקים ישיבה, ואף שכל אחד מהשבטים למד בלא הפסקה גם כשהיה לבדו, אבל מ"מ צריך שיהיה בית הוראה, מקום שיפלטו בתורה ויהיה הוראה, צריך שהישיבה תימשך, ובאמת כל שבט לוי לא השתעבדו לפרעה, אלא למדו כל הזמן.

הרמב"ן כותב על סנהדרין של ע"א 'וציוה המספר הזה בשופטי ישראל, כי המספר הזה יכלול כל הדעות בהיותו כולל כל הכוחות ולא יפלא מהם כל דבר וכו'". מבואר שיש בזה ענין של ריבוי הדעות, הרי כשם שאין פרצופיהן שוין כך אין דעותיהן שוות, וכדי לדעת ההלכה צריכים לדעת ריבוי דעות, כדי ללבן ולפלפל ולברר ולהוציא לאור תעלומות חכמה לאמיתה של תורה, אדם יחידי לא שייך שיגיע לריבוי סברות, וגם בריבוי הסברות עצמם יש סברות נכונות וסברות לא נכונות, וצריך לדעת מה לקרב ומה לרחק, מלבד נשמות של יחידים שירדו מהשמים כמו הגר"א וכדומה שלמדו לבד, אבל באופן כללי אדם הלומד יחידי לא שייך שיגיע לסוף אמיתה של תורה, וזהו הענין הראשון במהותה של ישיבה.

הב"ח כותב שמה שלמד בישיבה עם תלמידים כמה פעמים, זה 'הסכמה' לפירוש, שכולם שמעו והסכימו והדברים נתלבנו יחד עם כולם זה ענין אחר.

לכל דבר יש מקור בתורה, אין דבר בלא השתלשלות מעולמות העליונים, ענין הישיבה מקור כוחו מארון הברית שורש התורה בישראל שהיו שם לוחות הברית הכוללים כל התורה, ומעליו היה כפורת לכיסוי, ועליהם שני כרובים סוככים בכנפיהם, וצריך להבין הרי כבר יש כפורת לכיסוי הארון, ומה צריך עוד כרובים סוככים בכנפיהם כיסוי ע"ג כיסוי.

דברים נכוחים במהותה של הישיבה ודרך ליבונה של תורה מאת מרן הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת 'עטרת שלמה'

"עשו כיתות ועסקו בתורה"

וככל שיש יותר 'לוחמים' יש יותר 'מלחמה', והיינו דה'מלחמה' של תורה היא יותר לתפארת, שעי"ז מתגלה אש התורה מחמת ריבוי הפלפול והציוד לכאן ולכאן, וכמו שכתב בדרך עץ החיים שהתורה היא כמו גחלת, דאם נושבים עליה יוצא שלהבת המאירה בכמה גוונים, ואז רואים את תפארת האש, וכך התורה היא 'גחלת' שצריכים לנשוב בה, שאחד אומר כך והשני אומר כך, וכך מתגלה אש התורה בריבוי גוונים, וניכר תפארת התורה בישר שאת.

כתוב במשנה 'מרבה ישיבה מרבה חכמה', לזכות בחכמה צריך להרבות בישיבה, וכסדר אנו מוצאים שכל חכמי ישראל למדו תורה ברבים, ובבחינה זו אין חילוק מה גיל הלומד, צעיר או זקן, כך צורת ת"ת ללמוד ברבים, ובכמה מקומות בש"ס אנו מוצאים ענין הזה, בגמ' בבב"א 'לעולם אל ימנע אדם עצמו מביהמ"ד אפילו שעה אחת', ובב"ב (ב, ב) 'לא הוית גבן בתחומא', מבואר שאם לא היה בחבורה חסר לו ההלכה שהתחדשה, ומדובר שם על גדולי חכמי ישראל, על תנאים ואמוראים. העולה מזה דהישיבה היא דבר המוכרח, ובלעדיה לא תיכון תלמוד תורה שבע"פ, ולכן הסט"א מקדש מלחמה כנגד הישיבות הקדושות.

בגמ' ביומא כתוב 'מעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו אברהם יצחק ויעקב וכו'', יש להבין

בגמ' בברכות 'הסכת ושמע ישראל, עשו כיתות כיתות ועסקו בתורה', 'הסכת' נדרש מלשון 'כיתות', ללמוד בכתות, שיושבים חבורות חבורות ועוסקים בתורה. ככל שיש יותר כיתות, וככל שהכיתה יותר גדולה, יש יותר ריבוי דעות, ויש יותר ריבוי ת"ת, יותר ריתחא דאורייתא, יותר ריבוי מלחמתה של תורה, וממילא יותר הבנת התורה, ומלבד הענין המבואר בחז"ל דכח הרבים גדול מכח היחיד שלא לפי החשבון, כמש"כ רש"י בפר' בחוקותי 'וכי כך הוא החשבון, והלא לא היה צריך לומר אלא מאה מכס שני אלפים ירדפו, אלא אינו דומה מועטין העושים את התורה למרובים העושים את התורה', עוד יש ענין מיוחד הנוגע לעסק התורה, שהרי לכל אחד יש את המחשבות וההבנות שלו, וכשיש ריבוי דעות ומפלפלים אחד עם חבריו, ושומעים סברות נוספות, וכל אחד מתאמץ בכל כוחותיו להביא ראיות לדבריו - על ידי כל זה יש ריבוי פלפול התורה, וריבוי ריתחא דאורייתא ואש התורה.

עסק תלמוד תורה הוא גדר של 'מלחמה', כמבואר בגמ' בקידושין 'אפילו האב ובנו, הרב ותלמידו, שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר את זהב בסופה', ומבואר דבעסק התורה ברבים, שכל אחד אומר את הסברה שלו זה בגדר 'מלחמה', וממילא הם נהיים 'שונאים' זה לזה,

שאלות, תמיהות ונידונים

מראשי הישיבות ומרביצי התורה שליט"א לימי בין הזמנים

בני הישיבות משיבים על מדורי השאלות וזוכים במלגות מכובדות!

כל הפרטים במודעה בתחילת הגליון.

בעת משלוח התשובות יש לציין את מס' השאלה

יש"כ מרובה לנציגי "תורה דליה" בהיכלי הישיבות שסייעו בידינו באיסוף השאלות

רשכבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדו שליט"א

1. מוקצה בפירורים

בשו"ע סי' ש"ח סעי' כ"ז מבואר שפירורי פת שאין בהם כזית הם מוקצה, שאין עומדים למאכל אדם. (כך הי' בזמן חז"ל, אבל לפי המציאות הנהוגה, לא מסיחים דעת מפירורים, כנראה כי סביבת האכילה נקיה יותר). יש לדעת שאף שהם אסורים בטלטול, מותר לאוכלם. אף שמוקצה אסור באכילה, הרי לא הוקצו מתחילת שבת, אלא נעשו מוקצה בתוך שבת, ואם נמלך לאוכלם הם חוזרים להיתרם [שאיין מוקצה לחצי שבת].

ויש לתמוה, למה אדם האוכל פירורים בתוך הסעודה לא צריך ברכת המוציא [גם בחול], הרי הי' כאן היסח הדעת מאכילה. וצריך לומר שזה לא אותו גדר של היסח הדעת, ויש בהם היסח הדעת קטן שאוסר במוקצה ולא מחייב בברכה. וצריך עיון.

2. אם קטן חייב במצוות שכן נח מוזהר

באור שמח (פ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ב') כתב שקטן ישראל בר דעת מוזהר בז' מצוות בני

נח. וכ"כ בנחל יצחק (הלכות דיינים סי' ז'). ויש לדון בזה מכמה מקומות.

לשון הרמב"ם (מאכלות אסורות יז, כז), קטן שאכל אחד ממאכלות אסורות וכו' אין ב"ד מצווין להפריש וכו', ומשמע שגם אבר מן החי בכלל. ואם קטן בר דעת מוזהר בז' מצוות בני נח, יפרישוהו ב"ד מאבר מן החי, וע"כ דאינו מוזהר.

והנה בנחל יצחק כתב לפי זה שאסור לקטן להזיק, גם בגרמא. אבל עי' תוס' הרא"ש (כתובות פ"ו) שיעץ ר' נחמן לקטנה למחול על כתובת אמה ויפסיד הלוקח, 'כיון שאינה בת עונשין אין כאן נדנד עבירה'.

לשון רמב"ם (פ"א מהלכות מילה הלכה ב') כשיגדל הוא חייב למול את עצמו, ואת"ל דבישראל איכא חיובא דמילה דבני קטורה נמי כמ"ש הגר"ח הלוי בהלכות מילה, הרי מסתמא חיוב בני קטורה תלוי בדעת גרידא, ולא בגדלות, וכדין ז' מצוות בני נח, ואם כן גם ישראל יתחייב עוד טרם שיגדיל במצוה זו מדין בן קטורה, והרמב"ם סתם וכתב דרק לכשיגדל חייב.

ויש להביא בזה מאדר"נ (פ"ז), שלש עשרה שנה גדול יצר הרע מיצר טוב. ממעי אמו של אדם הוא גדל ובא עמו התחיל מחלל שבתות אין ממחה בידו. הורג נפשות אין ממחה בידו. הולך לדבר עבירה אין ממחה בידו. לאחר י"ג שנה נולד יצר טוב כו' כיון שהורג נפשות א"ל ריקה הרי הוא אומר שופך דם האדם באדם דמו ישפך. משמע שגם איסור רציחה אין לו עד שהוא בן י"ג.

3. שעות בתורה

התומים (סי' ל' סקי"ג אות ג') כתב שחלוקת היום לי"ב שעות היא לא מן התורה ולא מדרבנן אלא הסכמת התוכנים. ואין לה מקור בתורה. לפיכך בחקירות של עדות לא יצטרך לדעת שעה ממש אלא איזה חלק הוא ביום. ובאור שמח הל' עדות פרק א' הל' ד' שיבח מאוד את דבריו. [ניתן שיש בזה נפ"מ להלכה לענין וסתות].

ואמנם עי' רמב"ן פר' בא (שמות יב, ו) שלשון 'צהרים' הוא שתי שעות המצהירות באמצע היום. משמע שיש חלוקה אמיתית לשעות. [ובמד"ר ויחי אמר יוסף לאחיו, אל תיראו, איני יכול לשנות סדרו של עולם, שי"ב שבטים כנגד י"ב שעות ביום וי"ב מזלות ברקיע].

[ומצינו שעות בנבואה, במלכים ב' (כ, ט) "זה לך האות כו' כי יעשה ד' את הדבר אשר דבר, הלך הצל עשר מעלות אם ישוב עשר מעלות". ופרש"י שהמעלות הם שעות הניכרות בכלי שעושים, שניכרים בו שעות היום בצל. ואין בזה הכרח שהשעות הם דבר אמיתי, יתכן שהם דבר שימושי שהתייחסה אליו הנבואה. ועי' רד"ק שם, ששאל הנביא את חזקיהו אם יעשה המופת בחזרת השעון עשר שעות לאחור, או שילך לפנים. והיינו שהיו בכלי השעות [שהי' מורה את שעות היום דוקא ע"י השמש] עשרים שעות או יותר. הרי שי"ב שעות אינם חלוקה אמיתית, שהיום עצמו התחלק שם ליותר שעות].

4. מחיקת השם וסתירת ביהכ"נ כשאינה סתירה בגוף הדבר

באבני נזר אורח חיים (תשו' ל"ג) דן בבית כנסת שרצו להוסיף מבנה לעזרת נשים שיסתום חצי מחלונות בית הכנסת, אם יש בזה איסור סתירת בית הכנסת "לא תעשון כן לה' אלוהיכם". והאבני

נזר כותב באחד מטעמי ההיתר, שכיון שאינו עושה מעשה בגוף בית הכנסת. אלא בונה מבחוץ ובכך מתבטל החלון אין לזה שם סתירה. ולמד את הדבר מאיסור מחיקת השם שגם הוא נכלל באזהרה של לא תעשון כן. ושם אין איסור מחיקה כשאינו עושה מעשה בגוף השם. שהרי כל כותב שם של י' ה' ו' ה' מיד שכתב י"ה נתקדש שם זה כמבואר בגמ' שבועות (לה, ב). וכשהוא כותב ו' בטלה משמעות השם ב"ה. ומ"מ הוא מותר. שמע מינה שאם לא עשה בגוף השם, ולא נתכוין למחיקה מותר. כך גם בבית הכנסת, כאינו עושה מעשה בבנין ביהכ"נ עצמו אלא בונה קיר אחר שסותם. הואיל ולא נתכוין לסתירה מותר.

והנה בענין כזה, דן רעק"א במעשה שהי', שנמצא ספר תורה שהסופר טעה בפרשת ויחי, ובפסוק "ויאמר יעקב אל יוסף אל-ש-ד-י נראה אלי בלוז בארץ כנען ויברך אתי". היו חסירות המילים אל יוסף. ולא ידוע אם הסופר בכותבו א' ל' התכוין לשם ה' או ל'אל' יוסף, ואם יכתוב אל יוסף קודם [ע"י תלי'] אולי יחסר כאן שם כי לא נכתב לשם קדושה, ואם יוסיף אחרי הא-ל, יוסף א-ל, ויתכוין לקדש את השני. יתכן שהוא אסור כי ביטל ממילא את משמעות השם שבראשון. וברע"א שם משמע שני סברות להקל בזה. האחת כי אינה מעשה בגוף השם כלשוננו שם, כיון דאינו עושה מעשה בגוף האות, אבל קודם לכן כתב אופן אחר, לכ', שאין זו מחיקה ממש אלא שינוי משמעות. [לשון רע"א, והוי כמו מחיקה לעשות מן אל אל]. ולסברא זו, שאין כאן מחיקה אלא שינוי משמעות. אין מקור לזה שמותר לסתור כשאינו עושה מעשה בגוף השם.

ובעיקר הדבר, במסכת סופרים פ"ה, לגי' הגר"א וביאורו שם מפורש כה"ג לאסור. [וז"ל מ"ס. טעה וכתב יסגירני אל אל עויל, (איוב ט"ז י"א) מקיים את הראשון, ומעכב את האחרון. והגירסא שלפנינו לא מובנת. והגר"א הגיה שטעה והוסיף, וכתב יסגירני אל אל אל עויל, יקיים את הראשון ומחטב את [האחרון]. וביאור דבריו, שהשם הראשון ודאי קודש והאחרון ודאי חול, והאמצעי ספק. והדין הוא לחטב (ר"ל לחתוך הקלף) את האמצעי. ולמה לא ימחק את האחרון שהוא ודאי חול וישאר הפסוק כתיקונו. ומבואר שאם השני הוא קודש, אסור למחוק את השלישי כי הוא משנה את משמעות השם לעשותו חול, וגם זה בכלל מחיקת השם].

[ויש לעי' כיוצא בזה, בכלי של הקדש שיש בו דופן אחר חול. אם מותר לנקוב בדופן של חול, אף שאינו סותר בקודש הרי מתקלקל גם ההקדש].

5. נתכוון לאכול ספק בשר חזיר ובשוגג

רבינו שליט"א דן דלכא' באיסור של נתכון לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה דילפינן מקרא דוד' יסלח לה יש לדון בנתכון לאכול ספק בשר חזיר וחשב שאינו בשר חזיר ועלה בידו שאינו איסור. ולכא' הדבר פשוט שאין בזה איסור דבין אם נלך אחר מעשיו ובין אם נלך אחר מחשבתו אין בזה איסור. אמנם יש לדון מכמה מקומות שאין זה מוכרח. ויש לדון עוד בזה בגדר חיוב אשם תלוי, וצ"ע בזה במש"כ הש"ך בנקודות הכסף (יו"ד סי' קי"ט). ובעיקר דין עלה בידו בשר חזיר יל"ע אמאי לא ילפינן לדין נתכון מהעשה של יראת ה' [ויל"ע בזה במש"כ בס' החינוך בעשה זה דיראת ה']. אמנם אם נאמר שיש איסור נתכון גם בשוגג מתיישב שפיר דלכא' לא שייך בזה עשה דיראת ה' וצ"ע.

וציין רבינו שליט"א לכמה מקומות שיש לעי' בדברים האמורים לעיל. א' תוס' סוטה כ"ח א' ד"ה מה. ב' רא"ש נדרים פ"ג ס"ה, ולפעמים שאינו נזהר וכו' ודו"ק שם. ג' סוכה נ"ב א' כי הא דאביי שמעי' לההוא גברא דקאמר לההיא אתתא נקדים וניזיל באורחא. אמר איזיל אפרשינהו מאיסורא. אזל בתרייהו תלתא פרסי באגמא. כי הוו פרשי מהדדי, שמעינהו דקאמר: אורחין רחיקא, וצוותין בסימא וכו'. וצ"ע אמאי לא הפרישם אביי מאיסור יחוד וע"כ משום דלא ידעו מאיסור זה, וגם באמת ל"ה דהא אביי ה' שם (ומיהו עי' מאיסורים דאל תרבה וכו' ועוד), אמנם דחה רבינו שליט"א דחשב דע"י כך יפרישם מאיסורא רבא ואי הוה מזהיר קודם יתכן שילכו למקום אחר. ד' פמ"ג בפתיחה לה' תערובת ח"ג פ"ב (ד"ה אמנם) בשם הצ"צ. ודבריו לכ' אזלי דחיוב א"ת הוא על ב' הצדדים, ודו"ק. [נדברי הפמ"ג במה שתמה עליו, צ"ע, יעוין מתנ' רפ"ו דכריתות]. וציין עוד שדנו בזה בדברי הצמח צדק וכן לענין אשם תלוי.

6. בדין חציצה בכלי שאחוריו טמא

אמר רבינו שליט"א היכי משכחת לה כלי שאם הוא יותר טמא מועילה לו טבילה, ואם הוא פחות טמא לא מועילה לו טבילה. וענה שיש לדון מה הדין בכלי שיש לו חציצה על רוב אחוריו של הכלי, אם נטמאו רק אחורי הכלי (שמבואר בגמ' בזבחים (עט, א) שטובלים את אחורי הכלי לבד אף אם הכלי חצוץ) לא מועילה לכלי טבילה, שהרי רוב החלק הצריך

טבילה חצוץ, ואם כל הכלי טמא, כלפי כל הכלי החציצה היא מיעוט וא"כ עלתה לו טבילה.

אמנם אמר רבינו שליט"א דאין זה מוכרח ויתכן לדון שכיין שהטבילה מועילה לכל הכלי, אף במקום כזה שלא צריך את הטבילה לכל הכלי כגון שרק אחורי הכלי טמא, מ"מ החציצה חשיבא מיעוט ומהני הטבילה. ואמר שיש בזה נפ"מ גם לדידן בזמן הזה, באדם שיש לו חציצה שאינו מקפיד עליה על רוב או כל ידיו, שאינו יכול ליטול את ידיו כיון שרובם חצוצות, אמנם אם טובל את כל גופו, כלפי כל הגוף חשיב מיעוט שאינו מקפיד, ובמיעוט שאינו מקפיד עלתה לו הטבילה, וא"כ נטהרו ידיו ע"י טבילת כל גופו, אך אמר שלא ברור איזו ברכה יברך בכזה מקרה (א"ה דלכא' יש ג' אפשרויות האם יברך על נט"י כמו אחד שטובל את ידיו במים שראויים לנטילה כמבואר במשנ"ב בס"י קנ"ט סקצ"ז, או יברך על טבילת ידים כיון שאינו יכול ליטול את ידיו אלא רק לטבול כמש"כ המשנ"ב שם לגבי מי הים, או יברך על הטבילה, שהרי על טבילת ידים אינו שייך שאת הידים אינו יכול לטבול). וצ"ע לדינא.

7. כלי שטבלו במקוה של מ' סאה שנחסר

שאלו מה הדין לדברי הכסף משנה (פס"ז מהלכות אבות הטומאות) שהציאה מהמקוה מטהרת, וידוע שאם נחסר שיעור מקוה כשהכלי במים הרי זה כיציאה, דמה לי יצא הכלי מהמקוה, מה לי יצא המקוה מהכלי. והנה שיעור מקוה בכלי מדאורייתא הוא רביעית ומדרבנן צריך בו ארבעים סאה, ויש לדון בכלי שהיה במקוה שיש בה ארבעים סאה, וחסר משיעורה. שמדרבנן יש כאן יציאה לטהר, ומדאורייתא עדיין יש כאן שיעור לטהר, ולכא' הכלי טהור מדרבנן וטמא מדאורייתא. ואם נגע בכלי אחר הוא טמא רק מדאורייתא, ויש בזה מבוכה לכמה נידונים.

אמר רבינו שליט"א כמדומה שגם מדאורייתא יש כאן יציאה לטהר, שהרי מקוה של ארבעים סאה מקוה אחרת היא, וכשחסר יש כאן יציאה ממקוה של ארבעים סאה, אף שעדיין יש כאן רביעית הראויה לטהר כלים, מ"מ מקוה של מ' סאה מטהר עוד דברים.

ויש ענין כזה גם מדרבנן, בטבילת ידים שהביא השו"ע סי' קנ"ט סי"ד שיש אומרים שטהורים ברביעית. מה הדין כשנחסר מ' סאה, שיש לומר שיש כאן כבר יציאה מהמקוה.

שאלות ותשובות ונידונים לימי בין הזמנים משולחנו של רבינו מרן עמוד ההוראה הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

נערך ע"י נכדו הרה"ג ר' חיים מלין שליט"א

8. שכר חדר במלון, ובלילה לא היה חשמל, אבל היה אור מהרחוב

נשאל רבינו בראובן ששכר חדר במלון, כשהגיע הערב ורצה להדליק את האור, ראה שהאור לא נדלק, בבוקר כשעזב את המלון, שילם לבעל המלון רק חצי מחיר, כי אמר שחדר שהאור לא נדלק בו, לא שווה מחיר מלא.

אמר לו בעל הבית, הרי היה לך אור חזק מהפנס של הרחוב, ואם היית רוצה לכבותו, היית סוגר את התריס, ומה איכפת לך, שאני לא משלם על כך אלא העיריה. וראובן טוען, הרגילות בכל חדר בבית מלון שיש אור, ובחדר שלי לא היה אור, ולכן לא אשלם את המחיר המלא, האם ראובן חייב לשלם עבור חדרו מחיר מלא?

והשיב רבינו, ששאלה כעין זו התעוררה לפני כמה שנה שהשעונים לא היו מצויים, ראובן שכר חדר במלון, ומפני שהיה צריך לקום מוקדם ללכת לשלטונות בזמן, ביקש חדר שיש בו שעון, ובעל המלון דרש מחיר גדול יותר בעד חדר כזה ראובן לא מצא בחדר שעון, בבוקר כשהיה צריך לשלם לו, שילם רק את המחיר של חדר בלא שעון, כי אמר הרי בחדר לא היה שעון.

אמר לו בעל הבית, ממול החלון יש מגדל עם שעון ענק, והשתמשת עמו, וזו היתה כוונתי חדר עם שעון, חדר שרואים משם את השעון, כמו שיש חדרים שרואים משם נוף יפה, החדרים האלו שווים יותר, גם חדר שרואים משם את השעון שזה יותר, וראובן משיב, הרי אתה אמרת חדר עם שעון, הכוונה היא חדר שיש בו שעון, ובחדר לא היה שעון. האם ראובן חייב לשלם את המחיר של חדר עם שעון או לא?

והביא רבינו דברי הירושלמי (ברכות פ"ז ה"ב), דשלש מאות נזירין עלו בימי שמעון בן שטח, מאה וחמישים מצא להן פתח, ומאה וחמישים לא מצא להן פתח, אתא גבי ינאי מלכא אמר ליה אית הכא תלת מאה נזירין, בעיין תשע מאה קרבנין, אלא יהב את פלגא מן דידך, ואנא פלגא מן ידיך, שלח ליה ארבע מאה וחמשיין. אזל לישנא בישא ואמר ליה לא יהב מן ידיה כלום, שמע ינאי מלכא וכעס, דחל שמעון בן שטח וערק, בתר יומין סלקון בני נש

רברבין מן מלכותא דפרס גבי ינאי מלכא, מן דיתבין אכלין, אמרין ליה נהירין אנן דהוה אית הכא חד גבר סב, והוה אמר קומין מילין דחכמה..., אתא ויחיב ליה בין מלכא למלכתא, אמר ליה למה אפליית בי, אמר ליה לא אפליית בכ, את ממונך ואנא מן אורייתי, דכתיב 'כי בצל החכמה בצל הכסף'.

ואמר רבינו דלכאורה אפשר להביא ראייה משם, שהשוכר חייב לשלם עבור השעון, שהרי שמעון בן שטח לא הביא קרבנות, אלא הביא חכמתו, ועם כל זה היה ינאי צריך לעמוד בתנאו, אולם באמת יש להביא ראייה להיפך, והוא שאם הבעל הבית לא הביא שעון או אור, אף שהיה שם, אינו יכול לבקש על זה תשלום, שהרי ינאי כעס על שמעון בן שטח, וטען שהיא רמאות, אלא ששמעון בן שטח, השיבו שהוא השקיע בזה שלמד כל חייו, ועל ידי זה היה יכול להתיר הנדרים, והוה כעין חכמתו מכר לו, אבל הכא בעל הבית לא השקיע כלום באור או בשעון.

וביאר רבינו להסביר את כעסו של ינאי על שמעון בן שטח, דהנה בירושלמי (בבא מציעא פ"ד ה"ג) הקשה מדוע אם האונאה היא יותר משתות המקח בטל, ולמה לא יחזיר לו את ההפרש והמקח יהיה קיים, והשיב רבי זירא שהלוקח אומר לו, אין זה מכבודי שיהיו הבריות אומרות עליו שהצליחו להונות אותי שמכרו לי ביוקר.

[והביא רבינו בשם גיסו מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל דביאר לפי"ז למה פרעה רדף אחרי בני ישראל לאחר שאמר להם לצאת, והרי היה צריך להבין, לאחר עשרה מכות כאלו, שרדיפה כזאת היא כמו התאבדות, אלא שבשביל כסף לבד שבני ישראל לקחו ממצרים, עדיין לא היה רודף אחרי בני ישראל, אלא שפרעה לא היה יכול לסבול את הבזיון שבני ישראל רימו את מצרים שכאלו השאילו את ממונם, ועכשיו אינם מתכוונים להחזירו, ועל הרמיה הזאת לא היה מוכן לסלוח, ולכן רדף אחרי בני ישראל].

ועכ"פ כעין זה נאמר גם בעניננו דאין השוכר רוצה שיאמרו עליו שהונו אותו, ונתנו לו חדר בל שעון, או בלי חשמל.

ולמעשה הציע רבינו שאלה קמיה חמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, ואמר לו דאם חדר שרואים משם את השעון שווה יותר על פי האמת, חייב לשלם לו

ואמר רבינו דעדיין יש לחלק שהתם בחמץ עתה אינו שוה כלום, ורק משום שיכול לומר לו הרי שלך לפניך, ולכן אם אינו מחזירו בעין אינו יכול לומר לו הרי שלך לפניך, אבל הכא הרי כשמחזירו לבית המלון, יכול לומר לו כאן במקום הזה בקבוק זה שוה את המחיר שאתה מבקש, ואם כן אני מחזירו לך באותו מחיר.

אך אמר רבינו, דנראה שאינו יכול לומר כן, והוא משום שהטעם שכאן במקום זה הבקבוק שוה פי שלש מהמחיר בשוק, הוא בגלל שנוסף על הבקבוק הוא מוכר לו את השירות, אבל המחזיר שאינו נותן לו את השירות, אין זה שוה אלא המחיר הרגיל.

עוד הוסיף רבינו, דאין לומר שהגזלן יאמר לו אתה יכול למוכרו, ותקבל עליה את המחיר שאתה מבקש, שהרי כתב הרמ"א בשם הרא"ש (ח"מ סימן דש ס"ה) שהמזיק את חברו חבית יין ביום השוק, אינו יכול להחזיר לו חבית יין ביום השוק אחר, שהרי יכול לומר לו יש לי עכשיו מספיק חביות יין, ואיני צריך עכשיו לחבית, והכא נמי יכול בעל המלון לומר לו יש לי מספיק בקבוקים, ואיני צריך לבקבוק שלך, וצ"ע.

ניתן להאזין לכל השו"ת בהרחבה ולפסקי הלכה נוספים ממרן שליט"א בקו 'שיח יצחק' 03-3130582 או במערכת 'דברי חמד' a0527642209@gmail.com

מרן ראש הישיבה הגדול רבי דוד כהן שליט"א

בתורתו במה שמלמדה לאחרים, אבל 'תורה לשמה' איזה ענין של 'תורת חסד' יש בה, וצ"ב.

13. נשמה יתירה

הנה כתב רש"י במס' ביצה (טז, א ד"ה נשמה) בענין ה'נשמה יתירה' שזוכה לה האדם בכל שב"ק וז"ל: 'נשמה יתירה' - רוח לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרווחה, **ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו**.

ולכאורה אינו מובן, כי הרי הנשמה יתירה היא דבר רוחני, ואין מועלת הנשמה יתירה לענין הגוף הגשמי, שיוכל לאכול ולשתות ואין נפשו קצה עליו.

והחזיר בקבוק מהמכולת

נשאל רבינו במעשה שהיה, באדם שהתארח בבית מלון, ובחדרו היה מקרר עם בקבוקי שתיה, ובלילה שנהיה צמא למים, נטל בקבוק שתיה מהמקרר, ומכיון שהבית מלון לוקח עליו פי שלש מהמחיר במכולת, ולא רצה לשלם את המחיר המלא, לכן למחרת ירד למכולת, רכש אותו בקבוק בדיוק, והחזירו במקום הבקבוק ששתה, ויש לשאול האם עדיין חייב לשלם את המחיר המלא שדורש בית המלון, או שמא בזה שהחזיר בקבוק אחר כבר שילם את חובו לבית המלון?

והשיב רבינו דנראה דאם כשלקחו התכוון לקנותו, הרי הוא לקחו עם התנאים של המלון, ובעלי המלון אינם רוצים למכרו אלא אם כן מחזירים להם מעות, וכיון שכן צריך לשלם להם את כל הסכום שהם דורשים.

ואם כשלקח את בקבוק השתיה, היה דעתו לקחתו ולא לשלם את המחיר שדורש בית המלון, הרי הוא נחשב לגזלן, כיון שהבית מלון אינו מרשה לקחת בקבוקים, על דעת שיחזירו בקבוק אחר. ואף שגזלן יכול לומר לבעליו הרי שלך לפניך, היינו דוקא כאשר החפץ בעין, אבל אם החפץ אינו בעין, כגון שגנב חמץ ועבר עליו הפסח, והחמץ נאבד, אינו יכול להביא לו חמץ אחר שעבר עליו הפסח, כמבואר בשו"ע (ח"מ סימן שסג ס"ב).

12. תורה של חסד

בגמ' סוכה (מט, ב): 'ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב (משלי לא, כו) 'פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה', וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד, אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד, שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד. איכא דאמרי תורה ללמדה זו היא תורה של חסד, שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד. הרי שאמרו בזה שני עניינים במה שנקראת התורה 'תורת חסד', תורה לשמה ותורה ללמדה.

ויש להעיר טובא, דבשלמא מה ש'תורה ללמדה' נקראת 'תורת חסד', היינו משום שעושה חסד

10. נכנס לבית מלון מפואר וישב על מושב ונקרעה לו החליפה ממסמר שהיה שם

נשאל רבינו במעשה שהיה, בראובן שבא להתארח במלון מפואר תמורת תשלום, וביושבו על אחד המושבים במקום, הבחין שישב על מסמר, ונקרעה לו החליפה. ועתה תובע את הנהלת בית המלון, שתפצה אותו על כך. האם צודק בטענתו?

והשיב רבינו דלכאורה בעל המלון פטור מעיקר הדין על נזק החליפה, מפני שהמסמר דינו כבור, ובור פטור על כלים.

אך מכל מקום אמר רבינו דיתכן שיש מקום לחייב את בית המלון, מדין חיוב שמירה, דהנה נאמר בב"ק (דף מז ע"ב) הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות, ונגחו שורו של בעל הבית או שנשכו כלבו של בעל הבית, פטור, נגח הוא שורו של בעל הבית, חייב... ואם הכניס ברשות, בעל החצר חייב, רבי אומר: בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו לשמור, יעו"ש בגמרא.

ובשו"ע (ח"מ סימן שצח ס"ה) נפסק: אם הכניסו ברשות בעל החצר, פטור בעל השור... אלא אם כן קבל עליו בעל החצר שמירתו. וכתב הרמ"א: וי"א דכיון דנתן לו רשות ליכנס הוי כאלו קבל עליו שמירתו. [ודוקא בנזיקין דאתו ליה מבעל החצר, אבל בנזיקין דאתו ליה מעלמא, אינו חייב עד שיקבל עליו שמירתו], יעו"ש.

וטען רבינו דאם כן אולי אף בענייננו, הנהלת בית המלון מקבלת על עצמה לפצות את בעל החליפה, ששילם טבין ותקילין על האירוח בבית המלון, על חליפתו שנקרעה, ויש כאן התחייבות תמורת הכסף ששילם האורח.

ואף על פי שלא היה על זה קנין מפורש, מ"מ הוי כעין 'אלו הן הדברים הנקנים באמירה', ומבואר שם ברשב"א שהוא מדין כסף, ויעוין מה שהאריך בנחל יצחק (סימן מ) בענין התחייבות בההיא הנאה. ואם כן אולי אף כאן מכיון שבמלון מפואר, לא עולה על דעתו של אף אחד שיהיה מסמר ושאר דברים שיכולים להזיק בכסאות, וממילא אין דרכם של אנשים בכזה מקום להתבונן בדרכים, אם כן הנהלת בית המלון קבלה על עצמה התחייבות לפצות את האורחים אף על בגדיהם, וצ"ע.

11. נטל בקבוק שתיה ממקרר בית המלון

יותר, אך אם חדר כזה אינו שוה יותר על פי האמת, אלא שצריך לשלם לו עבור הפסיקה שכך התנה, הוא פטור כי במובן הפשוט חדר שיש בו שעון פרושו שיש בתוך החדר שעון, והרי לא הכניס שעון. והוא הדין לגבי האור, כיון שחדר שאין בו אור שוה פחות, אף שיש בו אור מבחוץ צריך לפחות לו מהמחיר, כי דעת בני אדם היא על חדר שיש בתוכו אור, ולא חדר מבזזה כי אין דרך בני אדם להתבזות ולראות עצמם מרומים בחדר כזה.

9. שכר חדר בבית מלון והחשמל דלק כל הלילה והפריע

נשאל רבינו, במעשה שהיה בזוג ששכרו חדר בבית מלון ליום השבת, בערב שבת אמר השוכר לבעל המלון אבקש שהחשמל יכבה לנו בחדר בשעה אחד עשרה, והסכים לכך. והנה למעשה החשמל דלק כל ליל השבת, והשוכר עם אשתו סבלו מנדודי שינה, והיו ערים כל הלילה. ואינם רוצים לשלם את התשלום שנשארו חייבים, כיון שלא נהנו. האם הדין עמהם?

והשיב רבינו, דאם הדבר אירע בגלל קלקול פתע בשעון שבת, וקלקול זה לא היה צפוי מראש, עליהם לשלם את מלא התשלום, והדבר דומה לנאמר במסכת בבא מציעא (דף עח ע"א) השוכר חמור והבריקה [קלקול בעין, או התליעו רגליה] כל אחד אומר לחבירו מזלך גרם, שהמשכיר אומר לו תעבוד עמה כך, והשוכר אומר אחר כך למשכיר, הרי שלך לפניך. אבל אם בעל המלון פשע ולא כיון היטב את השעון פטורים הם מלשלם לו, כיון שהנמצא במלון ולא ישן כל הלילה, הרי גם למחרת הוא לא נהנה כל היום.

אך נסתפק רבינו דצ"ע מהי ההלכה כאשר בעל בית המלון מסר את הטיפול לאיש התחזוקה והוא לא כיון את השעון היטב ולכן לא נכבה בשעה אחד עשרה האם פטורים הם מלשלם דמי שכירות, שאולי הם חייבים לשלם, מכיון שבעל המלון עשה את שלו כראוי, ולא היה לו להעלות על דעתו שהממונה על התחזוקה במלון יפשע, ולכן מגיע לו שכרו משולם והממונה חייב בדיני שמים.

אך אמר רבינו דיתכן שפטורים מלשלם, כיון שבעל המלון אחראי על מעשה העובדים תחתיו, והיה לו לבדוק שכולם עושים עבודתם נאמנה, ואם אחד מהם פשע ולא עשה עבודתו, יש גם אשמה על בעל המלון, ופטור מלשלם, ועמד בצ"ע.

וא"כ איך מותר להשביעו הרי עובר בזה על לאו של "לפני עוור לא תתן מכשול", ומחויב להפסיד כל ממנו כדי לא לעבור על לא תעשה. וצ"ע.

(נערך מתוך שיעורי רבינו - מכ"ת)

מרן הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א | ראש ישיבת 'עטרת שלמה'

של יום השבת, וקידוש על הכוס הוא רק מדברי סופרים. וכתב במג"א סימן רע"א דלפי"ז בתפילה בלבד כיון שנזכר בה קדושת היום מקיים המצות עשה דאורייתא. והקשו ע"ז במנחת חינוך ובביאור הלכה סימן רע"א דהרי איתא בגמרא בפסחים דף קי"ז: אמר רב אחא בר יעקב וצריך להזכיר יציאת מצרים בקידוש היום, ויליף לה התם מקראי, וא"כ איך אפשר לומר דיוצא חובת קידוש בתפילה, הרי בתפילה לא נזכר יציאת מצרים כלל. וכתב בביאור הלכה ליישב דיוצא במה שהזכיר יציאת מצרים סמוך לתפילה דהשכיבנו כגאולה אריכתא דמיא. ופקפק בזה דהרי מפסיק בג' ראשונות יעו"י"ש. וצ"ע איך יהי זכירת יציאת מצרים דק"ש, הרי הדין דצריך להזכיר יציאת מצרים בקידוש היום, אי"ז שיזכיר ענין יציאת מצרים בעלמא, אלא הוא דין שיזכיר שהשבת היא זכר ליציאת מצרים, וזה אין נזכר בק"ש, ואיך יועיל זכירת יציאת מצרים דק"ש, להא דהשבת היא זכר ליציאת מצרים, וצ"ע.

הגאון הגדול רבי יצחק פרוכטר שליט"א | ראש הכולל בבניהמ"ד צעירים יוצאי פוניבז'

ולומר קדושה כדן דילג אחד הברכות שחוזר לאמרו, או שקדושה אינה מעכבת וכיון שאמר אתה קדוש וכו' יצא יד"ח.

ולכאורה תלוי בנידון הנ"ל, אם הקדושה היא חלק מעיקר התפילה א"כ צריך לחזור בשביל זה, אבל אם זה דבר נפרד אינו מעכב את התפילה אם לא אמרה.

וכמו"כ יש לומר נפ"מ להיפך, כאשר אמר הש"ץ קדושה כדינו ואח"כ טעה בטעות שדינו שחוזר לראש התפילה, האם כשחוזר ומתפלל שנית צריך לומר שוב קדושה, או שכבר יצא יד"ח קדושה בתפלה הראשונה.

18. איך אפשר להשביע שבועת התורה

יש לעיין איך מותר לתובע להשביע שבועת מודה במקצת, הרי התובע יודע שבאמת הלווה חייב לו את כל מה שתובע, ויוצא שהלווה הולך להישבע לשקר.

19. בדין לילה לאו זמן תפילין

דעת הרמב"ם דקיי"ל כמ"ד דלילה לאו זמן תפילין, וכמש"כ פ"ד מהלכות תפילין ה"י ז"ל זמן הנחת תפילין ביום לא בלילה. שנאמר מימים ימימה. ובה"א כתב וכל המניח תפילין לכתחילה אחר שתשקע החמה עובר בלאו שנאמר ושמרת את החוקה זאת וכו'. והנה להלן שם בה"א כתב הרמב"ם מי שהניח תפילין קודם שתשקע החמה וחשכה והן עליו אפילו הן עליו כל הלילה מותר וכו'. וצ"ע מאי שנא אם התפילין כבר מונחים עליו, והלא כיון דלילה לאו זמן תפילין, והוא מניח תפילין בלילה, נמצא עובר על איסור הנחת תפילין בלילה. והרי עיקר מצות תפילין אינה ההנחה אלא מה שמונח עליו התפילין, וא"כ בכל עת שלבוש בתפילין מקיים הוא את המצוה, ומה מועיל מה שכבר הניחם קודם שקיעת החמה, וצ"ע.

20. בדין זכירת יציאת מצרים בקידוש

דעת הרמב"ם פכ"ט מהלכות שבת דמצות קידוש דאורייתא הוא בדברים באמירת דברי שבח וקילוס

21. האם קדושה בחזרת הש"ץ היא חלק מהתפילה או דבר נפרד?

יש לחקור האם הקדושה של חזרת הש"ץ היא חלק מגוף התפילה, שכך תקנו חז"ל את חזרת הש"ץ ביחד עם קדושה, או שהקדושה היא דבר נפרד כדי לקיים מצות ונקדשתי בתוך בני ישראל (עי' מ"ב ס' קכ"ה ס"ק ד' "ויכוין לקיים הפסוק ונקדשתי בתוך בני ישראל") וקבעו לאומרה בתוך התפילה.

ומעשה במניין בחורים שהתפללו וטעה הש"ץ בחזרת הש"ץ ואמר "אתה קדוש" וחתם הקל הקדוש, ונזכרו שלא אמרו קדושה, האם צריך לחזור

מרן הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א | ראש ישיבת 'יד אהרן'

14. בענין שומע כעונה

נחלקו רש"י ותוס' בסוכה (לח, ב) בדין שומע קדיש וקדושה באמצע תפילתו, דשיטת רש"י דצריך לשתוק ולכוין בשמיעתו ויוצא בזה ידי חובת אמירת קדושה מדין שומע כעונה, ומביא שכן הוא ג"כ שיטת הבה"ג, והתוס' (שם ובברכות כא, ב) חלקו עליו וכתבו דאדרבה אם ישתוק ויכוין לצאת בשמיעתו הר"ז חשיב הפסק באמצע התפילה.

ובביאור מחלוקתם כתבו האחרונים (עמק ברכה קריה"ת אות א' ומשנת יעב"ץ אור"ח סי' כ') דנחלקו בגדר הדין ד'שומע כעונה', דרש"י סובר דבדין שומע כעונה התחדש דכדי לצאת יד"ח לא בעינן דוקא 'דיבור' אלא מהני גם ב'שמיעה' ולעולם אין השמיעה חשיבא כדיבור ממש, ולכן ס"ל דאין בהשמיעה משום הפסק בתפילה כיון דלא הפסיק בדיבור, אולם התוס' ס"ל דבדין שומע כעונה התחדש דאיכא בהשמיעה גופא תורת 'דיבור' והר"ז כעונה בפיו ממש וממילא חשיב הפסק.

מרן הגאון הגדול רבי שרגא שטינמן שליט"א | ראש ישיבות 'ארחות תורה'

15. הטעם דמסלק כרים לא חשיב בור

בגמרא בבא קמא (כו, ב) איתא, זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים או כסתות ובא אחר וסילקו פטור. והנה יש להקשות אמאי לא יתחייב המסלק כרים כדן פותח בור, שהרי הקרקע שתחת הכרים נחשב כבור לגבי הכלי הנופל, וממילא סילוק הכרים הוא כמו פותח בור. (ואין לומר דהוי פטור של כלים בבור, דהתוס' בסנהדרין (עז, א) הוכיחו מהכא גם לנזקי אדם).

ויש לדון בזה דאולי החיוב בפתחת בור הוא רק באופן שעושה תקלה, אבל קרקע אינה מוגדרת כתקלה אלא רק באופן המסוים הזה שהכלי נופל מראש הגג, ולכן לא חשיב פתיחת בור. וצ"ע.

16. הטעם שמעביר זרעו למולך לא הוי התראת ספק

יל"ע איך אפשר להרוג המעביר זרעו למולך, והא אמרינן בסנהדרין (סד, ב) דהמעביר כל זרעו פטור,

אלא דלכא' יש לתמוה לפי דבריהם, דנמצא לפ"ז בדעת רש"י דכל ענין 'שומע כעונה' לא שייך אלא היכא דבעינן לצאת ידי חובת איזה דין, דכיון דלא נתחדש דאיכא לשמיעה תורת דיבור אלא נתחדש רק דכדי לצאת יד"ח לא בעינן דוקא 'דיבור' אלא סגי ב'שמיעה', והנה איתא בסוכה (שם) מנין לשומע כעונה דכתיב את הדברים אשר קרא יאשיהו וכי יאשיהו קראן והלא שפן קראן דכתיב ויקראהו שפן את כל הדברים האלה לפני המלך אלא מכאן לשומע כעונה, והנה התם לא ה' שום 'דין' שהוצרך יאשיהו לצאת יד"ח בשמיעתו משפן אלא רק מעשה קריאה גרידא, ומ"מ מוכיחה הגמ' מדחשיב כקריאה דיאשיהו דש"מ דשומע כעונה, ובהכרח מזה דע"י השמיעה נחשב כאילו יאשיהו קרא בעצמו את דברי התורה, וש"מ דענין שומע כעונה אינו רק חידוש דין בהלכות יציאה ידי חובה אלא הוא הלכה בעיקר השם קריאה ודיבור, וצ"ע.

וא"כ גם כשמעביר רק מקצת בניו הוי התראת ספק, דשמא בסוף יעביר את כל בניו ופטור.

ואולי יש לומר, דבמעביר מקצת בניו בעצם נגמרה העבירה, ואמנם אם יעביר את כולם יתקן את האיסור, אבל לא נחשב בזה התראת ספק כי בעצם האיסור נגמר ומחויבים עליו.

17. הביאור אמאי רופא שהמית גולה

בשולחן ערוך (יו"ד סימן של"ו סעיף א') מבואר שרופא שבזמן שריפא המית את החולה בשוגג הרי זה גולה על ידו, ולכאורה קשה הרי בגמרא (מכות ח.) מבואר דהאב המכה את בנו והרב הרודה את תלמידו פטורים מגלות דמצווה קעבדי, וה"נ לרפאות חולים הוי מצוה וא"כ אמאי גולה.

ויש לדון בזה דיתכן וכל הפטור הינו רק באופן שבאמת קיים מצוה, וכמו בחינוך שיש מצוה לחנך ע"י רדיית בנו ותלמידו ולכן אם בסוף נהרג אינו גולה, משא"כ ברפואה כל המצווה זה לרפאות, ואם לבסוף לא ריפא את החולה והוא מת א"כ לא קיים שום מצוה. וצ"ע.

ותלוי בנידון הנ"ל, כי אם הקדושה היא חלק מעיקר תפלת הש"צ ודאי צריך לחזור ולומר קדושה גם בתפלה השניה שמתפלל, אבל אם הקדושה היא דבר בפני עצמו כדי לקיים מצות ונקדשתי בתוך בני ישראל, י"ל שכבר יצאו יד"ח מצוה זו בתפילה ראשונה של הש"צ.

אכן אינו מוכרח די"ל שכיון שטעה בתפילתו ודינו שחוזר לראש הוי כאילו שאמרו קדושה שלא בתוך התפלה, ולא יצאו תקנת חז"ל לומר קדושה בתוך התפילה, ועל כן לכו"ע צריכים לחזור ולומר קדושה שנית בתפילה המתוקנת.

22. שכחו שיש חיוב לעלות לתורה וקראו לאדם אחר

כאשר יש "חיוב" לעלות לתורה מחמת שהוא בעל יארציט באותו היום, וטעה הגבאי ולא שם לב וקרא לאדם אחר לעלות לתורה, האם ירד אותו אדם ויעלה במקומו בעל היארציט, או כיון שעלה שוב לא ירד.

כתב המהרש"ם ב"דעת תורה" (סי' רפ"ב סעי' ז') שיעלה זה שקראו לו כבר ולא בעל החיוב. והטעם שכל החיובים לעלות לתורה הם מכוח מנהג שנהגו לתת להם עליה לתורה, אבל בכה"ג שכבר קראו אדם אחר לעלות לא נהגו בחיובים.

[ונראה שישתדלו לתת לחיוב הגבהה, עי' מ"ב סי' קמ"ז ס"ק ז' דאם יש שני יארציט ביום אחד יתנו עלייה לתורה לאחד ולשני יתנו הגבהה].

והנה אי' בשו"ע הל' קה"ת (סי' קל"ה סעי' ו') שאם אין כהן בבהכ"נ וקראו "ישראל במקום כהן"

ובינתיים נכנס כהן, יעמוד אותו ישראל בתיבה עד שיקראו כהן ולוי ואז יעלה לשלישי.

ואירע מעשה שקראו לכהן במקום ישראל כנ"ל ובעוד הישראל עומד וממתין בתיבה לשלישי התברר שיש בבהכ"נ "חיוב" לשלישי, ויש להסתפק מי יקבל את העליה של השלישי, האם יקבל בעל החיוב את העליה שהרי עדיין לא קראו לשלישי לאף אחד, או דילמא כבר זכה בעליית השלישי אותו ישראל שעלה לכהן ועדיין ממתין בתיבה. ולכאנ' הכי מסתברא כצד השני שכבר זכה בו הישראל שקראו לו לכהן.

ובעיקר הדין יש לציין למש"כ בשו"ת "שבט הקהתי" חלק ד' סי' נ' דאף שאמרו בברכות נ"ה ע"א "שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם מי שנותנין לו ס"ת לקרות ואינו קורא וכו' דכתיב כי הוא חי"ך ואורך ימיו", מ"מ אם נמנע לעלות מחמת שיש לו טעם מותר, וכמו שכתב הפר"ח דאם קראו לו לקרות בתורה ולא סידר הפרשה רשאי שלא לעלות. [ועי' משנה ברורה סי' קל"א ס"ק א'].

ולכן כתב "שבט הקהתי" שם שאם קראו לאדם לעלות לתורה מפטיר ואח"כ נזכרו שיש כאן בעל יארציט ויהיה לו חלישות הדעת אם לא יעלה למפטיר, מותר לראשון שקראו אותו לעלות לתורה לוותר לבעל היארציט כדי שלא יגרום לו עגמת נפש וגדול כח השלום, עי' שם.

וכמו"כ עי' בדברי מרן הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ("חשוך חמד" ברכות עמוד שמ"ז) שאם מסרב לעלות לתורה לא מחמת זלזול הס"ת אלא מחמת שאין לו כסף לשלם את דמי העלייה, או מפני שהוא מגמגם וכדומה לא יענש.

הגאון הגדול רבי ישראל אדלשטיין שליט"א | מראשי ישיבת 'בית מדרש עליון'

אכן זהו דוקא אם קורא לשם מצוה ומכוין לצאת בזה המצוה, אבל אם הוא יודע שא"א לו לקיים המצוה והוא אינו מכוין לשם מצוה, אינו עובר בב"ת, דהא הוי שלא בזמנו דלכו"ע בעי כונה, וכמו הישן בשמיני בסוכה דאמר' בגמ' בעירובין דף צ"ו א' דלכו"ע אינו עובר בלא כונה. ומהאי טעמא אין להקשות מהא דתנן דהקורא ק"ש מכאן ואילך לא הפסיד כאדם הקורא בתורה, וחז' דאין בזה משום בל תוסיף, דבמשנה מיירי שאינו מכוין לשם מצוה ולהכי אינו עובר בב"ת וכנ"ל, אבל המכוין לשם מצוה בזה אמר הח"ח דעובר בבל תוסיף.

אמנם בספר "המעיר" להגרמ"י דויטש זללה"ה עמ"ס ברכות ריש סי' ב' כתב דשאל את מרן החזו"א אי איכא ב"ת בקורא אחר זמנה "והשיב דלאו דבל תוסיף לא שייך אלא בעושה דבר הרשות כגון ישיבת סוכה וכיו"ב לשם מצוה, אבל בעושה דבר מצוה כגון קריאת פרשת שמע דיש מצוה בקריאתה כקורא בתורה אלא שהוא מכוין לשם מצות קריאת שמע הויא מחשבה בעלמא ובמחשבה לא שייך בל תוסיף", עכ"ד. וצ"ב.

ולכאנ' י"ל עוד טעם דאין עובר בב"ת בקורא אחר זמנה לשם מצוה, דלא דמי לשאר בל תוסיף וכגון הישן בשמיני בסוכה, דהתם מצות סוכה היא כל שבעת הימים וכשמוסיף עוד יום חשיב מוסיף על המצוה, משא"כ בקר"ש דמצותה לקרוא פעם אחת בתוך ג' שעות הרי כשמאחר וקורא אחר זמנה אין כונתו להוסיף על המצוה לקוראה שוב גם אחר ג' שעות אלא כונתו לקיים עכשיו את המצות קר"ש שבזמנה, וא"כ אין כאן תוספת על המצוה לעשותה גם אחר זמנה אלא אדרבה הרי הוא מגרע במצוה לעשותה אחר זמנה. ולפ"ז אם קראה בזמנה וחוזר וקורא אותה לשם מצוה לאחר זמנה בזה שפיר י"ל דהוי הוספה על המצוה, אבל כשלא קראה בזמנה נמצא דאין כונתו כלל להוסיף על המצוה אלא כונתו דזמן קר"ש יהא אף לאחר ג' שעות, ודו"ק.

24. בל תוסיף בקריאת פרשה שלישית של קרי"ש

הנה הראשונים נחלקו במצות קריאת שמע מה הם הפסוקים שחייבים מה"ת, ו"א רק פסוק ראשון, ו"א כל פרשה ראשונה, ו"א אף פרשה שניה. עי' מ"ב סי' ס"ז ס"ק ג' וד'. ויל"ע אמאי אין בקריאת כל הג' פרשיות משום בל תוסיף, וכמו דאיתא בר"ה דף כ"ח לענין ברכת כהנים דאם הוסיף הכהן עוד ברכה עובר משום בל תוסיף, וה"נ כיון דמוסיף לומר עוד

26. בירורים וחידושים בהלכות מגילת איכה ורחיצה בת"ב

מתוך תשובה לשאלות שנשלחו

יש לברר כמה הלכות בענייני קריאת מגילת איכה, והלכות ת"ב ומסתעף לכמה עניינים מאירים

פסוקים שאינן מן המצוה למה לא יהא בזה משום בל תוסיף.

וכע"ז העיר מרן הגר"ד לנדו שליט"א לענין ברכה רביעית של ברכת המזון למה לא יהא בזה בל תוסיף, דכיון דמה"ת אינו מחויב אלא בג' ברכות א"כ כשמוסיף לברך עוד ברכה אחרת הרי הוא מוסיף הל המצוה דאו', וכמו מוסיף ברכה על הג' ברכות דברכת כהנים. ועי' בס' חי' הגרד"ל מועד ר"ה סי' ו'.

25. חיסר תיבה א' מקרי"ש אם עובר בבל תגרע

יל"ע במי שחיסר תיבה אחת מקרי"ש אם עובר בבל תגרע, וכמו בכהן שבירך בברכת כהנים רק ב' ברכות שכתב המ"ב בס' קכ"ח דעובר בבל תגרע, וה"נ כיון שלא קרא את כל הקריאת שמע המחויבת הרי הוא עובר בבל תגרע. אך י"ל דדוקא כשהוא מחסר מהמנין של המצוה, וכגון שמטיל ג' כנפות במקום ד', או נוטל ג' מינים במקום ד', וה"נ כיון שבפסוקי ברכת כהנים יש ג' ברכות והוא מחסר ברכה אחת הרי זה מגרע ממנין המצוה, אבל מחסר תיבה אחת מהקריאה אין כאן גירוע במנין המצוה אלא רק שלא עשה המצוה כהלכתה, והרי הוא מבטל עשה דקרי"ש אבל אין כאן בל תגרע.

וכע"ז יל"ע במצות כתיבת ספר תורה אם חיסר כתיבת תיבה אחת אם עובר על בל תגרע, ואי נימא הכי צ"ע דכיון שאין אנו בקיאים בחסירות ויתירות יש לחוש שעובר בבל תגרע. ויש לדון לפי"מ שדנו האחרונים דכשאנוס על קיום כל המצוה אינו עובר בבל תגרע, עי' בשפ"א סוכה דף ל"א ע"ב ד"ה והנה, ועמק ברכה דיני נשיאת כפים אות ו' עמו' י"ח], ובקה"י ר"ה סי' ט"ז, שכתבו כן, ולפ"ז כיון דאין אנו בקיאים הו"ל אנוס ואינו עובר בבל תגרע.

הגאון הגדול רבי יחיאל פישהוף שליט"א | ראש ישיבת 'כנסת יצחק' מודיעין עילית

א) ברמ"א או"ח קמ"ז מבואר ש"טוב להחמיר" ליטול ידיו לנגיעת כתבי הקודש, לפ"ז האם מותר ליטול ידיו כדי ליגע במגילת איכה או האם אסור לעשות כן משום איסור רחיצה.

ב) את"ל שאסור ויש עצה לסמוך על זה שנטל ידיו למעריב, האם זה מועיל הרי למעריב רק נטל עד קשרי אצבעותיו.

ג) האם זהו סיבה לעשות שני עמודים באיכה כדי לא להיכנס להאי נידון.

ד) ראיתי מי שלא היה לו שום עמוד באיכה שלו, מהו הפירוש בזה, האם זהו לכתחילה לקרוא עם זה בתשעה באב.

ה) מי שאוכל בתשעה באב (חולה וכיו"ב) ואוכל דבר שטיבולו במשקה האם יכול ידיו.

ו) את"ל שאסור האם מחוייב לנגב הפרי?

תשובה:

א) הנה קיי"ל בשו"ע (סי' תקנ"ג) דבתשעה באב בשחרית יכול ידיו עד קשרי אצבעותיו [ובשו"ע (סי' תרי"ג ס"ב) הוסיף הרמ"א ויכוין רק להעביר הרור"ר ולא להנאת רחיצה]. ויל"ע אמאי אין ליטול כל ידו, והרי לעולם אינו עושה כן אלא מספק לחוש להשיטות דלעולם בעינן כל היד, והרי אין כוונתו להנאת תענוג, וכשם שהתירו לעבור במים לרבו וכיו"ב ה"נ עושה כן בודאי רק משום שרוצה לחוש לשיטה המחמירה. וכבר הקשה כן הפמ"ג בסי' תרי"ג ונשאר בצ"ע.

וכן קשה ממה שמבואר בשו"ע דיכול לרחוץ בשר אף שידו נרחצת כיון שאין כוונתו לתענוג.

והנה בשו"ע (סי' תרי"ג ס"א) פסק דבזה"ל מי שראה קרי ביו"כ אסור לטבול אע"פ שבשאר ימות השנה הוא רגיל לטבול לתפילה. וצ"ע כנ"ל דהא אין כוונתו לתענוג ואמאי אסור.

והמבואר מכל זה דמה שאינו מתכוין לרחיצת תענוג לא מהניא מיד, כיון דבעצמותו היא רחיצה לא מהניא כלל, והכל בכלל האיסור, ואין כאן היתר מצד כוונתו שלא לרחיצה.

וכל ההיתר שהתירו ליטול ידיו עד קשרי אצבעותיו, היינו רק משום שבאמת מצד עצמו אין לזה שם רחיצה של תענוג, כיון שאין עושה כן אלא מצד הרור"ר מצד הדין, ורק זהו מה שמפקיע מזה דין רחיצה של תענוג [או דטפי מינה שבאמת נקרא רחיצה אלא שהתירו רבנן לצורך זה]. אבל אם מצד הגברא עושה דבר רק משום שרוצה לחוש לשיטה מסוימת גרע מרחיצה שכולה אינה לתענוג, ואין לו היתר כלל אפילו מספק.

וכן גבי בעל קרי כיון שמן הדין אין חייבין בזה, לא מהני כלל מה שאין רצונו לתענוג כיון דבאמת מן הדין אינו חייב ע"כ שם רחיצה עלה, וכל דשם רחיצה עלה לא התירו.

אבל ברוחץ אוכל, אף שאגב הרחיצה רוחץ ידיו זה אינו נקרא כלל רחיצה כיון שאינו מתעסק אלא ברחיצת האוכלין, ורק דרך אגב ידו נרחצת וע"כ זה מותר.

והנה הביאו ממרן החזו"א שהנוטל עד קשרי אצבעותיו אינו צריך לדקדק בדיוק כיון שאין כוונתו לתענוג.

ונראה בכוונת החזו"א דהתם הוא דומיא דרחיצת אוכל, דמה שעולה קצת על כף היד היינו רק אגב האצבעות, ואין על זה שם רחיצה כלל.

והנה לפ"ז נראה גבי נטילת ידים להקם משנתו באמצע היום דהיא פלוגתא אי צריך ליטול ידיו, דאסור לו ליטול, אא"כ ילכלך ידיו קודם לזה.

[וראיתי מביאים מהחזו"א דהרגיל ליטול ידיו בבוקר ד' פעמים כדעת הגר"א, מותר לו לעשות כן אף ביו"כ. ולכאורה הכוונה רק במי שעשה כן משום דנוהג כהנהגת הגר"א מעיקר הדין, אבל אם הוא רק מהנהגה טובה לא גריע מהנהגתו כל השנה ליטול את כל היד ומ"מ אין עושין כן ביו"כ ות"ב].

[והנה בהולך אצל רבו ללמוד ממנו מותר לילך, אבל לרב אסור לילך לתלמיד. וצ"ל דהו"ל מצוה גמורה וע"כ התירו, אבל הרב אף שרוצה ללמד דלא נצטווה על זה לילך ואין עצם ההליכה מצוה, משא"כ בתלמיד צ"ל דגם ההליכה היא בכלל המצוה דהקבלת פני רבו שהוא לכבוד לו וצ"ע עדיין].

ב. והנה מה שהכריע הרמ"א להחמיר בס"ת ולהקל בשאר ספרים בפשוטו היינו טעמא משום דבס"ת אסור לכו"ע ליגע ערום ואילו בשאר ספרים אי"ז אלא לדעת תוס' ושאר, אבל לדעת הרמב"ם בפ"ט משאר אבוב"ט דגזרת הטומאה היא משום הגזרה הראשונה ולא משום דרב פרנך, א"כ אין מקור לאסור בשאר ספרים. וכיון דגם בנגיעה אחר נטילה היא פלוגתא (עיין להלן בסמוך) ורוב הראשונים מקילין א"כ בשאר ספרים דהוא פלוגתא יש להקל אחר נטילה דהו"ל כעין ס"ס. ועיין בבאיה"ג שם, וע"ע בבה"ל ס' קמ"ז שם כעין דברים אלו. והנה אמנם מה שהביא שם מהריטב"א מגילה לא נזכר שם בריטב"א אלא דאיכא טומאה אבל אכתי י"ל דמ"מ אין איסור. אמנם הבה"ל לא ראה שגם הרמב"ן והר"ן מקילין בזה. וא"כ רוב רבותינו הראשונים מקילין, הלא המה הרמב"ן והרשב"א והר"ן והראב"ה והמרדכי הביא דבריו. ורק התוס' והאגודה אוסרין ובודאי יש לסמוך על המקילין עכ"פ בכתבי הקדש). ועיין עוד מה שכתבנו בטעם ודעת פ"ט משאר אבוב"ט בבה"ל ד"ה ונגע.

ולפ"ז עולה דהדבר פשוט דאסור ליטול ידיו לנגיעה במגילת איכה, וכ"ש הכא דהרי מן הדין מותר ולא כתב הרמ"א אלא כחומרא בעלמא לחוש לשיטות האוסרים.

ג. והנה לענין אם אפשר לסמוך על הנטילה שקודם התפילה. הנה בעיקר הדין בנטילת ידים ערום, והנה בשבת (יד, א) אמר רב פרנך דאסור ליגע בס"ת ערום. וכתבו התוס' דס"ת לאו דוקא אלא בכל כתבי הקודש. [ועיין להלן דדעת הרמב"ם אינה כן] ולדעת הרמב"ן ושאר מותר ליגע בספר אם נטל ידיו קודם. אלא דמ"מ איכא טומאה משום לא פלוג. וכן הביא הב"י או"ח (סי' קמ"ז) מהראב"ה. אבל דעת התוס' דאף בידים טהורות אסור ליגע וכן הביא בב"י שם מהאגור (ועיין שיטה שלישית מהר"ן בסוף דברנו). ולכאורה היה נראה דדעת התוס' דאין האיטור ליגע משום סיאוב אלא משום כבוד הספר שלא ליגע בו ערום. אמנם בתוס' ר"י הזקן הנדמ"ח מבואר טעמם [והר"י הוא הר"י בעל התוס'] משום דמסיח דעת בשעת עינונו בספר (וצ"ל דלא פלוג אף בשעת נגיעה בעלמא). וכן הביא טעם זה בראב"ה (אלא דהראב"ה דחה זאת) ולכאורה זוהי גם כוונת המאירי בשבת שם דע"י נגיעה בספר נעשין כסתם ידים (ועי' חזו"א ידים ס' ח' סק"א) [ונפק"מ רבתא אי אין ענין הגזרה דהספר מטמא אלא דנעשה כסתם ידים. דאפשר לדעת רבנו בפיה"מ ריש ידים דליכא לדינא דמטמא משקין להיות תחילה רק בידים מסואבות ולא בסתם ידים ועי' שבת י"ד ב' אי גזור ברישא וכו' וצ"ע].

אמנם צ"ע דלכאורה היה נראה דבנטילה לתורה ותפילה סגי גם לענין לשמור ידיו לנגיעה בס"ת וא"כ בשעת לימודו אין זה ידים מסואבות. [ועיין מג"א ריש ס' קמ"ז שכתב דמהני מדי דמנקי לספרים והיינו משום שאינו אלא לנקיות].

והנה פסחים (קטו, ב) דמסיח דעתו באגדתה והלילא היינו משום דשמירה לתורה לא מהניא לסעודה אבל לכאורה לענין נגיעה בס"ת מהניא משא"כ לאכילה. והא דמותר ללמוד באמצע

הסעודה צ"ל דאחר שהתחיל הסעודה ונטל ידיו תו משמרם אף שאוכל.

והנה כל זה נפק"מ בזה"ל לפי"מ שפסק הרמ"א או"ח שם ס"א דמותר ליגע בידים טהורות בשאר ספרים. דלכאורה אפשר ליגע בספרים בזמן תפילה וקריאה"ת ולסמוך על הנטילה דקודם התפילה.

ד) מה ששאל אם זה לכתחילה לקרוא בת"ב.

הנה הכרעת הפוסקים בהל"ס"ת דאפילו ס"ת שאין בו עמוד הרי הוא כשר, אלא דיש מצוה לעשות עמוד, והוא דין על הכותב והעושה, אבל לא על השומע. אלא דצריך לעשות עמודים, וכ"ש בנביא דסגי מן הדין באחד כמבואר בגמ'. אלא דכיון דנחלקו הראשונים אם הכוונה בתחילה או בסוף, כ' הרמ"א בהל' מגילה דאין עושין כלל, והגר"א ז"ל תמה בזה ומנהגו הטהור עשות שתי מספק וכ"ה גם במעש"ר הל' מגילה וגם בשאר נביאים כמ"ש שם בסי' קל"ו. ובשם החזו"א כתבו דלעשות שתי בנביאים כדי שלא ליגע וכמ"ש כת"ר, ומ"מ הנהגת החזו"א גבי מגילה שלא לעשות כלל, ולכאורה משום איגרת. אך גם באיכה אין עושין כאן בביה"כ"ל לדרמן כלל עמודים והכל כאן עפ"י החזו"א ועפ"י חכמים, ועדיין לא נתברר לי הטעם וצ"ע.

ועיין בספר ערוך השלחן הל' שאר אבוב"ט שכתב שבכל מדינת ליטא עושין נביאים עפ"י הגר"א, ואין עושין עמודים והיו נוגעים בנביאים. ובאמת גם לא שמענו מעולם שנוהגין ליטול קודם נגיעה במזוזה, ולכאורה לדעת הרמ"א צריך להחמיר גם בזה, דהא גם היא מטמאה את הידים כמבואר במגילה ח' ב' וכמ"ש הגרע"א בשו"ת ס' נ"ח ועיין עוד בכל זה בטו"ד פרק ט' משאר אבוב"ט הל' ה' ו' ובבה"ל שם.

ה. ולענין טיבולו במשקה, הנה אנו שמברכין על זה הרי אנו נוהגין שכן עיקר הדין ובודאי ה"ה בת"ב. אבל למנהג העולם שאין מברכין והיינו שאין עושין עושין כן אלא מספק וכמ"ש תוס' פסחים קט"ו להקל, ומ"מ אפשר דעיקר הדין הא להחמיר ורק אין עושין הברכה מהיות טוב, ולפ"ז אולי אפשר להקל בת"ב. וצ"ע לדינא והירא את דבר ד' לכאורה צריך ללכלך ידיו או לנגב הפרי וצ"ע.

הגאון הגדול רבי עקיבא מדלוב שליט"א | ר"מ ישיבת 'אור ישראל' וראש ביהמ"ד
'עטרת יצחק' ומח"ס 'עטרת המועדים'

27. דברי תורה בגילוי ראש

גופא דעובדא הכי הוה. ראש ישיבה חשוב פגש תלמידו בברכה בבין הזמנים, והתחיל לדבר איתו

29. ברכת שהחיינו בסיום מסכת

בגמר לימוד מסכת נהגו לעשות סיום בסעודה, ומפורסם מאי דדן ביש"ש בב"ק לברך שהשמחה במעונו. והנה כמה מגדולי האחרונים כתבו דהקונה ספר מברך שהחיינו יעוין בבאר היטב ושערי תשובה סי' רכ"ג ס"ג, והיינו בקונה מסכתא מברך שהחיינו וכקונה כלי או בגד חדש, והנה כשמסיים אותו המסכת בעיון לא מצינו בשום מקום דמברכין ברכת שהחיינו, והדבר פלא הרי כשקונה האי מסכת מברך ברכת שהחיינו ואילו הלומדו ועשה בו קנין ורכש את אותו המסכתא ונעשית קנין בנפשו לכו"ע לא מברכין שהחיינו ולכאורה לא גרע הלומד המסכת דקנהו מקונה בחנות את המסכת וא"כ מדוע שלא יברך ברכת שהחיינו בסיום המסכת, וצ"ע.

הגאון רבי אברהם ברויאר שליט"א | דומ"ץ בעיר ביתר ורב קהילת 'משעשעי דת יומיים'

ומעתה יש לעיין, האם בגוונא שאדם מרגיש שהוא צריך ישועה וכדו', כגון שקשה לו בפרנסה או בלימוד וכדו', האם נחשב לגביו עת צרה וחייב להתפלל מדאורייתא, או דבעינן צרה כללית כגון מלחמה וכדו'. גם יש להעיר שבמשנ"ב שם לא העתיק דין זה.

32. קורא ק"ש עם ציבור המתפללים

מבואר בשו"ע (סי' ס"ה סעיף ב') שצריך לקרוא עם הציבור ק"ש אם נכנס לביהכ"ס ומצא שהציבור קוראים ק"ש, והטעם שלא יראה שלא רוצה לקבל עומ"ש עם חבריו.

ויש לדון אם צריך לכוון בזה הק"ש שקורא עמהם. ושורש הנידון הוא האם העיקר שלא יפרוש מן הציבור או שצריך להשתתף עם הציבור. ואפי' שעיקר הטעם שלא יראה כאילו אינו רוצה לקבל עומ"ש עם הציבור, אבל מכח זה צריך להשתתף עם הציבור ולהיות חלק ממנו ומחויב אף לכוון, וצ"ע.

33. דין עובר לפני המתפלל במעבר לרבים

הנה בעיקר האיסור לעבור לפני המתפלל, מצינו חבל פוסקים שדנו דשרי לעבור לפני אדם שמתפלל במעבר לרבים, מכיון שמדינא אדם אינו יכול לאסור דבר שאינו שלו. (כ"כ הגרש"ז בהליכו"ש, וע"ע

ומעתה נראה דזהו דברי ר"ג אי יאחר מלקרוא ק"ש של ערבית הרי הוא **מבטל** מלכות שמים שעה אחת דהרי פקע הרושם מיד בצאה"כ ונמצא דמצאה"כ עד בעילת מצוה הוא 'מבטל', והן הן דברי רבינו יונה דבעי מיד והיינו מדין לא לבטל מלכות שמים דפוקע בחילוף היום והלילה.

ומעתה יל"ע בדעת המ"ב סי' רל"ה במש"כ השו"ע ס"ג **'לכתחילה** צריך לקרות ק"ש מיד בצאה"כ וכו', ובמ"ב סק"ו דזריזין מקדימין למצוות, ולכאורה פשוט דברי רבינו יונה והשו"ע דהוא מעיקר הדין וכמש"נ לדייק כן ממשנת רבן גמליאל, וצ"ע.

30. קבלת עומ"ש בלימוד תורה לתלמידים

"ושננתם לבניך ודברת בם" (דברים ו, ז)

וברש"י הביא דרשת הספרי, דושננתם לבניך אלו התלמידים, שמצינו בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים.

ויש להבין היטב מה השייכות של לימוד תורה לתלמידים לקבלת עול מלכות שמים. ודוחק לומר דזה אסמכתא בעלמא.

וזכורני כי זקני המשגיח הגה"צ רבי גדליה אייזמן זיע"א היה מתקשה בזה תדיר.

31. גדר חיוב תפילה בעת צרה

כבר נודעה מחלוקת הראשונים אם תפילה דאורייתא או דרבנן, דדעת הרמב"ם (פ"א מתפלה ה"א) שתפילה דאורייתא, וכן מבואר לכאורה ברש"י (תענית כח, א ד"ה הללו) שמנחה ומעריב מן התורה. ואילו דעת הרמב"ן שתפילה דרבנן, ובכ"ז כ' החינוך שגם לדעת הרמב"ן יש לדון שתפילה בעת צרה זה חיוב דאורייתא, וכדברי הסמ"ק שתפילה בעת צרה דאורייתא, והמשנ"ב (קז, ב) פסק כשיטת הרמב"ן, ויוצא לפי"ז שרק תפילה בעת צרה נחשבת תפילה דאורייתא.

וברא"ש כתובות דף י"ז סי' ה' כתב דלירושלמי זהו היתר אף באיסור תורה בכלאים וטומאת מת, אמנם לדעת הבבלי הותר איסור כלאים וטומאה דרבנן לת"ת והובא ברמ"א יו"ד סי' ש"ג ס"א ובסי' שע"ב יעו"ש בפתחי תשובה, וזהו דבר חדש להתיר איסור דרבנן לת"ת. ויתכן עוד לדון דכיון דיש אפשרות להחמיר בכובע ים ממילא אין את כל ההיתר, וצ"ע, ומסתמא כדאי להזדרז לעיין שהרי זה נוגע מאד למעשה.

28. זמן תפילת ערבית לכתחילה

בימי בין הזמנים מתאפשר הרבה פעמים להתפלל מעריב מיד בצאת הכוכבים וצריך לידע דבפשוטו זהו מעיקר הדין, וכמש"כ רבינו יונה ריש ברכות דהוא לכתחילה מיד 'דדברי הכל שמעינן שצריך לכתחילה לקרות מיד בצאת הכוכבים', ועד"ז כתב לענין ק"ש של שחרית דלכתחילה מיד ואח"כ הוי בדיעבד.

ובפ"ב דברכות משנה ה' נחלקו התנאי אי חתן קורא ק"ש כיון דטרוד המצוה, מעשה ברבן גמליאל וכו' "אמר להם איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים אף שעה אחת". וכתב שם בתפארת ישראל דלכו"ע חתן קורא אחר בעילת מצוה וכל הנדון בשעות ראשונות עדהמעשה. וע"ז אמר רבן גמליאל איני שומע לכם **לבטל** אף שעה אחת והיינו איני שומע לדחות הק"ש עד אחר המעשה. ויל"ע איזה 'ביטול' יש כאן הרי יקיים מ"ע דק"ש בעונת לילה, אשר מבואר מזה דבר נפלא דכל 'דמשה' לקרות הוי **ביטול דשעה אחת של מלכות שמים**.

ובביאור הדבר יש ללמוד מדברי האגלי טל בהקדמה בשם אביו, בהמבואר מאימתי קוראין שמע בערבית 'משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן'. והיינו לאחר הערב שמש, וצ"ב הדמיון בין היתרא דכהנים בתרומה לקר"ש. וביאר שם דיסוד הדין דהערב שמש דרק מאז הותר לכהנים לאכול תרומה דאף דטבל ביום מ"מ אכתי נשאר רושם דטומאה והרושם נפקע בכניסת יום הבא כמו"כ לענין הרושם דקבלת מלכות שמים דיסוד חיוב ק"ש היינו דבעינן דבכל היממה יהיה במצב דעול מלכות שמים, ולזה כשקרין בשחרית הוא מועיל לכל היום ונפקע הרושם דקבלת מלכות שמים בחילוף היום, ולזה בעי לחדש עוד פעם קבלת מלכות שמים והיא בצאת הכוכבים וזהו הדמין כשם שרושם דטומאה נפקע בכניסת יום הבא כמו"כ נפקע הרושם דמלכות שמים, וזהו הזמן דמתחדש לקרוא קר"ש, ע"כ.

והנה מעיקר הדין זהו ודאי פשוט דברי השו"ע סי' צ"א סעיף ג' 'יש אומרים שאסור להוציא אזכרה מפיו בראש מגולה'. ומקורו ממסכת סופרים. ובדאי משמעות דהוא דין מסוים בהזכרת שם שמים בגילוי ראש. וכ"כ בשו"ת מהרש"ל סי' ע"ב דמעיקר הדין שרי ללמוד בגילוי ראש ואף אין בזה מדת חסידות כשאינו מזכיר ה' וכו'.

האמנם הט"ז סי' ח' וסי' ע"ד כתב בפשיטות דדין זה דאין להזכיר שם ה' בגילוי ראש זה כולל כל דבר שבקדושה, וכתב הפמ"ג והיינו ללמוד תורה, וכן העתיק המ"ב סי' ב' סקי"ב. והוא חידוש גדול, אכן כן פסק מרנא הח"ח צוק"ל. ומעתה צ"ב הנהגת כמה גדולים שדיברו בלימוד בים אף בגילוי ראש.

ויתכן בזה דקסברי דאף אי נכלל בדין זה לימוד תורה מ"מ כ"ז לכתחילה אכן ברוצה ללמוד ואין לו אפשרות לכסות ראשו בזה לא מבטלינן מצות ת"ת במקום האי איסורא דרבנן, והיינו יל"ע ברוצה לברך ברכת המזון ואין לו אפשרות לכסות ראשו, האם לא יברך מחמת איסור זה, או כיון דכל האיסור בזה הוא מדרבנן לא עקרינן מצות ברהמ"ז מהתורה. וע"ד משל מש"כ המג"א סי' קכ"ח לענין כהן באמצע שמונ"ע וקראו כהנים, דמצדד דיפסיק באמצע תפילתו אף דיש איסור שיחה בתפילתו מדרבנן מ"מ במקום מ"ע מהתורה דינו דיפסיק לצורך זה.

אמנם י"ל דלענין איסור הזכרה בגילוי ראש הרי האיסור גופא נאמר על כל דבר דבקדושה ואין זה במקרה דנזדמנו ביחד הנך תרי דיני, וכידוע כבר נחלקו קמאי הובא בחי' הגרע"א פסחים דף מ"ט לענין ל"ת דנאמר על מ"ע כגון לא תשחט על חמץ האם מ"ע דפסח ידחה האי לאו, האם לא נאמר דין דחיה באופן זה דהלאו נאמר להדיא על האי עשה, או דמתפרש דכל הלאו רק היכא דאפשר לקיים העשה בלא לעבור אכן במקום דא"א באופן אחר שפיר נדחה, והיא פלוגתת הצ"ח עם השאגת אריה יעו"ש. וי"ל דלענין איסור דרבנן 'לכו"ע לא נעקר המ"ע והאיסור רק במקום דאפשר.

לפני שנים אמר לי הגריש"א זצ"ל דאין לברך ברכת המזון בלא כיסוי ראש אף דיתבטל ברכת המזון ולכאורה ה"ה למצות ת"ת, ומ"מ הנך גדולים בים אשר דיברו הלימוד בגילוי ראש יתכן דחלקו בזה וסברי דלא עקרינן ל"י למצות ת"ת.

ויש עוד לדון בהיתר מיוחד דת"ת מכח דברי הירושלמי פרק בתרא דכלאים ובברכות פ"ג דאין מדקדקין בכלאים וטומאת לכהן בבית המדרש' ונתחדש בזה דאינו מפסיק לימודו במקום איסור,

הגאון הגדול רבי מנחם כהן שליט"א ר"מ ישיבות 'נתיב הדעת' ו'יסודות'

פנינים יקרים ונידונים משמחי לב
עבור עמלי התורה בני הישיבות ליומי דפגרי
בענייני שומרים, נישואין ועוד

38. מעשה בטבעת נישואין

מעשה בבחור מופלא אחד שעמד לפני נישואיו ושלח את המיועדת להיות עזר כנגדו לחנות תכשיטים שתבחר לה טבעת על דעת שעשה בטבעת זו מעשה קיחה באשתו.

המיועדת בחרה טבעת שהיה כתוב עליה מחיר של כמה מאות שקלים.

אחר זמן הגיע הבחור לגמור את הקנין ולשלם עליה בקופה, ולהפתעתו בקופה בקשו ממנו סך נמוך ממה שרשום על הטבעת.

ביקש הלמדן שיסבירו לו כיצד מיושבת הסתירה שרשום מחיר מסויים ובפועל נתבקש לשלם פחות. חיך המוכר והשיבו, כך הוא מנהג דין, וכדי שימצא חן יותר בעיני הכלה רושמים מחיר יקר על הטבעת, ומהחתן גובים את המחיר האמיתי.

הגיע ערב החתונה והחתן נכנס לבית הספק, האם מחויב הוא להודיע לכלה שהטבעת שמקדשה בה אין שוויה כפי מחשבת הכלה, או שיכול לסמוך שהרב מסדר הקידושין, שואל את העדים במעמד הכלה האם יש בטבעת זו שווה פרוטה, וגורם בכך שכוונת הכלה להתקדש בה בכל שיווי שהוא.

37. מעשה בנטילת ידים בחתונה

מעשה בבן תורה ירא שמים שהיה באחד מגני האירועים המפוארים בחתונת קרובו, וגילה שם שהספל שבכור שבו נטלו רבים מהסועדים את ידיהם יש בתחתיתו חריץ רציני שפוסלו מלהיחשב ככלי.

נמצא שהוברר שכל מי שנטלו ידיהם בכלי זה לא יוצאו ידי חובת נט"י.

נסתפק הבחור האם עליו להתגבר על הבושה ולעלות על בימת התזמורת ולהגיד לזמר שיכריז שכל הנוטלים ידיהם בכיור זה, ישובו ויטלו ידיהם.

שאל את רבו אי צריך לעשות כן. השיב לו רבו, בחדר האוכל בישיבה הייתי אומר לך לעשות כן. חזר ושאל, בחתונה מהו. חזר רבו והשיב לו בחדר אוכל בישיבה הייתי אומר לך להודיע שיחזרו ויטלו.

שוב שאל את רבו האם כדאי לשבור את הספל שלא יהא מכשול לרבים. צידד בזה רבו שיש לו לשבור הספל שלא ימשיך להיות מכשול לרבים.

34. קול ערב ונעים לש"ץ

יש לעיין בשינוי הלשונות ברמב"ם, דבהלכות תפילה כתב (פ"ח הי"א) שצריך שלחזן יהיה לו קול ערב. ובהל' תענית כתב (פ"ד ה"ד) שהש"ץ יהיה לו נעימה וקול ערב. וצ"ב אמאי הוסיף בתעניות גם 'בנעימה'.

הגאון רבי מרדכי יעקב פיינשטיין שליט"א | מראשי הישיבה הגדולה 'אהל תורה'

36. בדין זמן קריאת שנים מקרא ואחד תרגום

בשו"ע סי' רפ"ה הביא פלוגתת הראשונים עד מתי הוא זמן השלמת מקרא שמו"ת, וי"א עד רביעי בשבת. ושיטה זו מיוסדת עפ"י הגמ' בפסחים לגבי הבדלה וגט דעד יום ד' חשיב לאחר השבת, וכ"מ בביאור הגר"א. ומבואר דשיטתם היא דקריאת השמו"ת הוא חיובא דשבת, ועל כן כל דהוא שייך להשבת מהני. ולפי"ז גם זמן התחלת הקריאה צריך להיות דוקא מיום ד' שהוא הזמן דלפני השבת ולא קודם, דהא בהא תליא. וכן מבואר בתוס' בברכות דף ח: דכתבו דהטעם דמתחיל הקריאה ממנחת השבת משום דתלוי בקריאת הציבור, ומדוקדק בדבריהם דלכן הוא רק עד השבת, ולא אחר השבת. וכן מבואר בכל בו. וצ"ע בדעת השו"ע דלגבי זמן תחילת המקרא פסק בפשיטות דמהני מתחילת השבוע, ולגבי סוף זמן ההשלמה הביא פלוגתת הראשונים.

בדעת תורה למהרש"ם שדימה דין זה לקבר שמזיק את הרבים שמותר לפנותו).

ודבריהם צ"ע טובא, הרי כשאדם מתפלל על כרחינו יש כאן מציאות של שכניה, שהוא מתפלל לקב"ה, ואי"ז ענין של עשייה וחלות דנימא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, הא למה זה דומה, לאחד שמערב בשר וחלב של חבירו דוודאי אסור [עי' ר"ש פ"ז דכלאים], וכי נימא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.

35. דין הגעלת כלים במלחמת סיחון

הנה פרשת הגעלת כלים נאמרה בפר' מטות גבי מלחמת מדין, וכתב הרמב"ן דאע"פ דכבר בזזו כלים במלחמת סיחון ועוג שקדמה למלחמת מדין, ולמה לא נצטוו אז בדין הגעלה, וכתב הטעם מפני שארץ סיחון ועוג מא"י היא, ובמלחמה על א"י הותר להם מאכלות אסורות מהיתר דקדלי דחזירי ולא הוצרכו לדין הגעלה, [והוא לשיטתו דרך בא"י יש היתר דקדלי דחזירי]. וצ"ע דדעת הרמב"ן גופיה בפר' ואתחנן דהיתר דקדלי דחזירי אינו מתיר יין נסך ותקרובת ע"ז, וא"כ גם במלחמת סיחון אכתי צריכים לדין הגעלה בשביל איסורא דיי"נ ותקרובת ע"ז, ולמה לא נצטוו בה אלא במלחמת מדין.

קו ריתחא
דאורייתא
03-306-4200

נייעס אין דער תורה איז דא
אסאך אין די קו ריתחא דאורייתא

שלוחת האידיש - שלוחה 2.

[או דלמא שכאן גרע כי היא הרי בטוחה שהיא יודעת את מחירה היקר של הטבעת].

39. קטן שהגדיל לפנים חדשות

במשפחת לוי רבתה השמחה. ביום ראשון בשבוע היתה למזל טוב חתונת האח הצעיר של אבי המשפחה.

ביום ג' בשבוע היתה סעודת בר מצוה של בנם עלם חמודות שעדיו לגדול בתורה. וביום ד' בשבוע ערכו בביתם סעודת שבע ברכות לזוג הצעיר.

והשמחה ביום רביעי היתה מרובה, אלא שמחמת הטרדות לא הכינו אורח להיות פנים חדשות.

חקרו הלמדנים שבבני המשפחה, זה נכון שגם חתן הבר מצוה היה בחתונה, אבל אז השתובב כילד בין הילדים, עכשיו כשהגיע לגיל קבלת עול מצוות הרי הוא גבר בין גוברין. וייתכן שיהא רשאי להיחשב כפנים חדשות, הגם שכבר היה נוכח בחתונה.

40. מעטפות בכספת

באולם יוקרתי במרכז הארץ נהוג שנצבת לה כספת שלתוכה משלשלים האורחים הנכבדים מתנותיהם לחתן ולכלה ולמחותנים, ובסיום האירוע מתקיים מסירת המפתח לבעלי השמחה ע"י רב המלצרים.

בסוף חודש אדר נערכה שם חתונה מפוארת, ולפתע נשמעה אזעקה והאורחים הנכבדים ירדו לחניון האולם עד יעבור זעם.

לאחר זמן, הוברר שבני מיעוטים העובדים במטבח השיגו מפתח לכספת ורוקנו אותה מהמעטפות, כך שבסיום האירוע היה שם כלי ריקא.

ואין ויכוח בדבר ומאמינים ומוזים בעלי האולם לבעלי השמחה על סכום נכבד שנודע להם שהיה שם, והשאלה האם בדין תורה אפשר לחייב את בעלי האולם.

ראשית הדיון האם הם נחשבים כשומר על המזמנים והמעוות שניתנו שם. ומסתבר שבעלי השמחה זכו בכסף בקנין חצר, ועכ"פ להמבואר בקצה"ח (קפט, א) ועוד שלענין שימוש סגי בתחילת שימוש לקנות וזוכים במעות בקנין חצר.

והנידון האם יש לחשוב כפשיעה האפשרות של עובדי המטבח להשיג מפתחות לכספת, וגם שומר חנם חייב בזה.

וגם אי לא נחשוב לפשיעה, ייתכן דהוו בעלי האולם כש"ש שחייב בגניבה ואבידה. [ועי' פסחים ו, א בסוגיא דייחד לו בית].

41. כסף שנעלם מכיס המכנסיים בבית המרחץ

אדם שביקש מחבירו שנוסע למקום מרוחק שיקח עמו סכום של כמה מאות שקלים ויתנם לפלוני חבירו, הלה הסכים ובלבד שאינו מקבל שום אחריות שמירה על הדמים, ואפי' כשומר חנם אינו.

הסכים המשלח ומסר את הסכום לנוסע. נתנו בכיס המכנסיים לכשיגיע למקום ימסרם לנמען.

בעש"ק הלך השליח לבית המרחץ כשהכסף בכיס המכנסיים. כשיצא משם הוברר שהמעוות אינו. הודיע למשלח שהמעוות אינו, והזכיר לו שהתנה עמו שאינו מקבל אחריות שמירה.

כשנשאל אחד המורים בזה השיב, שאמנם ק' לחייבו בחו"מ, ומ"מ לדברי הנתינה"מ שמניח חפץ חבירו במקום התורפה יש לחייבו מדין אדם המזיק.

אמנם בררנו בקיץ פ"ו שיייתכן שלא יפה הורה, בגוונא ששכח השליח שיש לו כסף במכנסיים והלך עם הכסף למרחץ, והגם שמבואר בפרק המפקיד כל לא ידענא פשיעותא, עי' מ"ב בהלכות פסח (סי' תמ"ג) גבי שומר ששכח למכור, ובהלכות תפילה דמי ששכח להתפלל, ובמג"א (תקכ"ז) בהלכות עירוב תבשילין, וחזינן ששכחה קלה במה שאינו מוטל עליו אין לדון בזה כפושע. ונראה שנחשב כאנוס ודו"ק.

42. ציצית שנסתבכה במסמר שבספסל ביהכ"נ בביה"ח

מעשה ביהודי חסידי שהגיע לביהכ"נ שבבית חולים ולא היה עמו טו"ת. ראה מונח נרתיק של טו"ת שכתוב עליו שם שנשמע מתאים למנהגו.

לקח את הטלית ונתעטף בה ונתפלל תפילת שחרית בדביקות כדרך קהילתו שמסתובבים בזמן התפילה.

שוב נסתבך אחד מחוטי הציצית במסמר הבולט מאחד הספסלים, וכשהוא המשיך בהילוכו בדביקותו נותר החוט מחובר לספסל.

דנו בי מדרשא האם חייב בנזקי הטלית. וראשית יש לברר כיצד דנים טלית שבאחד מהקרנות נחתך חוט אחד מהשמונה חוטים, האם חייב לנזק.

ועוד יש לדון, האם זכאי לפטור מתה מחמת מלאכה. האם חסיד המתפלל בדרך הילוכו נחשב למתה מחמת מלאכה.

ועוד יש לדון, האם כששאל בלא רשות הבעלים בפירוש, זכאי לפטור מתה מחמת מלאכה, ועי' ב"ק דף י'.

וייתכן שכיון שלצורך קיום מצות ציצית מכווין לקנות את הבגד, ובנוגע לדעת מקנה, עי' נתינה"מ, ייתכן שאינו נחשב כלל כשואל.

43. מעשה במחבת בפנימייה

מעשה בפנימייה של בני עלייה שהייתה שם מחמת חשמלית בחזקת בשרית שנשתמשו בה הבחורים. בחור בקלילות חימם בה גביניות.

כשנשאל המורה השיב שמכוון שהמחבת אינה בת יונה סגי בליבון קל, דהיינו ליתן למחבת זמן מסוים לדלוק ריקה ובזה יסתדר העניין.

טרם פעלו את תיקון המחבת, הגיע בו ביום בחור אחר ובתם ליבו הניח במחבת קציצות בשר וחימם.

כשנשאל שוב המורה אמר מעתה אין תקנה במחבת זו [מאחר שליבון חמור אין לנו אפשרות לעשות].

ומעתה דנו החברים לחייב בחו"מ את הבחורים שהזיקו. והנה את הראשון לכאורה אין לחובב דלא עביד נזק מידי, דהגם שנשתמש באופן לא תקין, מ"מ הנזק שעשה ניתן לתיקון וא"א לחייבו, ומקום העיון הוא כלפי מי שנשתמש בשרי אחרון שנטרף המחבת.

ומדין אדם המזיק לכאורה א"א לחייבו, כמבואר בגמ' ר"פ המניח שאין דרך בנ"א להתבונן בדרכים.

ודנו החברים לחייב אותו מדין שואל שחייב באונסים. ונראה שכיון שנשתמש במחבת שימוש תדיר והמחבת עומדת לשימוש זה, זכאי לפטור של מתה מחמת מלאכה, כיון שהיתה בשימוש תקין וניזוקה פטור השואל.

44. שיחקו הילדים באש ונשרף הצימר

מעשה במשפחה אחת שנסעו בימי בין הזמנים לצימר העשוי כולו מעץ, ובערב יצאו להכין ארוחה על האש, ואדהכי והכי שיחקו הילדים במצית וחומרי הבעירה ופרצה דליקה ונשרף כל הבית כולו, ותבע בעל הצימר את אבי המשפחה שישלם לו את הנזק.

והנה לכאור' הצד לחייב אותו הוא מדין חיובי שמירה, אלא שהנושא הוא הבית עצמו, ויש מח' הפוסקים אם בית דהוא תלוש ולבסוף חיברו חשיב כקרקע שנאמר בה דאין שמירה לקרקעות, וא"כ לכאור' יכול לומר קים לי כהני פוסקים ויפטר, אלא שאחד המורים טען שיש היום אומדנא דמוכח שהשוכר מקבל עליו כל חיובי שמירה וחייב להחזיר את החפץ כמות שהוא ולא יכול להיפטר בכל מיני טענות דיניות, ויל"ע בזה.

45. נגנבו בלוני גז מהדירה השכורה

מעשה באדם ששכר דירה בימי בין הזמנים והגז בדירה היה ע"י בלונים, ולאחר כמה ימים נגנבו בלוני הגז. ויש לדון אם חייב השוכר לשלם על הבלונים שהרי שוכר חייב בגז"א. ומרן הגר"נ קרליץ זצ"ל פסק שפטור, ואולי יש לדון מדין שאין שמירה בקרקעות.

46. ננעל בנו בחדר בצימר ופרץ את הדלת

מעשה באברך אחד ששכר צימר וננעל בנו הקטן באחד החדרים בבית, ועשה השוכר מה שהיה צריך לעשות ע"פ הלכה ופרץ את הדלת, שקטן הנעול בחדר חשיב כפיקוח נפש, [וכמו שמבואר בהלכות שבת ששרי לחלל ע"ז שבת]. ויל"ע אם חייב לשלם, שהרי יש תקנה שמי שעסוק בהצלת נפשות והזיק תו"כ פטור. ובפשטות תקנה זו לא שייכת במציל את עצמו, אך יל"ע לגבי מציל את בנו אם שייכת תקנה זו.

אמנם נראה לחייבו עפ"י ד האג"מ (חו"מ תשובה ב') שנשאל ע"י האדמו"ר מבאבוב זצ"ל שלוהו כספים בשואה לצורך הצלת נפשות ורצה להיפטר בטענה זו. ופסק לו האג"מ שכל הפטור הוא רק במזיק אבל לא בלווה. וא"כ ה"נ כיון שאפשר לחייבו מדין פושע על עצם השכירות א"כ אין לפוטרו מחמת זה מתשלומים. ויש לדון מצד מתה מחמת מלאכה שהרי זה השימוש שהיה צריך לעשות, ועוד יש לדון להחשיב את הדלת כרוודף.

47. האם צריך להאכיל את התוכים ששומר עליהם לפניו

מעשה באחד שנסע לנופש בימי בין הזמנים, וכיון שהיתה לו דירה גדולה מלאה כל טוב וחשש שיגנבו ממנו, אמר לשכנו אם יכול באותם הימים שהוא לא

עליו שתפס לו את החניה, וטען שהחניה הזו שלו כי הוא מחנה שם את הרכב כבר במשך חמש שנים ברציפות. ויל"ע אם יש טענת חזקה על דבר זה. [ועיין מש"כ בספר פניני שם אבותי חנוכה בענין שכן שהחזיק להדליק נרות חנוכה במקום מסוים].

57. גילה שאין מזווה בצימר ורוצה לתלות שם התפילין

מעשה באדם ששכר צימר וכשנכנס חשכו עיניו שראה שאין מזווה, ושאל את בעל הצימר ואמר לו אני סובר שזה פונדק ופטור ממזווה, ויש לדון מה יעשה למעשה.

הוא שאל את הרב, והשיב לו תיקח תפילין של יד ותחבר למשקוף ויחשב לך כמזווה. והנה יש בדבר זה כמה נידונים: א. שהמזווה אינה מגולגלת, וכבר ראינו מעשה רב בשיבת 'עטרת שלמה' שהמזווה שם אינה גלולה. ב. יש לדון מצד בל תוסיף. אמנם עיין בביאור הלכה (יא, ג) שאומר שאם מכוון שלא יחשב לו למצוה אלא רק חלק מזה, מהני אפי' בציצית קשורה עם הרבה חוטים, וה"נ יכול לכוון שאינו רוצה למצוה אלא את פרשת שמע והיה עם שמוע. ג. יש לדון שמוריד מקדושה חמורה לקלה, ועיין במקנה בקידושין דס"ל שאם אינו קבוע מותר לשנות, ד. שיטת האגר"מ שאסור לכתוב עוד שום דבר במזווה וזה פוסל, וי"ל שלא נהגו כוותיה.

58. דו"ח תנועה בדרום אמריקה

שמעתי שיש מדינות בדרום אמריקה שכשאדם נוסע מעבר למהירות המותרת, מקבל דו"ח קנס לשלם, אמנם אין הרשויות אוכפות על כך.

אמנם אם עובר עבירת חנייה, המנהג שם שתופסים את הגלגל במין סנדל של ברזל, ולא משחררים את הרכב עד שישלם את הדו"ח על עבירת החנייה. ולא משחררים עד שיפרע את כל החובות של דוחו"ת העבר כולל אותם שנתנו על מהירות.

מעשה ביהודי ששאל רכב מחבירו במדינה זו, והחנה אותו במקום האסור לחנייה. עבר פקח ונתן לו דו"ח על חנייה וחייב הסנדל לגלגל הרכב. וכעת לא משחררים את הרכב עד שיפרעו את דו"ח החניה ואת דוחו"ת עבירות התנועה שעבר בעל הרכב מכבר ולא שילמם.

תובע אותו המשאיל, השב את רכבי, ואם לצורך זה יש לפרוע את הדוחו"ת, מוטל עליך לקיים השבה, ולצורך זה לפרוע חובות. [ועי' שם אבותי גו"ג]

53. שילמו תוספת כי חשבו שיגיעו עוד בחורים וטעו

מעשה בקבוצת בחורים מיישיבה חשובה שנסעו בימי בין הזמנים לנופש בדירה שפרסמה שש מיטות במחיר אלף מאתיים שקלים, ושאלו את בעל הדירה אם ירצו להכניס שמונה מיטות, אמר להם אפשר באלף חמש מאות. לבסוף באו רק חמישה בחורים לשני ימים ושילמו לו שלושת אלפים שקלים. ולכאו' נראה שאינם חייבים לשלם לו אלא את מחיר הדירה אלף מאתיים ליום, שהרי את התוספת של שמונה בחורים לא הגיעו כלל ואינם חייבים לשלם על כך, ובטעות שילמו יותר.

54. האם מותר להערים ולהכניס מדריכים לאטרקציה

מעשה באשת אברך שעשתה קייטנה בימי החופש, ובאחד הימים לקחה את כל הילדות לפארק מים גדול, ועלות כניסה היתה תשעים שקלים, וסומכים עליה במספר של הבנות שמכניסה למתחם, ואמרו לה שאפשר להביא מדריכות על כל עשר ילדות מדריכה אחת חנם, ושאלה אם חייבת מדריכות אמרו לה שלא חייבת אבל יש לה זכות להביא מדריכות חנם. היא שואלת אם מותר לה 'להפוך' כמה תלמידות למדריכות וכך להכניס אותם בחינם. ונראה דהרי לכאו' אין למקום ענין בזה שהרי יש להם כבר שמירה מצד המקום אלא שזה כעין מתנה למי שמגיע שיהיה לו כניסה למדריכים שלו בחינם, וא"כ לכאו' מותר לה להכניסם בתור מדריכות.

55. רוצה ללמוד במקום אחד ואביו רוצה שילמד עמו במקו"א

מעשה בבחור חשוב מיישיבה חשובה שקבע חברותא ללימוד מדי ערב בימי בין הזמנים, ואמר לו אביו אח"כ שרוצה ללמוד איתו בלילה בבית הכנסת הסמוך, וברי לו שבבית כנסת הזה יהיה לו פחות שטייגען מהמקום בו ילמד עם חבירו. ויש לדון אם חייב מדין כיבוד אב ללמוד עם אביו, ואולי יש לדון כאן שכיבוד אב משל אב ולא משל בן.

56. חזקה על מקום חניה

מעשה ביהודי אחד שנסע עם בניו לברכה, וכשהגיע עם רכבו ראה שאין שם מקום לחנות, והבחין שבין שני עצים בצד יש חניה פנויה והחנה שם את רכבו ולאחר שיצא מהברכה ניגש אליו אדם אחד וצעק

50. הכין לעצמו קפה וגילה לאחמ"כ שהחלב פרטי

בהרבה בתי כנסיות מעמידים בימי בין הזמנים קפה עבור הלומדים. ומעשה באדם אחד שהכין קפה ולאחר ששם את החלב ראה שכתוב על הקנקן 'החלב פרטי אין להשתמש בשופ"א', ושואל אם יכול לשתות את הקפה, ואם יכול לברך. ויש לדון אם קונה בשינוי את החלב, וא"כ ודאי שיכול לברך כיון שהברכה תהיה על המים והסוכר שיש בכוס. ונראה שאף אם לא קונה בשינוי מ"מ הוי אבידה וכיון שנפסד א"כ דינו שימכור אותה ויביא שכרה לבעלים, ויכול למכור לעצמו, וישלם לבעלים אח"כ.

51. לקח הנעליים לחביריו וניזוקו

מעשה בקעמפ של אחת הישיבות שהיה בחור שחמד לצון ורצה לשמח את הציבור וקם בארבע לפנות בוקר ולקח את כל הנעליים של בני הישיבה וקשר רגל ימין של ראובן לשמאל של שמעון ושמאל של שמעון לימין של לוי, וכך גם אם בחור ימצא את נעלו יצטרך לחפש את בן זוגו, ועשה חבל ארוך עם כל הנעליים וקשר בשער של המתחם. כמה שעות אח"כ הגיעה המשאית של הסחורה למתחם ונכנסה בשער ונקרע החבל ורמסה כמה נעלים ונהרסו כליל, ושאל אם חייב לשלם.

והנה בקצוה"ח (סי' שמ"ח) כתב שגונב ע"מ למיקט פטור באונס, וא"כ יתכן שיפטר, ואולי יתחייב מדין שואל שלא מדעת. ויש לדון אם להשתמש בשביל לעשות צחוק הוי שימוש או לא, ואולי יש לחייבו מדין אש בסברת מה לי מקרב דבר אצל האש מה לי מקרב אש אצל הדבר.

52. ניתק החשמל מהמקרר בבית השכור

מעשה באברך שבזמן נופשו בימי בין הזמנים היה בדירה מאוורר שהרעיש ורצה לנתקו והוציא מהחשמל, אלא שכשהוציא הוציא את כל המפצל של השקעים ויחד איתו הוציא את המקרר והמקפיא. כשחזרו בעלי הדירה ראו שכל הבשר שקנו לחגים התקלקל מחמת שלא היה בהקפאה. ונראה שאולי יש לפוטרו כיון שהקור לא קיים בפנ"ע אלא כל שעה ושעה המכשיר מחדש קור על הבשר, וכשהפסיקו הפסיק את ההמשך הוספת הקור אבל לא הרס מה שהיה והוי רק מניעה של הקור לבא אח"כ.

נמצא להיכנס לדירתו ולהדליק ולכבות את האור וכדו' שיחשבו שנמצא בביתו, והסכים. ושוב שאלו, מאחר שאתה נכנס לבית, אם אתה יכול להאכיל את התוכים שיש לי בסלון, והסכים. ושואל אם חייב להאכילם קודם שאוכל, דמחד מזונם מוטל עליו, אמנם אינם שלו, [ויש לדון לפי מש"כ בפרשת נח "והיה לך ולהם לאכלה", שהקדים אכילת נח לאכילתם, וכן גבי אליעזר "שתה ואף גמלך אשקה"].

48. שואל שהחזיר את הרכב למקום שהניחו הבעלים וקיבל קנס

מעשה באברך שבמהירותו להגיע לאחד האירועים שאירגנה העירייה בעירו החנה את רכבו באדום-לבן, שאסור לחנות שם ע"פ חוקי התנועה וניתן לקבל ע"ז דו"ח, וחבירו ביקש ממנו בהשאלה את הרכב והשתמש בו והחזירו למקומו באותו אזור שהיה הרכב בתחילה. עבר שם פקח וראה את הרכב שחונה באדום-לבן ונתן לו קנס. ויש לדון אם חייב השואל לשלם. ויש לדון בתרת: א' שהרי החנה במקום שהמשאיל החנה שם בתחילה ואי"ז מחמתו. ב' שקנס אינו אלא גרמא, והיה מי שחשבו למזיק וחייבו, ויל"ע בזה.

49. הוזיל במחיר הצימר כיון שיש

במתחם משפחות והיו אלו בני משפחתו

מעשה במשפחה אחת גדולה ששכרו ב' אחים מבני המשפחה, הם ובני ביתם צימר גדול בצפון הארץ, וכשהגיעו התקשרו לאח השלישי שלא נסע איתם ואמרו לו שחבל שלא מגיע וכו' וכו', ואותו אח התקשר לבעל הצימר כאדם מהצד שרוצה לשכור את המתחם ושאל אותו אם יש לו מקום פנוי בתאריכים אלו ואמר לו בעל הצימר יש לי עוד צימר במתחם אבל יש שם שתי משפחות ביחד כבר במתחם, וא"כ יתכן שלא יהיה נעים לך להיות איתם ביחד, ועוד שאולי הם ישינים מאוחר וכדו', ולכן אני יעשה לך הנחה במקום שלושת אלפים שקלים תשלם רק אלפיים שקלים, ואמר לו שרוצה. ויש לדון אם שפיר עבד שהרי אם היה יודע שהוא אחד מהמשפחה, לא רק שלא היה עושה לו הנחה, אלא אף היה מעלה לו את המחיר, אלא שלכאו' המחיר בשוק של הדירות באמת יותר זול מחמת שיש שם ב' משפחות.

תורתך שעשועי

שאלות וחידודים מאת הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א

למשטרה הצבאית. אחרי חצי שעה מתקשר הנהג ושואל איפה אתם? אמרו לו, כבר מצאנו מישהו אחר שיסיע אותנו. אומר הנהג אני מזומן לבצע את הנסיעה שלמו לי את שכרי. מה הדין?

(עי' ב"מ עט, ב בסוגיא דספינה סתם יין זה)

66. מוזיק ד'רחפן

נתעוררו הלומדים בהאי כלי משחית שנפוץ במלחמות העמים בזמננו המכונה 'רחפן', איזה 'שם מזיק' יש לו, האם הוא אדם המזיק או דילמא כיון ד'כח אחר מעורב בו', הלוא הוא הכח החשמלי אולי נחשב לאש? (ואי חשיב אש, אי יש אופן שיהיה פטור על 'טמון')

67. ברכת המזון בלי לאכול

איך יתכן שאדם בירך ברכת המזון ויצא ידי חובה ואחר כך בלי לאכול שוב הוא מתחייב בברכת המזון? (עי' רע"א בגליון השו"ע או"ח סימן קפ"ו, ועי' עוד בסימן קצ"ז סעיף ד', ובחזו"א או"ח סימן כ"ח סק"ב)

68. היכן מוזכר שבת במסכת ב"ק?

69. היכן מוזכר קידושי אשה במס' ב"מ?

70. היכן מוזכר ספר תורה במס' ב"ב?

71. היכן מוזכר נחש במס' נדרים?

72. היכן מוזכר יצר הרע במס' קידושין?

64. חיוב מזוזה בכלל 10

הנה בעוונותינו הרבים יושבים בא"י ב'תפיסה' (כלא 10) כמה בני תורה המסולאים בפז (והינם בבחינת "תשתכנה אבני קודש"), ונתעוררה השאלה בדבר חיוב מזוזה במקומות אלו.

ויש לדון אם מוטל על העוסקים בצרכי ציבור להפעיל השפעתם שיהיו מזוזות בחדרים, ושאלה זו כמה פנים לה: א. בדבר חיוב מזוזה בכלל, עי' יומא (י, ב) דירה בעל כרחו, שו"ת חיים שאל (סימן כ"ג), שער אפרים (סימן פ"ג), ובספר אגור באוהליך דן בחיוב מזוזה לרוצח בעיר מקלט.

ומאידך אולי אם יביאו לשם מזוזה, תבוא אחר כך לידי בזיון, ונכנסנו לנידון האחרונים בתפילין לחולה במחלה מדבקת שאחרי פטירתו שורפים חפציו.

(עי' אגרו"מ ועוד אחרונים שדנו בין היתר מצד איסור מחיקת השם, ואי חשיב גרמא שמבואר בשבת דף ק"כ שמותר גבי טובל שכתוב שם שמים על בשרו, או שחשיב ששורף בידים, ועוד שמכשיל בלפני עיוור את השורפים).

65. נהג שנעצר ע"י המשטרה והבחורים

ברחו

כמה בני ישיבה נסעו לשמחה ושכרו דרייבר (נהג). הדרייבר נסע בצורה מופרעת ועצר אותו שוטר. השוטר שאל אותו מי אלה שאיתך ברכב? שאלה שככל הנראה נועדה לברר האם עושה הסעה בשכר שאם אינה מבוטחת יש בזה ג"כ עברה על החוק. הבחורים (עריקים - ע"פ הגדרת הרשויות) שמעו את השאלה, לא חיכו וברחו מהרכב מחשש שיוסגרו

במוצאי שבת התקשר המשכיר מארץ ישראל לאותו יהודי בן חו"ל ושאלו בפליאה, העמדת לרשותך את הדירה ומדוע לא באת.

השיב לו, הרי אצלנו עדיין לא הייתה פרשת בהעלותך, ורק עכשיו כשאצלכם בארץ ישראל יקראו פרשת שלח יהיה אצלנו פרשת בהעלותך, ולשבת זו היתה כוונתי לשכור את הדירה, ובבקשה העמד לי אותה.

ויש לעיין הרבה עם מי הדין, והאם השוכר צריך לשלם עבור הדירה שלא נשתמש בה.

62. מתנה בטעות לבעלי דירה שנתארח

בה

מעשה במשפחה שעשו שבת שבע ברכות, ונתארח אב הכלה בדירת פאר רחבת ידיים. וברוב התפעלותו על החסד שהעמידו לו את ביתם, השאיר בביתם סכום כסף גדול בנוסף למתנה יקרת ערך.

שוב הוברר שלא עשו כן בחינם, אלא קיבלו תשלום כדת וכדין מבעלי השמחה שכנגדו, וממילא טען המתארח שאם היה יודע כן לא היה נותן המתנה, והרי יש כאן מתנה בטעות. ונראה שצדקו דבריו.

63. הסכם בין המורות שנתבטל עקב

המלחמה

מעשה בשתי מורות בבית הספר, לאחת הייתה חתונה ביום ראשון, ולשניה הייתה חתונה ביום שלישי. הן עשו ביניהן הסכם שיתחלפו, וזו תמסור את השיעור במקומה ביום ראשון, וחברתה תמסור במקומה ביום שלישי.

וכך היה שהחליפה האחת את חברתה במסירת השיעור ביום ראשון, אלא שביום שלישי כשבא זמנה של חברתה להחליפה, הייתה מלחמה באותו היום ולא יכלה המורה לנסוע לחתונה, וטענה חברתה שאם כן אינה צריכה להחליפה.

אמנם טענה אותה מורה, שכיון שמסרה שיעור במקומה ביום ראשון, הרי ההסכם קיים, ולמרות שאם הייתה יודעת מהמלחמה לא הייתה מסכימה, סוף סוף מכיוון שמסרה את השיעור ביום ראשון במקומה הסיכום קיים. ופסקה המנהלת, שהיא בת ת"ח גדול אחד, שלא חל ההסכם, ויפה פסקה.

בסיוע מכון 'שם אבות'

מהדורת תשפ"ו בגזלן כה"ג]. והשואל טוען את הדוחו"ת לא מוטל עלי לפרוע.

והרבה יש לדון בזה ואפשר שחלוק דו"ח החנייה שנגרם על ידו, יותר מאשר דו"ח מהירות בתנועה שלא קשור לנתינת הדו"ח.

וייתכן ששייך למחלוקת הקצה"ח והנתייה"מ פו ועוד אי שומרים מחוייבים בהשבה ממש, או שדי שמאפשר לבעלים ליקח את שלהם.

59. הנחת פלאפון שנמצא במקום שאינו

משתמר

מעשה בבחור הלומד בישיבה חשובה במרכז הארץ שמצא פלאפון של תושב הדרום, ובישיבה הנ"ל לא מאשרים להכניס פלאפונים לישיבה, ולכן בחורי הישיבה נהגו להשאיר את הפלאפונים בגדר שעל יד הישיבה במקום שאינו משתמר. ועל כן אף הבחור הנ"ל ששמר על ככלי הישיבה, רצה להשאיר את הפלאפון שמצא בגדר שעל יד הישיבה.

עבר שם ת"ח גדול אחד ודן האם יש כאן בעיה מצד שהוא שומר אבידה, דיש לדון כיצד להגדיר את הנחת הפלאפון בגדר הנ"ל, האם כפשע או כאונס, א"ד הוי כדנטרי אינשי.

60. מעשה במודעה של דרוש עמודון

ספרים

מעשה במשפחה שלא נתברכה בעושר שפירסמו מודעה וזה לשונה "דרוש עמודון ספרים למסירה לדירת אברך", ומתחת היה מס' הפלאפון של המשפחה.

עבר שם אדם אחד וחמד לעצמו את הספרייה שתימצא, והוסיף למודעה את מספרו.

לאחר זמן עבר שם אדם שהיתה לו ספרייה מיותרת והתקשר לאיש שהוסיף את מספרו למודעה.

ויש לדון האם אותו אחד שהוסיף את מספרו למודעה עשה כדין. ופסק הרב שלא פעל אותו האיש שום עוול, דמזמן שתלה את בעל המודעה את מודעתו פקעה בעלותו על המודעה.

61. מעשה ביהודי בן חו"ל ששכר דירה

הא"י בשבת פרשת בהעלותך

מעשה ביהודי ישיש הדר בחו"ל וביקש לשכור דירה לשבת פרשת בהעלותך בארה"ק מחמת הגיעו לשמחת השבע ברכות לנכדו.

שו"ת מחכים על דרך הלימוד מרב לתלמיד

מאת המשגיח רבי שלמה ברויאד שליט"א
מנהל רוחני דשיבת 'בית מתתיהו'

נמסר בעידית קנייני תורה וסיוע ישיבת 'חדוונת דכלה' שע"י 'תורה דיליה' | ער"ה אייד תשפ"ו

מהי החשיבות של קבלת התורה מרב בעידן הדיבוק חברים הרהב?

ראשית, אדבר בקצרה מה שרבותינו האחרונים אמרו על כך, את המובאות מהגמרא ומחז"ל כולם כבר יודעים, על כן אגיד מה שהאחרונים אמרו.

"הסברא והאופן איך להבין סברת הגמרא גם היא על דרך הקבלה מרבו באה, איש מפי איש עד משה רבנו עליו השלום"

מובאה ראשונה הינה מההקדמה של הברכת שמואל למסכת בבא מציעא, יש שם קווים לדמותו של ר' ברוך בער זצ"ל שכתב חתנו ר' ראובן גרוזובסקי זצ"ל: "הוא היה אומר, שגם דרך הסברא בהלכה אינה סברת הלב שאדם אומר מעצמו". כוונתו, שלא נאמר שאת ידיעת התורה היה צריך לקבל מרב בזמן שלא היו ספרים, אבל הבנת התורה לא, משום שהבנת התורה זה כל אחד בשכל שלו, לפי ההבנה שלו, אומר ר' ברוך בער לא כך. "אלא הסברא והאופן איך להבין סברת הגמרא גם היא על דרך הקבלה מרבו באה, איש מפי איש עד משה רבנו עליו השלום". כלומר, סברת התורה, הבנת התורה, גידים בתורה, כל מה שאנחנו עוסקים בדרכי הלימוד, כל זה נמסר איש מפי איש עד משה רבנו, ואת זה יש צורך ללמוד מרב. "איך להקשות, איך לתרץ, איך להביא ראיה, איך לחקור חקירה, איך להסתפק ספק".

ממשיך ר' ראובן לכתוב על ר' ברוך בער: "וכל ימיו יגע בזה, לא רק לתרץ קושיות, לברר ספקות, להביא ראיות, אלא על

כל קושיא ותירוץ, על כל ספק ובירור, על כל ראיה, חיפש סימוכין מדברי רבו או גאונים אחרים שיש להקשות כעין זה. ודרך הלימוד הזה השתדל למסור לתלמידיו, ומטעם זה היה תולה ברבו את כל חידושי וסברותיו, כיון שלא אמר דבר עד שמצא סימוכין לו בדברי רבו".

וכך כותב ר' אהרן קוטלר זצ"ל (משנת רבי אהרן מאמרים ושיחות מוסר ח"ג עמ' כ"ו): "דהנה התורה היא קבלה איש מפי איש עד מתן תורה בלי הפסק. וכמו שבתורה עצמה א"א לשנות ח"ו, אף כקצוץ של יו"ד, כן בדרך הלימוד ובאופן השגחה ועיונה א"א לשנות כלל, ואם יברור לו דרך לעצמו יישאר בחושך".

נמצאנו למדים דברים ברורים שסברות, ספקות, תשובות, תירוצים, גדרים, כל זה נמסר איש מפי איש עד סיני. כמובן שבמשך השנים, כמו שיש מחלוקות בסברות, יש גם גוונים שונים בדרכי הלימוד, אבל כל הגוונים כולם פונים לאיש מפי איש עד משה רבנו.

"לא יבא שום תלמיד לעומק ושורש ענין בלי רב המלמדו"

המהרש"א בבכורות (נז, ב) אומר זאת בקצרה, "כלפי מה שאמרנו בגדרים דפולפל וחידוד של התורה לא ניתנה רק למשה, אבל הוא בעין טוב נתן לישראל ולתלמידיו גם פולפל התורה ועל כן לא יבא שום תלמיד לעומק ושורש ענין בלי רב המלמדו".

פשוט וברור שכמו מסירת התורה בידיעת התורה, כך מסירת התורה בהבנת התורה, בדרכי הלימוד, זה לא דבר שכל אחד לפי מה שהוא חושב לפי המחשבות שלו, אלא כל אחד כפי מה שקיבל מרבו. כמובן שדקבלה מרב נכנסת לתוך השכל של כל אדם, וכל אדם מעצב את השכל שלו,

על פי דרכי הלימוד שקיבל מרבו. אבל סוף כל סוף כל אחד השכל שלו, ממילא מזה יוצא מחלוקות, רבי יהודה אומר דבר שאינו מתכוון אסור, ורבי שמעון אומר מותר, הכל בסברא. איך זה יכול להיות הרי הכל מסיני? נכון, אבל כל אחד בדרכי הלימוד שנכנסים לתוך השכל האנושי שהוא מעוצב על פי שכל התורה, כל אחד ואחד עם השכל שלו, עד כמה שהוא קיבל מרבו את דרכי הלימוד. (יש סימנים ברורים מתי אדם יכול לומר לעצמו קיבלתי את דרכי הלימוד, וזה לא כאן המקום לדבר).

דיבוק חברים בשביל ללבן ולהבין מה שקבלו מהרב

דיבוק חברים הוא דבר חשוב מאוד, וכמו שכתוב במשנה (אבות א, ו) "עשה לך רב וקנה לך חבר", הם שני דברים. "קנה לך חבר", זה חשוב, וכמו שהגמרא (מכתי, א) אומרת "הרבה תורה למדתי מרבתי ומחבירי יותר מהם ומתלמידי יותר מכולן". כמובן יש גם לימוד שאדם לומד מחבריו, אדם לומד גם מתלמידיו יותר מכולם. אבל אחד לא על חשבון השני, אחד לא פוטר את השני. לא ייתכן שאדם יקבל בדיבוק חברים מחבריו בלי שהוא קיבל דרכי הלימוד מרבתי. חבריו לא יכולים לשמש תחליף לדבותיו, צריך גם את זה וגם את זה. למה צריך גם את זה וגם את זה? משום שאחרי שאדם מקבל מרבו הוא צריך לעיין ברבו, לפלפל בדבר עם חבריו.

וכך כתוב בגר"א על הפסוק במשלי (ב, ב) "להקשיב לחכמה אזנך תטה לכן לתבונה", אומר הגר"א: חכמה היא מה שאדם מקבל מרבו. זה נקרא "להקשיב לחכמה אזנך". ואחרי שהוא מקבל מרבו, הוא צריך להבין, "תטה לכן לתבונה", והיא התבונה של החכמה, להבין דבר מתוך דבר. דהיינו שמה שקיבל מרבתי על בודיו, מה שבלברו הוא צריך לעמול ולהבין. על זה נאמר בפסוק אחר במשלי (ד, ז) "ראשית חכמה קנה חכמה ובכל קנייך קנה בינה", כלומר, תחילה כשאתה בא ללמוד תראה תחילה לקנות חכמה מרבך ותלמוד הרבה, אחר כך כאשר למדת הרבה, בכל מה שכבר קנית "קנה לך חבר" להבין דבר מתוך דבר ממה שקנית.

מגיד הגר"א בהגדרה מדויקת: החכמה, זה האל"ף ב"ת שאדם מקבל, זה מרבו, ולא ייתכן שיהיה לו חכמתו והבנת התורה, בלי שהוא מקבל מרבו. אחרי שהוא מקבל מרבו הוא צריך לעסוק בבינה, להבין דבר מתוך דבר, להתבונן, להבין, לבנות, וזה הוא עושה עם חבר.

התפקיד של חבר הוא ללבן ביחד את דברי רבותיו. ומה שהגמרא אומרת "מחבריי יותר מהם", הפירוש הוא: קיבלתי

מרבתי, ואחרי שלמדתי עם חבריי אז קיבלתי עוד יותר מרבתי. מה שקיבלתי מרבתי קיבלתי מרבתי בצורה מושלמת על ידי שקיבלתי מחבריי. אבל אין קניית דרכי הלימוד מחבר, זה בלתי אפשרי. החבר יכול להיות שקיבל מרבו והוא מוסר מה שקיבל מרבו, אז זה שוב פעם הכל מסיני, הכל מרבו, אבל אין דבר כזה לקבל דרכי הלימוד מחבר, אלא אך ורק מרב.

"אפי' אומר לו דבר בלא טעם ימתק בפיהו וישמח בו שהוא יודע שהוא אמת אחד שרבו אמרו"

אני רוצה לדבר נקודה נוספת. רבינו יונה על המשנה (אבות א, ד) "והיו שותה בצמא את דבריהם" כותב: "וזהו כמו שנאמר (משלי כ, ז) נפש שבעה תבוס נפת ונפש רעבה כל מר מתוק. מי שהוא שבע מדברי תורה ואין חפצו בהן אפי' אומרים לו מרגליות בתורה תבוס אותם נפשו. והרעב מהם ומתאוה לשמעם אפי' אומר לו דבר בלא טעם ימתק בפיהו וישמח בו שהוא יודע שהוא אמת אחד שרבו אמרו".

אומר רבינו יונה דבר גדול מאוד. שכשאדם יודע שמה שהוא מקבל מרבו הוא אמת. יכול להיות שאין לו טעם בזה, יכול להיות שהוא אפילו לא מבין את זה ויש לו קושיות על זה, וצריך להקשות וצריך להתווכח, ואם הוא לא מבין אז הוא לא מבין. אבל דבר אחד, הוא יודע שמה שרבו אמר הוא אמת, ולכן זה טעים לו, לכן אפילו אם זה מר אז ימתק לו, כי הוא קיבל דבר אמיתי. הוא צריך להתייגע, הוא צריך לעבוד, בעיניים זה עוד מר לו, אבל הוא יודע שהוא קיבל דבר אמת.

ריבוי בני הישיבות בלעה"ד מול כמות הישיבות

ופה יש נקודה מאוד יסודית ואני קצת רוצה לדבר אקטואליה. פעם, כשהייתי צעיר וגם אחרי, היסודות האלה של קבלת תלמיד מרב, זה היה האל"ף שבאל"ף. זה היה דבר פשוט, אף אחד לא פקפק בזה, אף אחד לא שאל שאלות על זה, לא שהיו תמימים יותר מהיום, גם אז היו אותו דבר. אבל אז זה היה דבר פשוט בלי שום פקפק, אמת פשוטה, שקבלת תורה היא אך ורק מרב. ההכנעה לרב, היתה הרגשה האמיתית של מה שהרב אומר הוא אמת. כמובן, יש ויכוח, ואם אני לא מבין אז אני לא מבין, אבל מה שהרב אמר הוא אמת.

השאלה הזאת מה החשיבות של קבלת תורה מרב בעידן הדיבוק חברים, היא שאלה שהתחדשה, בעשר-עשרים שנה, ואולי שלושים שנה האחרונות. סבורני שהדיבוק חברים הוא האשם שהשאלה הזאת נשאלת. ואני אסביר מה שאני אומר.

ברוך ה' בני ישיבות הולכים ומתרבים מאד, וכן ירבו הלאה, וה' יוסיף עליכם ככם אלף פעמים. אבל יש בעיה אחת גדולה, שמספר הישיבות נשאר קטן ביחס לגידול של מספר הבחורים. נוצר מצב שהישיבות מכילות בתוכן מאות רבות ומעבר למאות, של בחורים. יש הרבה מאוד דיבוק חברים, יש בחורים מוכשרים, מצוינים, ידענים, ומסירת התורה מרב לתלמיד נהייתה הרבה יותר קשה.

כשאנחנו היינו צעירים, כמה בחורים היו? בפוניבז' בזמני היו ארבע מאות וחמישים בחורים, חזו כבר הייתה ישיבה גדולה, ואז הייתה קבלה מרב לתלמיד, קבלה עצומה. כל הישיבה סבבה סביב השיעור של ר' שמואל, חזרו על זה, עבדו על זה, על השיעורים של ר' שמואל, של הרב שך ושל ר' דוד.

מספר הבחורים בישיבות גדל, ומספר הישיבות לא גדל באותו יחס. יש לזה סיבות וזה לא מענייננו, ולכן המציאות היא שהדיבוק של הבחורים גורם לכך שקשה מאוד לקבל באופן אישי מרב, ובקבלה מרב חייב להיות מצב של דו-סיטרי, (ואני אדבר על זה בחלק השני של השאלה), אבל הקבלה מרב צריכה להיות באופן שיש לי מגע ישיר איתו, שיש לי משא ומתן איתו, שאני יכול לומר כשאני אומר שיעורים אחרי עשר-עשרים-שלושים שנה: "כך דנתי לפני רבי, כך קיבלתי מרבי, כך התוכחתי עם רבי, כך שאלתי את רבי, כך רבי ענה לי".

זו צורה אמיתית של קבלת תורה מרב לתלמיד, והיום זה קשה. ודקושי הזה יצר כאילו שיטת, ומזה נובעת השאלה הזאת, בשביל מה צריך רב דווקא, הלא יש חברים. וצריך לדעת שהשאלה הזאת, פעם היא לא נשאלה, והיום היא נשאלת בגלל הסיבה הזאת, בגלל הדקושי לקבל באופן ישיר מרב.

זה קשה, אבל זה לא בלתי אפשרי. מי שחודר הכרה, כפי שאמרנו, שרק באופן של מסירת התורה מרב לתלמיד, רק כך הוא יהיה למדן, רק כך הוא יקנה דרכי הלימוד. אם הוא לא ישמע מרב ולא יהיה לו קשר אישי עם רב, כמו שאמר ר' ברוך בער: "צריכים את הרב לא בשביל לדעת מה לומר, אלא בשביל לדעת מה לא לומר". ולכן צריך קשר אישי עם רב, קשר דו-סיטרי, שהרב אומר ואני מדבר איתו. וזה קשה, אבל זה לא בלתי אפשרי.

התלמידים צריכים לתת אמן ברבותיהם

יש עוד נקודה שלצערי אני צריך לעמוד עליה. הזכרנו מקודם מה שרבינו יונה אומר שהמר נהיה מתוק מכיוון שהתלמיד יודע שמה שרבו אומר זו אמת, וזה גופא מתוק

לו, הוא שמע דבר אמיתי. הדבר הזה התרופף. האמן שיש לתלמידים ברבותיהם נסדק. אני לא מדבר על גדולי הדור שאנחנו באמת אמונים על אמונת חכמים, אבל אמונת חכמים לא מתחילה באולמות גדולים, אמונת חכמים מתחילה בחדר שיעורים, שם מתחילה אמונת חכמים. לתת אמן ברבו, ברבו שקיבל מרבו, ורבו קיבל מרבו, ומה שרבו אומר הוא אמת. האמן קצת נסדק.

בכלל העניין של הרבצת תורה, שזה הכרחי ללימוד תורה, אין לימוד תורה בלי הרבצת תורה, משום שאין לימוד תורה בלי לקבל מרב. והעניין של הרבצת תורה גם כן קצת נסדק. הערך המוחלט וההכרחי של הרבצת תורה לא חזק. אני לא רוצה להתבטא חריף, אבל יש סדקים באמן שתלמידים נותנים ברבותיהם. אמן בדרכי הלימוד, אמן בדרכי הנהגה, אמן בדרכי עבודת השם, יש סדקים. כל מי שעוסק היום בישיבות יודע ומרגיש את זה, יש סדקים באמן שהתלמידים נותנים ברבותיהם. ואם אין אמן ברב, אז מאיפה יקבל תורה?

יש ישיבות עם המון בחורים מצוינים באמת, מתמידים, ידענים, בלי שום ספק, אבל רב הם לא. הם "מחבר", עמדם עובדים על ה"בינה", אבל הלקבל מרב מאוד נחלש. אני חושב שאם נוכל להחזיר את ההכרחיות הבלתי מתפשרת בלי שום ספק, בלי שום פקפוק, שבחור לא יכול להיות למדן אמיתי, לא מהרהורי ליבו, אלא למדן אמיתי בלי שהוא מקבל מרב באופן אישי. אם יצא מכאן הדבר הזה והיה זה שכרנו.

כפי שאמרתי זה קשה, אבל זה לא בלתי אפשרי. גם אם הוא לא יכול להגיע לרבותיו שבישיבה משום שיש כל כך הרבה בחורים, ולרבותיו לא מספיק הזמן שהם נמצאים בישיבה, גם אם הם נמצאים כל העשרים וארבע שעות בישיבה הם לא יוכלו למלא צרכי כל הבחורים, אז יש אפשרויות אחרות. יש אברכים בכוללים, גדולי תורה, תלמידי חכמים מופלגים שקיבלו מרבותיהם, לך תגדנו לאורך שילמד איתך חברותא בערב את הסוגיות, כך תקבל תורה. אם באמת אתה רוצה מאוד לקבל מרב ואתה לא יכול להגיע לרב שלך בישיבה, יש דרכים אחרות. וראינו לא מעט כאלה שעלו והתקדמו ונעשו ראשי ישיבות מזה שהיה להם חברותא עם אברך תלמיד חכם מופלג שקיבל מרבו.

רב לא צריך להיות דווקא רב של ישיבה עם אלף תלמידים, אם הוא אברך שיגע בתורה, וכל הלימוד שלו בנוי על מה שקיבל מרבותיו, הוא לא יכול למסור תורה? אז הוא לא רב של אלף, הוא רב של אחד, בהרצת תורה אין שום הבדל.

אי אפשר להיות למדן ולקבל דרכי הלימוד מהלימוד בספרים!

מהי החשיבות של קבלת התורה מרה בעידן הנגישות לספרים?

אחת הטעויות הגדולות שקיימות, ואני שומע את זה בלי

הרף, היום כל המדפים מלאים מספרים של חידושי ר' שמואל, ר' דוד, ר' שלמה זלמן, וכל ראשי הישיבות וכל דרכי הלימוד שאנחנו קיבלנו מרבותינו, והכל מודפס, הכל כתוב, כל השיעורים. אבל זו טעות מוחלטת.

כל הספרים הפכו להיות ידיעת התורה, גם בגמרא יש סברות, גם בראשונים יש סברות, אבל זה ידיעת התורה. להבנת התורה צריכים רב כדי להבין נכון את מה שאני יודע מהספרים ולקבל ללמוד על פי דרכי הלימוד, ואת דרכי הלימוד קונים רק מרב, רב אישי. כל מה שכתוב בספרים זה הכל ידיעת התורה. אי אפשר להיות למדן ולקבל דרכי הלימוד מהלימוד בספרים, חז משמעות.

יש לזה הרבה מקורות. אני אביא רק שני מקורות, קודם כל לשון החזון איש. (יש טענה שהחזון איש למד בלי רב, זה לא נכון. החזון איש בעצמו כתב בכמה מקומות (חזו"א שבת ג"א סק"ז, יו"ד ס' ר"ד, נגעים ז' סק"ד) "מודי ורבי הרב משה טוביה זללה"ה". הוא למד אצל רב בלי שום ספק, אין דבר כזה בלי רב).

"אין חכמה בעולמנו בלתי אם עברה לנו דרך נשמת חכם חי"

החזון איש כתב (קובץ אגרות א, קפב): "שאלת איך הדרך לאמונת חכמים. תשובה: אמונת החכמים תלויה באמונת החכמה בכלל. אין חכמה בעולמנו בלתי אם עברה לנו דרך נשמת חכם חי".

אומר החזון איש, אם יש לך אמן בחכמת התורה, כלומר אם אתה מאמין שיש "חכמת התורה", וכפי שאמרתי קודם אמונת חכמים זה לא דווקא בהנהגת הציבור, אלא אמונת חכמים מתחילה בחדר שיעורים. אם אתה מאמין בחכמת התורה, שהתורה זה חכמה, אזי החכמה הזאת לא קיימת,

בלתי אם הועברה לנו דרך נשמת חכם חי. משום שהתורה הזאת נמסרה בסיני, ידיעת התורה והבנת התורה, הכל נמסר בסיני. איך זה מגיע אלינו? רק דרך נשמת חכם חי, דווקא חכם חי שיש לי איתו מגע אישי, מגע ישיר, משא ומתן ישיר.

לשמוע שיעור מהרב שך זה לא ציטוטים מהאבי עזרי

אני רוצה להביא בפניכם עוד ציטוט מדברי הרב שך. שאלו את הרב שך, מדוע הוא משקיע כל כך הרבה זמן בהכנת השיעורים? ידוע, שביום שלישי, היום של השיעור כללי לא היה אפשר לדבר איתו. והרי היסודות כבר ברורים אצלו עשרות שנים, ונדפסו בספר, ונאמרו כמה וכמה פעמים השיעורים, אם כן מה הוא כל כך מעמיק ועובד ויגע וטורח שעות על גבי שעות? וביחוד שבשיעור הוא לא דיבר הרבה זמן. השיעור היה שעה, הוא דיבר עשרים-עשרים וחמש דקות ובאמצע היו ויכוחים. ובכל זאת הוא עבד ויגע על זה יום שלם.

אמר רבנו: דבאמת צריכים להבין למה בכלל אנחנו מיינעים את התלמידים לשמוע שיעורים? והרי החידושי תורה של הראשונים וגדולי האחרונים וראי חשובים יותר מהחידושים שלנו. ולמה לא ילמדו קצות החושן, רבי עקיבא איגר, נתיבות המשפט, [ואני מוסיף, אבי עזרי, חידושי רבי שמואל, חידושי רבי דוד, וכו'], במקום שיעורים שלנו?

אך היסוד בזה הוא, שהתורה צריכה להימסר מרב לתלמיד, ולזה צריכים לקבל את התורה דווקא מפי רב החי שמוסר את התורה דיליה ממש, שנראה ונתחדש לו. [ואם הוא אומר את השיעורים מתוך מחברת או מתוך הספר, אז מה הוא מוסר? אז הרב שך אומר אבי עזרי. אז זה לא הרב שך,

זה אבי עזרי ואי אפשר לקבל תורה מאבי עזרי, צריכים את התורה מהרב שך]. על כן אפילו אם אני אומר שיעורים שחזרתי עליהם כמה וכמה פעמים, מכל מקום אני מכינים מחדש מתוך יגיעה, כדי שיהיו הדברים האלה חיים אצלי כמו שהיום התקשתה לי הקושיה והיום התיישב לי התיורן, [וגם אם הוא יאמר מה שכתוב באבי עזרי, הוא לא מדקלם מה שכתוב באבי עזרי, אלא מה שהתייגע עתה, לפי שצריך שיהיה התורה דיליה, התורה שלו שהוא מוסר לתלמידיו], ועל ידי זה נחשבים הדברים כמסירת תורה מרב לתלמיד. אבל אם הדברים אינם חיים אצלי עכשיו, אין זה אלא כמו שאני חוזר על חידושי תורה שכתובים באיזה ספר, ואין זה בכלל מסירת התורה מרב לתלמיד.

הרי זה חידוש על גבי חידוש. גם כשעומד כאן רב חי, ואפשר להתווכח איתו, לא, זה לא נקרא מסירת תורה, צריך "נשמת חכם חי", כמו שאומר החזקוני, דהיינו שהרב מוסר את התורה שלו של עכשיו, ולא שהוא מקריא מתוך המחברת או מתוך האבי עזרי. על כן אם אני לומד חידושי רבי שמואל, אמנם אני יודע מה שרבי שמואל אמר. אבל האם קיבלתי תורה מרבי? לא. אם אחד יגיד אני תלמיד של רבי שמואל בגלל שאני יודע בעל פה את כל חידושי רבי שמואל על כל נשים נזיקין, אז הוא שוטף. וכי מה, אתה תלמיד של רבי שמואל? מה פתאום? אתה יודע מה רבי שמואל אמר. יש לך ידיעת התורה רחבה, אתה יודע לא רק ש"ס בבלי וירושלמי, אתה יודע גם את כל מה שרבי שמואל אמר, זה מקסימום ידיעת התורה הרבה יותר גדולה, נכון. אבל הוא קיבל את דרכי הלימוד מרבי? לא. הוא לא קיבל, ולצערך הוא גם לא למדך. ולא אמליץ לשלוח אליו בחורים לשמוע שיעורים. הוא לא יכול להגיד: קיבלתי מרבי, שמעתי מרבי, התווכחתי עם רבי, דנתי עם רבי.

זו התשובה על השאלה מה החשיבות של קבלת תורה מרב בעידן הדיוק חברים הרחוב ונגישות של ספרים. זה לא רק חשיבות, זה לעיכובא. זה לא לכתחילה ודיעבד, אין פה דיעבד. בלי לקבל מרב חי, הוא לא למדך, הוא לא יודע ללמוד, נקודה.

"כל הלומד תורה מרב אחד – אינו רואה סימן ברכה לעולם!"

מה החשיבות ומה הדרך להיצמד לרב מסוים כאשר כל שנה משתנה הר"מ?

המציאות היא שלא כל שנה מתחלף הר"מ, אלא יש מקומות שאף כל שליש או רבע שנה. ככה היה בפניני' בזמני, היו בשיעור ג': הרב שך, רבי שמואל ורבי דוד. וכל רבע השנה היו מתחלפים. ככה תמיד היה וכך היא הדרך. ואני אצטט דברים פשוטים. זה חז"ל מפורש.

הגמרא אומרת, הגמרא בעבודה זרה (יט, א): "כל הלומד תורה מרב אחד – אינו רואה סימן ברכה לעולם... הגי מילי

סברא, אבל גמרא – מרב אחד עדיף, כי היכי דלא ליפלוג לישנא". "לעולם", הפירוש הוא תמיד, באופן החלטי. אולם בזמננו הרי לא היו ספרים, ואת ידיעת התורה גם קיבלו מרב. היום לא קיים מסירת התורה מרב לתלמיד על ידיעת התורה, כיון שהכל כבר מודפס, כתוב כבר באחרונים. אבל אז לא היה, אז כל ידיעת התורה הייתה מרב. ומכיון שיש גידסאות שונות ולשונות שונים, לכן צריך מרב אחד גידסא – ידיעה, כיון שאחרת עלול להתבלבל. אבל סברא – דרכי הלימוד, הבנת התורה, דווקא מכמה רבנים. "הלומד תורה מרב אחד אינו רואה סימן ברכה לעולם".

"חובה הוא לאדם שישמש שלושה תלמידי חכמים"

ובאבות דרבי נתן (ג, ו) כתוב "חובה הוא לאדם שישמש שלושה [ארבעה] תלמידי חכמים, כגון רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי עקיבא [ורבי טרפון] שנאמר אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתות יום ויום לשמור מזוזות פתחו (משלי ח, לד), אל תיקרי דלתותי אלא דלת דלתותי". והיינו לאו דווקא שלושה אלא לכל הפחות. צריך ללמוד מכמה רבנים, כמה "דלתות".

הסיבה היא פשוטה, כל רב יש לו גוון אחד בלימוד, הכל מסיני, אבל גוונים שונים, כל אחד לפי שכלו איך שהוא קיבל, וזה יצא אחרי שהוא עיצב את שכלו על פי מה שקיבל מרבו, אבל כל אחד עם השכל שלו. וכשאדם שומע רק גוון אחד, אז הוא מצומצם, הוא צריך להיות פתוח יותר. הוא צריך לשמוע יותר. הוא צריך לשמוע גוון זה, גוון זה וגוון זה. וכשהוא שומע כמה וכמה גוונים במשך הזמן הוא מסגל לעצמו איזה רב יותר מתאים לו, במשך הזמן, לאחר שנה, שנתיים, שלוש, ארבע, ואז הוא מאמץ לעצמו.

"עשה אזניך כאפרכסת" – תשמע את דברי כולם!

וזה מה שהגמ' בחגיגה (ג, ב) אומרת: "דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד... בעלי אספות אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהדין, הללו אוסדין והללו מתדיין, הללו פוסלין והללו מכשדין. שמה יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם נתנו מרעה אחד – אל אחד נתנו, פרנס אחד אמר, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב וידבר אלוקים את כל הדברים האלה. אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהדים, את דברי אוסדין ואת דברי מתדיין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשדין". כלומר, "עשה אזניך כאפרכסת", תשמע את דברי כולם, וכשתעמוד על דעתך תקבע הלכה כמו מי. שלאחר שתשמע את דברי כולם, תקבל את כל גווני הלימוד, ובמשך הזמן אדם מקבל דרכי לימוד, מתבגר, נדיה

למדך, ואז הוא מאמץ לעצמו מה שמתאים לו כל אחד לפי אופיו, אולי לפי שורש נשמתו, לא משנה, והוא מאמץ לו. אבל דווקא לשמוע מכמה, לא להיות מצומצם ומקובע על רב אחד. תשמע גוון אחד, תשמע עוד מהלך בסוגיא, תשמע עוד כיוון. ואז כשאדם מגיע לשלב שהוא עומד על דברי רבותיו, כלומר הוא כבר מגיע לזה שהוא בעצמו לומד על פי דרכי הלימוד שקיבל מרבותיו ושכלו מעוצב על פי זה, אז הוא מוצא דרכו בלימוד, כמו שאנחנו רואים תמיד שכן היה.

לסיכום, התשובה היא: להיצמד לרב מסוים? לא, לא להיצמד מלכתחילה. במשך הזמן הוא נצמד לרב שהוא רואה שזה מתאים לו.

מהי הדרך הנכונה לבחור רב?

"עשה לך רב" – קודם כל אנחנו מאמינים בהשגחה פרטית. אנחנו מאמינים שכל בחור שנמצא בישיבה, הקב"ה שלח אותו לאותה ישיבה. וזה לא משנה אם פלוני אמר לו, או שהוא מעצמו בחר, או שחברים שלו אמרו לו, או שהוא החליט, זה לא משנה, הכל רצונו יתברך. הקב"ה עושה את זה על ידי זה ועל ידי זה, אבל זה הכל רצונו. אז מלכתחילה ודאי שאדם בוחר את רבו בלימוד לפי הישיבה שהוא נמצא שמה. זו הפשטות. ההשגחה שמה אותו בישיבה הזאת, אז מסתמא הקב"ה סבור שזה מה שמתאים לו. זה בדרך כלל.

קודה לפעמים, שבחור לא מוצא את עצמו בישיבה, הוא אינו מוצא את דרך הלימוד בישיבה, לא מתאים לו הגוון בישיבה. למה הקב"ה שם אותו? איני יודע, אולי בשביל לייסר אותו. אם הוא מתייעץ עם רבותיו בדרך הנהגה, ואומרים לו שנכון, אתה באמת לא מתאים, אז הוא יילך למקום אחד, ויחפש רב במקום אחד, או אפילו יישאר בישיבה אבל הוא יימצא לו רב מחוץ לישיבה. כן, זה לגיטימי, זה בהחלט יכול להיות. אבל הדבר הראשון איך בוחרים רב? השגחה פרטית.

האם עדיף קשר עם רב קבוע ונגיש אף שהוא פחות מתאים לי, מקשר עם רב פחות נגיש וקבוע אבל יותר מתאים לי?

איני יודע בדיוק מה זה נקרא מתאים לי, במה הוא מרגיש. אבל למשל אם באמת הרב, מבחינת האופי שלו יכול להיות מידי קר בשבילו, או מדי מתרחק, הוא צריך יותר רב שקרוב, יכול להיות. או לפעמים בהבנה, בשכל, מרגיש שלא מבין אותו, הוא לא מסתדר איתו, כן, קורה. אז אין הכי נמי ודאי שצריך לחפש רב שמתאים, אם זו הכוונה מתאים.

ואם הרב לא נגיש והוא לא כל כך קבוע, אז יעשה שיהיה נגיש, ויעשה שיהיה קבוע. זה תלוי בו. אם הרב לא נגיש ולא קבוע, צריך לנדנד לו ולדקדק אחריו. כלל ידוע הוא שהנודניקים מצליחים. מי שמנדנד באמת הוא רוצה, אז תמיד הרבנים נכנעים. אין דבר כזה שאין לו זמן והוא לא יכול, תמיד אפשר. וממילא ודאי שהבחירה צריכה להיות ברב שמתאים לו לפי מה שאמרנו.

המשך השאלה – אם הרב הזה יותר גדול והרב הזה פחות גדול

זה פשוט שאין דבר כזה רב יותר גדול. הרב שנמצא איתך, או על ידי השגחה, או שמתאים לך, לא משנה שיש רב אחד יותר גדול. הרב להרבצת תורה, לקניית דרכי הלימוד, זה רבך. ממנו תקבל, הוא קיבל מרבו, והוא קיבל מרבו. הרי הוא אומר לך מה ששכלו עוצב על ידי רבותיו, הוא מוסר את התורה מסיני. ודאי שבחור שנמצא בישיבה, זו הפשטות, זה הרבנים שלו, פה הוא מקבל תורה, פה הוא יעצב את שכלו על פי דרכי הלימוד, וכך הוא יגדל ויצמח ויהיה תלמיד חכם, ויזכה להרבין תורה לפי מה שהוא קיבל מרבותיו, והוא יעביר לתלמידיו אחריו.

"לא להיות מצומצם ומקובע על רב אחד. תשמע גוון אחד, תשמע עוד מהלך בסוגיא, תשמע מגיע לשלב שהוא עומד על דברי רבותיו, כלומר הוא כבר מגיע לזה שהוא בעצמו לומד על פי דרכי הלימוד שקיבל מרבותיו ושכלו מעוצב על פי זה, אז הוא מוצא דרכו בלימוד"

רב שיח במשנת מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין זצ"ל

בו נטלו חלק בנו הגאון הגדול רבי ישראל אדלשטיין שליט"א מראשי ישיבת 'בית מדרש עליון', ואחיינו הגאון הגדול רבי אליהו דיסקין שליט"א מראשי ישיבות 'נתיב הדעת' ו'אמרי משה', בו עסקו ביסוד אותו הנחיל וטבע: "לימוד לפי טבעו"

הננו מתכבדים להגיש את השו"ת המרתק שהתקיים ב'ועידת קנייני תורה' וסיום 'ישיבת חדוותא דכלה' שע"י 'תורה דיליה' – ער"ח אייר תשפ"ו, אותו הנחה הרב"ג רבי משה מרדכי אנגלד שליט"א, ובו עלו נקודות מאלופות בדרך הלימוד בכלל, ממשנתו של מרן זצ"ל

ארבע שעות זה לא נראה ארוך.

הוא היה מספר שפעם בא אליו בחור – שכיום אבד עם הרבה צאצאים – שאמר לו שבסדר א' הוא פחות נהנה מהלימוד. אחרי צהריים הוא לומד, נהנה, מרגיש סיפוק, אבל בבוקר פחות, והוא לא יודע למה. אמר לו אבא: "בבוקר אתה לומד כמו שהחברותא לומד, כמו שהחברים שלך לומדים – לא כמו שמתאים לך ללמוד. אחרי הצהריים יש פחות לחץ חברתי, ואז אתה לומד כמו שמתאים לך ללמוד, לכן מזה אתה יותר נהנה".

פירות הלימוד 'לפי טבעו'

הגר"א דיסקין שליט"א: אני רוצה להקדים. שמעתי מהבן שלי שיחי, שמרן ראש הישיבה רבי גרשון זצ"ל אמר לו תחת אחד השיחים בנושא חינוכי מסויים [שדעתו היתה כידוע, שצעירים שנופלים ומתרחקים מהדרך ל"ע תמיד יש לקרב אותם] כך: "יש כאלו שיש להם טענות עליו, מבקרים אותי על זה". וכאן אמר משפט נפלא: "אם הייתי מדבר אידיאלוגיה – היה אפשר להתווכח איתי, אבל אני מדבר פרקטיקה..."!

צריך לדעת שמשנתו של מרן ראש הישיבה רבי גרשון זצ"ל – הן בענייני חינוך, הן בענייני הבית, הן בדרכי הלימוד, הן בחשיבות של לימוד מוסר – הכל הוא דיבר מפרקטיקה ונסיון של שמונים שנה שחי עם תלמידים, והוא ראה מי צמח ומי לא צמח. ומתוך זה, עם חכמת התורה והנקיות

חשיבות הלימוד 'לפי טבעו'

מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין זצ"ל דיבר רבות על 'לימוד לפי טבעו', ונראה היה מדבריו שזה אחד התנאים היותר משמעותיים להצלחה בלימוד, מהי חשיבות הלימוד 'לפי טבעו'?

הגר"א אדלשטיין שליט"א: זה נכון. האבא זכר צדיק לברכה היה תמיד אומר את הנוסח הזה של "לפי טבעו", אבל המילים האלה הן קיצור של שיחות ארוכות, לאורך שנים וימים שהוא היה מדבר על זה. זה היה חלק מהנושא שעורר על צורת הלימוד בכלל, עליה כבר עורר מרן ראש הישיבה הגר"א ש"מ זצ"ל, שדיבר על כך שלומדים לאט, ודיבר על כך בצורה דורפנה.

אבא זצ"ל התבטא שגם בנושא הזה של לפי טבעו זו היתה דעת מרן הגר"א ש"מ זצ"ל, רק שהוא לא הסביר את זה כי זה היה פשוט לו, אבל לבני הדור הזה צריך יותר להסביר, אז לכן הוא – אבא – דיבר על זה יותר.

מה הבעיה בצורה שלא לפי טבעו? האבא הסביר, שאדם שלא לומד לפי טבעו הוא פחות מתחבר ללימוד, פחות שמח בלימוד, פחות זוכר את הלימוד. אם הוא לומד לפי טבעו, הוא מתחבר לזה, הוא שמח עם זה, יש לו סיפוק עם זה. הוא רואה שה'סדר' אצלו לא כזה ארוך. אפילו אם זה

המבחן של 'אשרי'...

איך באמת בחור יכול לזהות ולחשוף את
ה'לפי טבעו' שלו?

הגר"א אדלשטיין שליט"א: דבר ראשון, יש את ימי 'בין הזמנים'. כמו שעשו 'תורה דיליה' בבין הזמנים הזה. זה גם כן מבחן, תמיד אבא אמר את זה. בבין הזמנים אדם לומד עם פחות לחץ חברתי, הוא לומד רגיל כמו שהוא, מה שהוא רוצה ללמוד, ואז הוא רואה איך צורת הלימוד שלו, מה יותר גורם לו סיפוק ולמה הוא יותר מתחבר. ואם אדם רואה שלימוד מסויים הוא פחות מתחבר אליו, שפחות יש לו סיפוק – זה אומר שלא מתאים לו הלימוד הזה.

אם פחות מדבר אליו לשמוע עוד שיטה ועוד חקירה, זה לא טבעו. יש אחד שנהנה מזה, נהנה מעוד קשיה, מעוד חקירה; יש אחד שפחות נהנה מזה, הוא נהנה מעוד ידע, מעוד תוספות, מעוד רשב"א, מעוד רבי עקיבא איגר.

כמו שצריך לזכור מה שתמיד אבא אמר, שצריכים הבנה. אבא מאוד השקיע, היה אכפת לו מאוד על הבנה בריאה, אבל כל אחד עם ההבנה שלו. אין עניין להעתיק את השני. כמו שכבר הזכירו מגדולי הדורות, שכל אחד עם ההבנה

שלו, הוא הגיע למסקנה הזו שמי שלומד לפי טבעו מצליח, ומי שלא לומד לפי טבעו – לא. ומרגלא בפומיה: כשאתה מחקה אחרים אתה קידח מכאן ומכאן: את הכוחות, את הכישרונות של השני אין לך; את הכוחות ואת הכישרונות שלך לא ניצלת, ואז יוצאים קידח מכאן ומכאן, ואז מגיעים למשבר.

אני אומר לבחורים דוגמה לזה. היו לנו שתי דמויות מופת: מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ מקמניץ, וברוך שלנו מרן הגאון רבי חיים קניבסקי, זכר צדיקים וקדושים לברכה. רבי ברוך בער היה סמל העיון והעומק, והעמיד תלמידים, והוציא את ה'ברכת שמואל', ורבי חיים בצעירותו כידוע השקיע הרבה מאוד בבקיאאות, ובסוף יצא ה'דרך אמונה'. שניהם הצליחו, והרביצו תורה בקנה מידה מופלג. אבל יש לדעת: רבי ברוך בער לא הצליח בגלל שהוא למד בעיון, ורבי חיים לא הצליח בגלל שהוא למד בבקיאאות; כל אחד מהם הצליח בתחומו כי הוא למד לפי הטבע שלו!

מי שינסה לחקות את רבי חיים וזה לא הטבע שלו – אז הוא ייפול. אם רבי חיים קניבסקי היה לומד כמו רבי ברוך בער, או שרבי ברוך בער היה לומד כמו רבי חיים קניבסקי – אני חושב שמשניהם לא היה יוצא משהו...

"אדם שלא לומד לפי טבעו הוא פחות מתחבר ללימוד, פחות שמח בלימוד, פחות זוכר את הלימוד. אם הוא לומד לפי טבעו, הוא מתחבר לזה, הוא שמח עם זה, יש לו סיפוק עם זה. הוא רואה שה'סדר' אצלו לא כזה ארוך. אפילו אם זה ארבע שעות זה לא נראה ארוך"

של, אבל ההבנה צריך שתהיה בריאה וכל אחד בצורה שמתאימה לו.

אני זוכר בדברים שמעתי פעם מהגר"א דיסקין שליט"א, שנתן קנה מידה לענין: אדם לומד בסדר א', ואז בשעה אחת ורבע דופקים על הבימה להפילת מנחה, "אשרי". יש אחד שזה מפריע לו, כביכול: "מה פתאום אשרי? אני באמצע הלימוד עדיין!" אבל יש אחד שכבר משעה שנים עשרה מחכה לאשרי... אחד שלומד באופן שהלימוד מתאים לו, ומתחבר לזה ושמה עם זה – אז אכפת לו שמפסיקים אותו באמצע, הוא באמצע משהו שמעניין אותו.

וכמו שהזכיר מקודם רבנו מרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א, שצריך שהלימוד יהיה מענין, ואם הוא לומד כך או כך כי החברה דוחפת לזה, כי לא נעים לו מה יגידו לו וכד' – אז זה לא מעניין אותו באמת.

'טבע' או 'מידות'?

הגר"א דיסקין שליט"א: יש לפעמים בחור שאוהב ללמוד דווקא בעיקר, בגלל שאז הוא מרגיש את עצמו 'למדן', ילד גדול. ומאידך, יש בחור שנוטה לבקיאיות, אבל לא בגלל שבאמת הוא מתחבר בקיאיות – אלא בגלל שהוא מתעצל לחשוב. אצל שניהם זה לא 'לפי טבעו' אלא ענין של מידות. אצל הראשון זו מידת הגאווה, אצל השני זו עצלות.

וכמו שהזכיר רבי ישראל שליט"א, המבחן של 'לפי טבעו' – זה מבחן השעון. והאמת שזה לא נוגע רק לענין של לפי טבעו, אלא לכל הלבטים שיש לבחור: ללמוד לבד, ללמוד עם חברותא, איזו חברותא לקחת – מבחן השעון. אם אתה כל חמש דקות מסתכל על השעון מתי תבוא הגאולה – סימן שאתה לא לומד בדרך נכונה. אך אם כמו שרבי ישראל שליט"א אמר, כשנגמר הסדר, אתה מרגיש שלקחו לך גלידה מדה – שזו אולי דרגה שראינו אצל רשכבה"ג מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, אבל כמובן שיש גם דרגות באמצע

– זו הדרך הנכונה.

אתה תמיד צריך לבחור סוג הלימוד שחכי מרתק אותך. כמובן שצריך ללמוד גם כשלא מרתק, אבל לבחור ככל שניתן את הלימוד שיותר מרתק. יש דבר נוסף בלימוד, שצריך שתהיה לך שאיפה למה להגיע בסופו של יום, של שבוע, של חודש. לדעת את המסכתא, לדעת את הסוגיות, לדעת הלכות שבת. אבל הדבר הראשון זה לא התוכניות הסופיות, אלא שהלימוד בשעת מעשה יהיה מרתק. יש אחד שמאוד חולם לדעת ש"ס. זה נפלא. הוא לומד, לומד, לומד – והלימוד משעמם לו והוא כל הזמן מסתכל על השעון מתי ייגמר הסדר. זה שיש לו שאיפות לבד זה לא אומר שזה לפי טבעו; לפי טבעו זה שהלימוד בשעת מעשה מרתק אותו.

שלש שעות, חמש שיטות וסוגיה אחת!

איך יוכל בחור להרגיל את עצמו ללימוד הנכון, בתוך מסגרת הישיבה? יש מסגרת של הספקים, שיעורים, נושאים מסויימים, איך יוכל הבחור למצוא בתוך המסגרת את הלימוד לפי טבעו?

הגר"י אדלשטיין שליט"א: באמת לפעמים באים בחורים שבאמת אכפת להם על המצב הזה, של ההספק היום. אבא תמיד דיבר על זה, מרן ראש הישיבה הגר"א"מ שך זצ"ל כבר צעק על זה. שההספק היום בישיבות לא מתגדל נכון. לפי המצב של השיעורים היום, יכול להיות מצב שמגיע בחור לסדר, לפניו שלש שעות של לימוד. הוא שואל את עצמו: מה אני עושה כל הבוקר? אז הוא לומד את הגמרא

"מרגלא בפומיה: כשאתה מחקה אחרים אתה קירח מכאן ומכאן: את הכוחות, את הכישיונות של השני אין לך; את הכוחות ואת הכישיונות שלך לא ניצלת, ואז יוצאים קירח מכאן ומכאן, ואז מגיעים למשבר"

בסוף המטרה היא שהסדר לא יהיה 'מרוח'. אם הזמן נמרח לך, זו הבעיה. אדם שהוא בר דעת יכול להרגיש בעצמו אם הזמן נמרח לו או לא. הוא מרגיש, שהוא לא ראה הרבה דברים היום, שהוא לא ראה משהו חדש.

מלימוד נכון – לא מתמוטטים

נבקש באמת לשמוע דברים מהרבנים שליט"א, על הדרך הנכונה של לימוד עיון, היכי דמי עיון? האם לימוד של עוד ועוד שיטות, ועוד חקירות? מה היתה משנתו של מרן הגאון רבי גרשון זצ"ל בענין הזה?

הגר"א דיסקין שליט"א: צריך לחזק, כמו שאמר רבי ישראל שליט"א, שאצל מרן ראש הישיבה רבי גרשון השיעור היה קודש קודשים. מאוד חשוב לבוא מוכן טוב לשיעור. מוכן טוב – זה נקרא שאתה מתחיל לשמוע שיעור על תחילת הסוגיה. כבר למדת את הסוגיה גפ"ת. ומה טוב אם למדת את זה ארבע פעמים, ועיקרי עיקרי הראשונים – רק הראשונים היסודיים שיש, אבל שזה יהיה מוגז בקופסה בבחירות, ולחזור על השיעור. ומי שיכול לכתוב את השיעור ולא לפזות מזה ולא להוסיף על זה. היום בשיעורים אומרים את מה שצריך להגיד. לא צריך להוסיף על זה. בחור ששולט בשיעורים אז הוא יגיע בסוף לכל. נשאר לך זמן? תמשיך הלאה או תלמד פרק אחר. אבל בשיעורים חשוב לבוא מוכן טוב, לחזור, לכתוב.

יש בחור שלא מתחבר לכל השיעור. אז צריך לדעת ששיעור זה לא פרשת זכור ולא מגילת אסתר שצריך להקפיד כל מילה. כל בחור יכול למצוא בשיעור את הדברים שהוא כן מבין וכן מתחבר. בדרך כלל אם זה הראשונים וגדולי האחרונים, קצת, נתיבות, אבני מילואים, פני יהושע, רבי עקיבא איגר. גם אם לא הבנת בשיעור, אם אמרו את זה בשיעור – זו ידיעה יסודית. תפתח בפנים, תלמד את זה, תכתוב את זה. אם זה דברים אחרים שהראש ישיבה או הר"מ מוסיף מדיליה, אם הבנת – תכתוב, לא הבנת, לא קרה שום דבר. תמשיך הלאה. אבל בכל אופן, השיעור זה בסיס שאי אפשר לוותר על זה. בחור לא יכול להגיד שהשיעור זה לא לפי הטבע שלי. זה מה שנוגע לשיעורים. אני רוצה לספר משהו שיש הרבה מה ללמוד מזה. יצא

פעם, פעמיים, שלוש פעמים. נו מה הלאה? אז הוא פותח רש"ב"א, קצת, רבי עקיבא איגר. בשיעור לוקח לומר את זה שיעור שלם, אבל כשהוא עצמו ראה את הרש"ב"א בסדר, לקח לו כמה דקות ולא יותר. אומרים לו: נו, אבל מה אתה רואה ברש"ב"א? והוא אומר, ראיתי את הרש"ב"א, נו מה הלאה? בשיעור ידברו אולי חצי שעה על הרש"ב"א הזה, אבל הבחור בסדר לא מצליח להגיע לזה. מה יגידו לו? תראה עוד פעם את הרש"ב"א? יאמרו לו: אתה לא ראית את הקושי בדברי הרש"ב"א? – לא, לא ראיתי קושי... מה יעשה? מה עושים עם כזה בחור? שמה יעשה? [אז אם יש אחד שמכיר אותו מהצוות, זה הכי טוב. הוא יכול להתייעץ איתו, לשאול אותו מה נכון, מה מתאים לו].

אז יש עצה לחזור על השיעור של אתמול. יש ישיבות שכבה עושים, משקיעים בשיעור וחוזרים עליו. בכלל תמיד האבא היה אומר להשקיע בשיעורים. זה כבר לוקח חצי בוקר, שליש בוקר, ואחרי זה להכין את הגמרא, תוספות, לפתוח מהרש"א, אפשר כמובן לפתוח ספרים. ולפתוח מראה מקומות, אבל רק מה שצריך. אם יש בסוגיה רמב"ן, רש"ב"א, ריטב"א וד"ן – צריכים את הכל לראות? ודאי שלא את כל אחד.

פעם אחת אמר לי בחור שהוא לא הספיק עדיין ללמוד הכל, הוא ראה 'רק' שלוש שיטות, ואת הרביעית והחמישית הוא עדיין לא ראה... אמרתי לו: אתה מחבר 'משנה ברורה' על הגמרא? אם אתה מחבר איזה חיבור על הגמרא, אז אתה צריך לראות את כל השיטות... והאמת היא, שזה לא הגיע מתוך סקרנות, הוא ראה שהחבר ראה רמב"ן והוא לא ראה את הרמב"ן. מזה זה הגיע.

ויש הצעה אחת, שצריך לבחון בכל מקרה אם זה פתרון טוב. פעם האבא הסכים לזה. הוא אמר, אם בבוקר רואים שלמדו כבר ועדיין יש לו שעה מיותרת, מה עושים כעת? אז יש שהולכים לארון לחפש מראה מקומות. יש דברים שיותר קל לפתוח אותם, קהילות יעקב, רבי אלחנן, אבל אם אחרי שהוא עשה את זה, עוד נשאר לו זמן, מה עושים כעת? אז פעם דיברתי עם אבא זכרוננו לברכה והוא הסכים שאפשר להגיד לבחור – אבל שוב, הכל בהסתייגות, אם זה מתאים לו – שהוא יכול ללמוד ולהתקדם קצת הלאה, או שילמד פרק אחר, אפילו גמרא רש"י באותה מסכת, או להתקדם הלאה, ללמוד עוד משהו. ככה יעברו עליו השעות מתוך הספק וסיפוק. כי אם לא, הוא חושב לעצמו: היום ילמדו עוד פעם את התוספות, אותו תוספות שבשיעור לומדים שלושה ימים... לכן אפשר כאמור להתקדם הלאה או ללמוד יותר מזה.

ספר על הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל, "ספר ללא שם". הוא מספר על עצמו ככה:

"הייתי נער תל אביבי בן ארבע עשרה וחצי, לא הייתי בעל כשרון גדול – כך הוא מעיד – הגעתי לפוניבז' למדתי בהתמדה שנה, שנה וחצי עד שהגיע המשבר. הנפילה. אז מה עושים? הולכים למרן החזון איש. מרן החזון איש אמר לי, 'אתה צריך הרפיה מהשיבה. תלך ללמוד בבית כנסת'". נדמה לי שהוא למד בעזרת נשים של כולל הלפרין, שאחר כך שם הוא אמר שיעורים. למד שם נדרים. החזון איש אמר לו "תלמד עין קל ברמה שלך. עין קל, לא כבד, עשר פעמים כל סוגיה, ותבוא אליי ביום שישי". הוא הגיע ביום שישי למרן החזון איש, מרן החזון איש למד איתו את זה עוד פעם, אבל עם הבהירות, ה'קלאדיקטי' של מרן החזון איש. כך עשר פעמים, והוא אמר: "זה היה מעין עולם הבא!"

"אחרי כמה חודשים מרן החזון איש אמר לי שאני יכול לחזור לשיבה. חזרתי לשיבה, למדתי בהתמדה. ניגש אליי בחור ואמר לי בדאגה: 'אתה לומד מדי בהתמדה, אתה בסיכון. פלוגי למד בהתמדה והגיע לחולשה, להתמוטטות. שלא תהיה כמוהו'. הוא הפחיד אותי. הלכתי למרן החזון איש, והוא אמר לי, 'בן ציון, אין לך מה לדאוג. פלוגי הלא מטופל אצלי. הוא החליט שהוא חייב לדעת ש"ס והוא למד ש"ס בכפיתיות, וזה היה נגד הטבע שלו, הוא לא נהנה מהלימוד. זה היה לימוד כפיתית, לכן הוא נפל. אתה לומד עין קל שאתה נהנה מכל רגע שאתה לומד. מריבוי שעות מהתמדה לא מתמוטטים".

כמובן אם ישנים מספיק, אוכלים טוב, קצת 'מיעוט שיחה' כמו שאומר רבנו הגד"א. אבל מריבוי שעות – כשהלימוד מרתק – לא מתמוטטים. הלחצים באים כשהלימוד הוא כפיתית, לא לפי טבעו, כשהלימוד מרתק לא.

לדעת מתי לעצור

הגר"א דיסקין שליט"א ממשיך: צריך גם לדעת שהמושג של 'עיון' השתבש. כמו שרבי ישראל שליט"א אמר, יש כאלה שחושבים ש'עיון' זה ללמוד את כל השיטה בכתובות, ללמוד את כל שיטות הראשונים. אבל באמת, ריבוי שיטות הראשונים – וקל וחומר ריבוי דרכים של

האחרונים, זה ההיפך הגדול של עיון. זה 'בקיאות של הרייד', זה לא עיון. כשאתה לומד כמה שיטות כל אחת נעשית צרה לחברתה, נהיה לך בלבול גדול בראש.

יש שיטה אחת או שתי שיטות עיקריות שאתה רואה לפי העניין שצריך ללמוד אותן, והמציאות היא, שכשאתה לומד דרך אחת או שתי דרכים בראשונים, מזהלך אחד באחרונים, אתה לועס את זה, נושם את זה, חי את זה. ואז, אתה יורד לחדר אוכל, אתה עולה לאוטובוס, אתה מחכה עם מי לדבר על זה, אתה חי את זה. אבל כשאתה לומד ארבע חמש שיטות, אתה יורד לחדר אוכל, אתה רוצה לשכוח מהכל. אתה יוצא מבלבל. ריבוי שיטות זה לא עיון! עיון זה הפוך – שיטה אחת, שתיים ואתה חי את זה, נושם את זה ושקוע בזה. זו המתקנת של התורה.

גם בעניין של עומק צריך להזכיר. לא צריך להתעצל מלחשוב, אבל כל אחד יודע בעצמו שיש חקירה עם שני צדדים, וזה מאוד חד וברור. אך כשהוא מנסה להעמיק מעבר לכוחות שלו – זה נדיה ספוגי, אזורי, והוא מאבד את המתקנות. לא צריך להתעצל, אבל צריך לדעת איפה לחתוך, איפה לעצור.

בענין הזה ניתן דוגמה של ספרים: קהילות יעקב, עמק ברכה. אחת הסגולות של הספרים האלה – שהם ידעו איפה לעצור. היה להם הרבה מה להמשיך הלאה, אבל הם חתכו איפה שזה חד ובהיר. ובשביל זה מאד עזרת הכתיבה, שאז יודעים איפה לעצור, איפה שזה חד ובהיר.

עמל – ריכוז מלא

הגר"י אדלשטיין שליט"א: אבקש להוסיף על מה שאמר כעת רבי אליהו שליט"א. יש כאלו שאולי ישאלו, הרי יש ענין של עמל התורה, ואולי לימוד של 'לפי טבעו' זה סתירה לזה? אולי צריך לעמול דוקא ללמוד מה שקשה לו?

אבל באמת האבא זצ"ל היה אומר, ש'עמל' זה נקרא ריכוז מלא. זה עמל. וריכוז מלא זה נקרא שהוא נתון כל כולו בתורה, כי אכפת לו מה כתוב פה והוא רוצה להבין מה שכתוב. זה נקרא עמל אמיתי. זה קשה, וזה נקרא עמלות. אבל איך מצליחים ללמוד ככה, בריכוז כזה? זה רק באופן שאדם לומד בצורה נכונה, אז הריכוז שלו מלא. כי אז זה

מסקרן אותו, מעניין אותו, מושך אותו. אם הלימוד פחות נכון – אז הריכוז יהיה פחות. יש לפעמים עוד סיבות, אבל הסיבה הגדולה של חוסר הריכוז. היא בגלל שהוא לומד בצורה לא נכונה, אז זה פחות מעניין אותו, והוא פחות מתחבר לזה. אם הוא מתחבר לזה הוא מתחבר לגמרא מיד, לקושיה ולתירוץ הגמרא, רש"י, תוספות – אז הריכוז נדיה יותר מלא.

יש ביטוי שהאבא זצ"ל היה אומר בשם מרן זצ"ל כי במ צ"ל. דוד המלך אומר "לעולם לא אשכח פיקודיך כי בם חייתני". למה לא אשכח פיקודיך, מתי אזכור את הלימוד? כי בם חייתני. מחפשים היום הרבה סגולות לזיכרון, ודוד המלך אומר לנו: למה לא אשכח? כי בם חייתני. אם זה 'חייתני' בכל המובנים שזה כולל, הוא חי מזה, זה מחיה אותו. אבל אם זה לא 'חייתני', אם הוא לא חי מזה ולא מתחבר לזה מספיק – אז לא זוכרים. ואיך עושים שיהיה 'חייתני'? כמו שאמרנו קודם, אם הלימוד הוא לפי טבעו, אם הוא מתחבר לזה – הוא מקבל מזה סיפוק וחיות.

פעם בא ראש ישיבה אחד לאבא זצ"ל בבין הזמנים, לפני

שהתחילו אצלו בישיבה ללמוד נדרים. הוא היה קרוב לאבא, ואבא אמר לו: כשאתה אומר שיעורים, תיזהר לא להמאים את התורה על הבחורים! אתה אומר להם הרבה דברים, בסדר, אבל לא להמאים. לפעמים צורת שיעורים יכולה להמאים את התורה על הבחורים!

אמר לי אותו ראש ישיבה, שאח"כ הוא התחיל ללמוד נדרים, ואז הגיע לדברי הר"ן בשבועות על התפסה. הר"ן מאריך שם, בדברים לא פשוטים, מה זה התפסה, המשכה. אז הוא נזכר מה שאבא אמר לו לא להמאים על הבחורים. אז הוא בזה יותר קיצר.

הנוסח הזה – של "להמאים" רח"ל – הוא מאוד חריף, זה מאוד קיצוני. ולמה הוא אמר לו את זה? כי שלפעמים אדם לומד בצורה לא נכונה, אז התורה נדוית – קשה להגיד כזאת מילה – מאוסה, אבל זה נכון. כשחסר בשמחה, חסר בהתחברות – זה מה שעלול לקרות. אך כשאדם לומד בצורה נכונה וטובה, כמו שהזכיר רבי אליהו שליט"א, זה לא יהיה מעל הכוחות שלו, ולא יתש אותו. אדרבה, זה ישמח אותו והוא יהיה עם זה.

אין כבוד אלא תורה!

רש"י, לפני שהוא בכלל הציץ בתוספות. [אני מתאר לעצמי שפעם ראשונה צריך ללמוד כל רש"י בפנים. פעם שנייה, שלישית ורביעית, שכבר זוכרים את הרש"י – לא צריך ללמוד רש"י בפנים].

והארבע פעמים עדיף שלא יהיה באותו יום. כל פעם ללמוד מחדש. לא להגיד 'אני כבר יודע'. כל פעם מחדש בנחת. זה גם עניין סגולי, הרי הגמרא בעירובין אומרת שמסורת התורה היא בארבע פעמים. מרן הסטייפלד זצ"ל גם מאוד היה מקפיד על זה. הוא היה אומר ארבע פעמים זה 'ללמוד', אחר כך מתחילה 'חזרה'. ארבע פעמים גמרא רש"י כל פעם בנחת, אבל בלי להתעכב על קושיות.

מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון זצ"ל היה אומר עוד, שכשלומדים ארבע פעמים לא צריך להתעכב על קושיות. מה שלא מתבאר פעם ראשונה – יובן בפעם שנייה, או בשלישית. כך ארבע פעמים, ורק אחר כך להתחיל ללמוד תוספות.

שמעתי את זה, והחלטתי לפרסם את זה. ובאמת, בחורים שעשו את זה, אמרו לי שהם ראו פלאות בלימוד שלהם. הבהירות, המתקנות, החזרות. בחור בעל כשרון עוד אמר לי, ש"מאז שאני עושה את זה אני מספיק הרבה יותר". ואת זה אני אומר בבחינת "לא דברה תורה, אלא כנגד יצר הרע". אם החברות לא מסכים כי הוא רוצה להספיק, וטוען: איך אפשר להספיק יותר כשלומדים ארבע פעמים? – תנסו. אתה לומד ארבע פעמים גמרא רש"י, אחר כך התוספות הולך כמו מים, נותן בהירות.

סוד הארבע פעמים

הגר"א דיסקין שליט"א: אני רוצה להגיד איזו הרגשה ומתנה נפלאה. היה איתנו כאן דמות ענק, של רבנו מרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א במעמד ה'דיתחא'. ראינו מה זה כבוד התורה. אני רוצה להגיד לכם וודט. כתוב 'אין כבוד אלא תורה'. אני תמיד מתעורר כשאני רואה את ה'דיתחא דאורייתא' המדהים עם מרן ראש הישיבה רבי דב שיאריך ימים, מה הפשט 'אין כבוד אלא תורה'?

יש את כל ענייני הכבוד שאנחנו מכירים, כובע כזה ופראק כזה, אפילו ברכה אחריה, שלישי, שישי, מפטיר יונה, (חוץ ממה שיש בהלכה לכבד כהן וכו'). והנה כתוב בראשונים, שמה שהבדל בין לשון הקודש לשאר לשונות? לשון הקודש זה לשון בעצם, שאר לשונות הן הסכמת בני אדם. כל ענייני הכבוד שאנו מכירים זה הסכמת בני אדם. גם ששרים "ימים" בחתונה.

הכבוד היחיד שהוא כבוד בעצם – זה מה שראינו פה. הדיתחא דאורייתא. זה אין 'כבוד' – אלא תורה.

שאלתי פעם על הידיעת התורה של רבנו מרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א. אפשר לדבר על זה לילה שלם. שאלתי פעם את הובן שלו, הגאון רבי יוסי שליט"א, שהוא ידיר נעורים שלי: תגיד לי משהו מדרך הלימוד של אבא! איך יוצאים ככה? איך יוצאים רבי דב לנדו? כמובן שקודם כל צריך לנצל את הזמן, אך הוא אמר לי שמילדותו של אביו מרן שליט"א, כל מסכת שהוא היה לומד, היה לומד ממשנה למשנה ארבע פעמים גמרא

”רוממות”

דברים מרוממים במעלת תורת בין הזמנים וקנייני התורה וכתרה ע”י לימוד תדיר תדיר

מאת הגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט”א מראשי ישיבת פוניבז’
נערך מתוך משאו ב’ועידת קנייני תורה’ לקראת זמן קיץ
במסגרת מעמד סיום ישיבת ‘חדוותא דכלה’

חידושי תורה שהתחדשו בבין הזמנים אין להם קצבה!

ראשית, אני רוצה לחזור על דבר שאמרתי בצ”ל לימוד אותי כשהייתי נער צעיר. יש ספר באר שבע, שחיבר אחד מגדולי האחרונים. הוא נכתב על המסכתות שתוס’ לא כתב עליהם, כגון עדויות וכריתות ועוד גמרות. הוא הראה לי שיש שמה הסכמה של המהר”ל מפראג. ובהסכמה כתוב ”שראוין הם ללמוד וללמד בישיבה בכל תפוצות ישראל עד ביאת הגואל”. כלומר שבספר הזה ילמדו עד ביאת המשיח, ולא יפסיקו ללמוד בספר הזה. יש הרבה ספרים שנגמרו, יש היום ‘אוצר החכמה’ ורואים כמה, ועל ספר באר שבע הוא כתב שעד ביאת המשיח ילמדו בו, ובאמת לומדים את זה. הוא שאל אותי, מאיפה המהר”ל מפראג ידע שאת הספר הזה ילמדו עד ביאת המשיח, וכי רוח הקודש נזקק בו, מנין לו דבר זה?

הוא הראה לי שבדקדמה של הבאר שבע כתוב, שבימי בין הזמנים, שלא לומדים בקביעות בבית המדרש, הוא לקח על עצמו לקבוע את תלמודו במסכתות הקטנות האלה שאין

על ידי לימוד התורה “תדיר תדיר” קונים קניין בתורה

הגמ’ במסכת סנהדרין (צט, ב) אומרת “נואף אישה חסר לב, אמר ריש לקיש זה הלומד תורה לפרקים”, אומר רש”י “לומד תורה לפרקים – ואינו לומד תדיר תדיר, כמי שאין לו אשה ובוועל פעמים זו פעמים זו”.

“אצל תלמיד חכם בהתחלה זה תורת השם, אחר כך זה נהיה תורה דיליה. התורה צריכה קניינים בשביל שהיא תהיה שלו. לתורה יש כתר תורה, וכשהוא בעל של התורה, אז יש לו כתר תורה. ומי שלא לומד “תדיר תדיר”, הוא לא מספיק בעל של התורה, אז אין לו כתר תורה”

“מי שלומד ב’זמן’, יש קצבה לתורה, וממילא היא יכולה גם להיפסק. אבל לימוד תורה שהתחדש בבין הזמנים, הוא למעלה מהזמן, וזה לא יבטל. התורה הזו חייבת להתקיים הלאה”

שלו. למלך יש כתר מלכות, והוא צריך קניינים בשביל שתהיה לו הכה ושררה. כתר כהונה, גם כהונה זו שררה, זה גם שררה וגם עבודת. לתורה גם יש כתר תורה, וזה נקרא שהתורה היא מלכה “בי מלכים ימלכו” (משלי ח, טו), וכשהוא בעל של התורה, אז יש לו כתר תורה. ומי שלא לומד “תדיר תדיר”, הוא לא מספיק בעל של התורה, אז אין לו כתר תורה.

כתוב ברמב”ם (הלכות ת”ת ג, יג) ובשו”ע (יו”ד רמו, כג) הרוצה לזכות בכתרה של תורה, לא יאבד שום אחת מלילותיו. בשביל לזכות לזה צריך ללמוד וללמוד וללמוד. ועל זה יש את הארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, וכמו שבקידושין שהגמ’ דנה שיצטרפו שני קניינים, כסף ושטר או כסף וביאה, בתורה יש ארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם, היא צריכה הרבה קניינים, ארבעים ושמונה קניינים.

רש”י אומר פעמיים תדיר “ואינו לומד תדיר תדיר”, תדיר אחד לא מספיק, ומי שלא לומד תורה “תדיר תדיר”, הרי הוא בכלל “נואף אישה חסר לב”. זאת אומרת, מי שלומד תורה תדיר, אז התורה היא כמו אשתו, אבל מי שלומד תורה לא תדיר, אז התורה בשבילו היא פנויה, זה לא אשתו הגמ’ בסוטה (לז, א) דברי תורה שכתוב בהן התעניף עיניך בו ואיננו. מה זה “התעניף עיניך”, כיון שבן אדם סוגר עוד פעם את העפעף, זה כבר שיעור שהוא שוכח את התורה. למה הוא שוכח? כי משה רבינו בהתחלה שכח, ורק על ידי שניתנה לו ככלה במתנה הוא זכר. מי שאין לו “תדיר תדיר”, ריש לקיש הרי אומר שזה כנואף אשה, וממילא הוא לא יכול לזכור את התורה מספיק.

אצל תלמיד חכם בהתחלה זה תורת השם, אחר כך זה נהיה תורה דיליה. התורה צריכה קניינים בשביל שהיא תהיה

חזון

דברי הדרכה לעלייה בתורה נוכח האתגרים הניצבים בפני בני הישיבות בדורנו ועצה ותושיה להתמודדות עמהם

מאת הגאון הגדול רבי ברוך דב דיסקין שליט"א ראש ישיבת 'ארחות תורה'
כפי שנשא ב'ועידת קנייני תורה' לקראת זמן קצר
במסגרת מעמד סיום ישיבת 'חדוותא דכלה'

לפני משאו את ראש הישיבה שליט"א פתח המנחה הרב"ג משה מרדכי אנגלרד שליט"א משגיח ישיבת 'תורת חיים' בדברים בהם ביקש מרה"י שליט"א לעמוד בתוך משאו בדרכי העליה, על סוד ההצלחה בעקביות ובקביעות בתורה, כדוגמת השיעור היומי הקבוע מידי ערב בביהמ"ד 'נחלת משה' שמתקיים כבר עשרות בשנים, יום-יום בלי הפסק, סביב מעגל השנה, בזמן ובבין הזמנים, ואף ביום שיש חתונת ילד וכדומה.

אני רוצה להתמקד בקוצר אמרים בשלוש נקודות, שזן הניסיונות שיש בתקופתנו כפי מה שנראה לי, וכן בסיום להביא כלי שמסייע להתמודד איתם.

לפני קנייני התורה צריך להיות 'בר קניין'

ראשית, הגמ' בשבת (פג, ב) אומרת "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל", ושואלים הרי במ"ח קנייני התורה לא מוזכר "ממית עצמו עליה". ייתכן שאפשר להכניס את זה בתוך הקניינים, אבל "ממית עצמו עליה" לא מוזכר. שמעתי שני יישובים, שבעצם הם אחד.

התופעה הברוכה בדורנו בריבוי התורה בזמנים שלא היו בעבר

מדברים הרבה על דברים שצריכים חזון בדורנו, אבל מוכרחים גם לומר שיש דברים שיש היום שאנו לא ראינו בצעירותנו. דבר זה שבבין הזמנים בתי המדרשות מלאים, וכן בפורים בתי המדרשות גדושים, אלו דברים שלא היו פעם. ובפרט כעת עם החידוש הגדול של ישיבת חדוותא דכלה, שאין זה רק שלומדים בבין הזמנים לימודים קלים, אלא לומדים כמו באמצע הזמן, בעומק העיון. אלו דברים חדשים, ובאמת צריכים להודות להקב"ה על הזכות הזאת, וכמובן צריכים להכיר טובה לכל אלה שעומדים מאחורי הדברים הגדולים האלה.

"צריך לדעת, יש היום ניסיון גדול, השפע שיש היום, יש כאלו שרוצים גם תורה וגם רוצים להיות עמוק בתוך העולם הזה. זה מתערבב ביחד. או תורה, או טשולנט, זה לא יכול להיות ביחד, המושגים השתבשו לנו"

"אדם יכול לפעמים להגדיל את האש או להקטין את האש, אבל לא לכבות את האש. זה שיש הפסקים ביום שישי ושבת, ואחרי זה מתחילים מחדש, זה הדברים שמפריעים לעליה בתורה. צריך שהתורה תהיה בלי הפסק, לפעמים יש אש גדולה, ולפעמים יש קטנה, אך האש דולקת תמיד"

שרוצים גם תורה וגם רוצים להיות עמוק בתוך העולם הזה. זה מתערבב ביחד. או תורה, או טשולנט, זה לא יכול להיות ביחד, המושגים השתבשו לנו.

ראיתי חידוש נפלא בחתם סופר. כתוב בברכות בפרשת בחוקותי "ואכלתם לחמכם לשובע" (ויקרא כו, ה), וביאר רש"י "אוכל קמעה והוא מתבדק במעיו". דהיינו שהוא יכול לאכול קצת והוא יהיה שבע. שואל החתם סופר מה הברכה בזה, שיאכל הרבה, מה הברכה שיאכל קצת?

אלא ביאר החתם סופר על פי דברי המדרש המובא בתוס' בכתובות (קד, א) "עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו", ונשאלת השאלה, הלא בפסוק כתוב "ואכלתם לחמכם לשובע", לא מדובר על מעדנים, אלא מדובר על לחם, וכל ההבדל הוא שאדם יכול לאכול חצי כיכר לחם, והברכה היא שע"י שהוא יאכל פרוסה אחת הוא יהיה שבע. אז מאי נפקא מינה?

אומר החתם סופר, אם נכנס לחם, אז אין מספיק מקום לתורה. כמה שיכנס פחות מהאוכל, יכנס יותר תורה. זאת אומרת שלא מדובר רק על מעדנים, אלא שעצם המציאות שאדם נכנס בו "לחמכם", כלומר שנכנס בו עולם הזה, זה

אאמ"ר דצ"ל אמר לכאור, יש קנייני התורה, וכמו שבקניינים יש משיכה, הגבוהה, חזקה, כך גם בקנייני התורה. אין קונים תורה? בשמיעת האוזן, בשמחה, בפלפול חברים, וכל מה שכתוב. אבל לפני קניינים יש כלל, שצריך להיות בר קניין. אם הוא שוטה או קטן, הוא לא בר קניין, וזה לא קשור למ"ח קנייני התורה. אדם שהוא לא ממית עצמו עליה, אז זה לא שחסר לו בקניין של התורה, אלא חסר בו, הוא לא בר קניין דומה לזה שמעתי, כתוב "אין דברי תורה מתקיימין", לא כתוב "אין דברי תורה נקניין". זאת אומרת, מדובר אפילו באחד שכבר למד תורה וקנה את התורה, אבל אין לתורה קיום אצלו. זה לא שיד לקניינים, אלא שלא שיד שהתורה תתקיים אצלו אם הוא לא ממית עצמו עליה. זה בעצם היינו חק, כי זה לא חיסרון בקניין, זה חיסרון בגברא. אם הוא לא ממית עצמו עליה, אז התורה לא יכולה להתקיים.

השפע הגשמי שיש היום לא משאיר מקום לתורה

צריך לדעת, יש היום ניסיון גדול, ואנו לא מדברים עכשיו על "ממית עצמו", אלא על השפע שיש היום. יש כאלו

סתירה לתורה.

הניסיון הזה פעם לא היה. אולי בגלל שלא היה כל כך שפע כמו היום. היום הניסיון הוא גדול, וצריכים לדעת שאם רוצים שיהיה מקום לתורה, וכבר לא מדברים על "ממית עצמו", אבל לפחות שיסתפק במה שיש, בכדי שישאר מקום לתורה.

אחד מהמפריעים הגדולים – שיחות בטלות שאין בהם תועלת

הדבר השני, אני רוצה לקרוא כמה קטעים מספר חוסן יהושע (מאמר א' פרק ה'), אלו דברים שנכתבו לפני מאה ושבעים שנה, אבל הם דברים שממש נוגעים אלינו. ואלו דבריו:

"המפריע החמישי הוא אהבת השיחה... אהבתו דברת בני האדם המשיחים זה עם זה שיחות בטלות ממש... לעסוק בדברי חדשות, מכל אשר נעשה תחת השמש ומאשר תבואנה, ואולם ודיבור במ אינו מעלה ומוריד, אין בו לא תורה וידאה ולא דרך ארץ כלל, כי המה רק דברים של מה לך ומה בך... וכל אלה רעה חולה עד למאוד, להפריע עסק לימוד תורתנו הקדושה... ויצא דעבידה זו גדול מאוד, עד שאין לה שיעור... ובאבות דרבי נתן (כו, ג) הוא היה אומר, מפני מה תלמידי חכמים מתים כשהם קטנים, לא מפני שהם מנאפים ולא מפני שגוזלים, אלא שפוסקים מדברי תורה ועוסקים בדברי שיחה... ובשמות רבה (יג, א) אמר דקב"ה וכו', במי אני יגע, במי שמכניס לפני בדברים בטלים..."

"אך הענין אשר יצרו מכסה ממנו, הוא מה שמטעה אותו כי לא יאריך לו זמן ביטולו, ועד מהרה ישוב לתלמודו... ואולם יידע נא כי שעות השיחה ירצו חיש קל... ועבירה גוררת עוד אבתרה, כי אף אם אחרי כלות שיחתו תישאר לו שעה עד סעודת הצהריים או תפילת המנחה, יעלה יתרה בתורה, באמרו בליבו, כבר נאבד לי הזמן המרובה והלך לו, עתה תלך החבל אחד הדלי, ומה יתן ומה יוסיף השעה המועטה הלזו. אולם אחרי זה בהביטו כי רבתה עליו עת הבטלה, לבבו יכאב עליו...". עכ"ל.

הנושא הזה, זה יצר הרע שתמיד היה, אבל היום בעקבות השפע שיש היום, שידועים כל כך הדיבה והדיעות מגיעות בשניות לכל העולם, צריך לדעת שכל הדברים האלה זה סתירה לתורה.

אדם שמדבר שיחה בטלה מאבד את הטעם בלימוד

הזכרנו כבר כמה פעמים שכתוב בגמ' בע"ז (ג, ב) "כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי שיחה, מאכילין לו גחלי רתמים". ומדוע העונש הזה של גחלי רתמים? הפשט הוא אדם שאכל גחלי רתמים, דפה שלו נכווה והוא לא יכול אחד כך לאכול, אין לו טעם באוכל. כך גם אדם שמדבר שיחה בטילה, הוא מאבד את הטעם בתורה. זה גחלי רתמים

שמאבדים את הטעם בתורה. לא יכול להיות שיש טעם בכל מה שנעשה ובכל הדברים ואחד כך רוצים לבוא ולקבל טעם בתורה. זה לא הולך ביחד.

נכנסנו פעם להתייעצות קמיה מרן ר"ה הגר"ל שטיינמן זצ"ל לגבי מסגרות הכוללים של מורשה ודעת. היו שתי שאלות. שאלה אחת, האם להקפיד על אברך שמאחר. הוא השיב, "בשום אופן לא". הוא אמר, "מה יצא לך מזה? תקפיד, הוא ירוץ, הוא יבוא בנשימה אחרונה, אחר כך הסדר לא יהיה כמו שצריך". אחרי זה שאלו אותו שאלה נוספת, האם להקפיד שהלימוד יהיה ברציפות בלי דברים בטלים. הוא אמר, "מה השאלה בכלל? למה צריך לדבר באמצע הסדר?". זה אחד מהמפריעים הגדולים.

תורה ללא הפסק – לא לכבות את האש!

הדבר השלישי, הכח של לימוד התורה הוא כשלומדים בלי הפסק. כתוב בגמ' בב"ב (עט, א) "כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו, שנאמר: ונתתי את פני בדם מהאש יצאו והאש תאכלם".

אדם יכול לפעמים להגדיל את האש או להקטין את האש, אבל לא לכבות את האש. זה שיש הפסקים ביום שיש ושבת, ואחרי זה מתחילים מחדש, זה הדברים שמפריעים לעליה בתורה. צריך שהתורה תהיה בלי הפסק, לפעמים יש אש גדולה, ולפעמים יש קטנה, אך האש דולקת תמיד.

*

יצירת 'מחייבים' – הדרך להתמודדות עם הניסיונות

הניסיונות הם גדולים מאוד, כיצד עומדים בניסיונות האלה? הזכירו פה קודם את הענין של השיעור ב'נחלת משה', שזה באמת משל טוב. צריך לדעת, היצר הרע אומר לכן אדם תלמד משל טוב, למה לא? חייבים ללמוד, אבל בלי מחייב. תלמד משוחרר בלי מחייב. ויש כאלו שמסבירים שאם יש מחייבים אז עושה לחץ וקשה ללמוד. אבל האמת היא שזו עצת היצר, בלי מחייב רק יחיד סגולה יכולים ללמוד. כל אדם צריך שיהיה לו מחייבים. איזה מחייבים? זה כבר כל אחד על פי דרכו.

כתוב בגמ' בשבת (פח, א) "ויתיצבו בתחתית ההר, אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כנגינת, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה – מוטב, ואם לאו – שם תהא קבורתכם". ולכאורה אם דקב"ה כפה עליהם הר כנגינת מדוע זה נקרא שהם היו מתחת ההר, הלא ההר היה עליהם.

אלא שהפשט הוא שהקב"ה לא כופה, אבל הם נעמדו מתחת ההר בכדי שהקב"ה יכפה עליהם. וכן מבואר ברש"י על הפסוק בפרשת וזאת הברכה "והם תוכו לדגלך ישא מדברותיך" (דברים לג, ג), ומבאר רש"י "והם תוכו לדגלך –

"כל אחד צריך לחפש לעצמו מחייבים. אם זה חברותא בזמנים שהוא רואה שיש קצת רפיון, או שהוא קובע הספק מסוים ללמוד מחוץ לסדרים, לגמור איזה מסכתא. כשיש לאדם מחייבים, הוא פחות שקוע בעולם הזה, פחות מדבר בשיחה בטלה, פחות עסוק בחדשות"

זה בדוק ומנוסה. שכל אחד ינסה את זה וייקח לעצמו לגמור משהו, יש זמנים, עד שהחברותא מגיע בבוקר הוא יכול להספיק לגמור איזה מסכתא, או משהו אחר, לא משנה מה, אבל שיהיה לו מחייבים. זה בעצם מה שרואים שהוא זה ששומר. ואפילו אצל אנשים גדולים מאוד ראינו את זה. מרן שר התורה רבי חיים קניבסקי זצ"ל, כאשר הגיע הזמן שהוא ראה שקשה לו שמפריעים לו ללמוד, אז הוא לקח על עצמו גם כן חובות. אדם גדול בענקים, אבל הוא ידע שאם אין לו את החובות האלה, אז זה לא ילך. לכן הוא הולך לישון עד שהוא לא גומר את החובות.

כל אחד צריך לקחת על עצמו מחייבים, אם זה הספק, אם זה חברותא, אם זה ניצול של זמן, והמחייבים האלו הם תריס בפני כל הניסיונות.

והם ראויים לכן, שהדי תכו עצמן לתוך תחתית ההר לדגלך בסיני וכו'. ישא מדברותיך – נשאו עליהם עול תורתך".

כל אחד צריך לחפש לעצמו מחייבים. אם זה חברותא בזמנים שהוא רואה שיש קצת רפיון, או שהוא קובע הספק מסוים ללמוד מחוץ לסדרים, לגמור איזה מסכתא. כשיש לאדם מחייבים, הוא פחות שקוע בעולם הזה, פחות מדבר בשיחה בטלה, פחות עסוק בחדשות, מה שהוא שומע, שומע, אך לא יותר מזה. ממילא התורה שלו היא בלי הפסק גם בימי בין הזמנים, אם הוא לוקח על עצמו לגמור איזה מסכתא או איזה פרק, לחזור על מה שלמדו, המחייבים האלו הם העומדים בפני כל הניסיונות. אדם לא צריך לברוח ממחייבים אלא אדרבה, כמובן כל אחד צריך לאמוד את עצמו לאיזה מחייב הוא יכול להגיע ולא לקחת יותר מדי, אבל זה בעצם הכפה עליהם הר כנגינת.

אלפי החבורות של בני ישיבת חדרותא דכלה מוגשות בפני רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדרו שליט"א

אשרי העם שככה לו

אלפי בני ישיבות ואברכים במעמדי 'דיתחא דאורייתא'
בחדש ניסן בבני ברק ובירושלים שע"י ארגון 'תורה דיליה' ו'חדוותא דכלה'
בראשות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א וראשי הישיבות שליט"א

מעמד 'דיתחא דאורייתא' ירושלים - ביהמ"ד 'חזון איש' רמת שלמה

מעמד 'דיתחא דאורייתא' בני ברק
סיום ישיבת 'חדוותא דכלה' - ארמונות חן

מעמד 'דיתחא דאורייתא' בני ברק - ארמונות חן

גם אתה רוצה להפוך את הלימוד שלך בין הזמנים לסיפור של הצלחה?

בוא והצטרף לתוכנית לא ימוש
ללקיחת יעד שעות לימוד יומי קבוע
שיטעין אותך בהמון **מוטיבציה ואנרגיה**
לבצע את תוכניות ושאיפות הלימוד שלך
וימלא אותך ב**סיפוק** עצום מתחושת ההישג וההצלחה שלך
במתווה שהוכיח את עצמו אצל אלפי בחורים בביה"ז ניסן
ותיכנס גם להגרלות ענק בסך כולל של 10,000 ש"ח

איך זה עובד:

נרשמים
בתחילת בביה"ז
בנדר"פ קופת
לא ימוש
3	מתאימים יעד
נוסף לימים שבהם
לא נמצאים בבית
(קמפ', נופש וכדו')
2	מגדירים יעד
של שעות לימוד
אותם תלמד
מדי יום
1
נכנסים
להגרלות ענק
בסך כולל של
10,000 ש"ח
6	מעדכנים בסוף
ביה"ז (עד ה')
באלול בנדר"פ
על ההצלחה
5	לומדים מדי יום
את שעות
היעד שלקחת
4

לשמיעת הפרטים המלאים, מענה אנושי, דברי חיזוק מרבותינו בקו 0772167597

קו ריתחא דאורייתא

03-306-4200

בס"ד

רעדן אין לערנען

מיט גדולי התורה וההוראה שליט"א

שאלות וקושיות מפיהם של מרנן
גדולי התורה והחסידות שליט"א בכל מעיינות התורה
הלכה - לומדעס' - מועדים - פרשת השבוע - ענינא דיומא

הצטרפו גם אתם לבית המדרש העולמי של 'קו הריתחא'
ותהנו מחביבותה ועומקה של תורה בכל זמן, מכל מקום

03-306-4200

שלוחה 2 - אידיש

zh720139@gmail.com

03-306-4200

מתחדש
כל הזמן
<<<

ריתחא דאורייתא עם מרנן ורבנן גדולי ישראל וגדולי מרביצי התורה שליט"א
חדש! שלוחה בשפת האידיש | שלוחת השיעורים הקצרים | בית המדרש
ללומדי דרשו ו'אהלי תורה' | 'קניינים' - שלוחת קניני תורה | גליונות חדוותא |

מעמד נרגש במוסדות ישיבת 'היכל צבי' בבני ברק
 כשעשרות מאברכי כולל 'בני עליה' הוציאו לאור את ספריהם לאחר שנים
 של לימוד מסכת שבת בהוצאה מפוארת ע"י 'זר זהב' - הבית למחבר הספר.

זר זהב
 הבית למחבר הספר
 מבית תורה דיליה

הקלדה • עריכה • עימוד • עיצוב • הדפסה
 ליצירת קשר וקבלת ייעוץ:

☎ 03-50-60-543 ✉ c038009090@gmail.com

'זר זהב' איתך
 בליווי מסור וייעוץ מקצועי
 לאורך תהליך הוצאת הספר

חלק מהספרים שיצאו לאור לאחרונה בבית למחבר הספר:

שם שבת

ריח לבנון

מחשבת אברהם

פתחי שבת

מנחת שבת

מתנת חלקו

בירורי סוגיות

נחלת שבת

בירורי אורה

מחשבת מלאכת

זר זהב
הבית למחבר הספר
מבית תורה דיליה

הקלדה • עריכה • עימוד • עיצוב • הדפסה
ליצירת קשר וקבלת ייעוץ:

☎ 03-50-60-543 ✉ c038009090@gmail.com

'זר זהב' איתך
בליווי מסוד וייעוץ מקצועי
לאורך תהליך הוצאת הספר

בין הזמנים בוער בריתחא דאורייתא!

שאלות וקושיות הישר מפייהם של מרנן ורבנן גדולי ישראל
וגדולי מרביצי התורה שליט"א
כל מרחבי התורה - מועדים - פרשת השבוע - ענינא דיומא

הצטרפו גם אתם לבית המדרש העולמי של 'קו הריתחא'
ותהנו מחביבותה ועומקה של תורה בכל זמן, מכל מקום

03-306-4200

- שלוחה 1** | שלוחות משא ומתן ממרנן ורבנן גדולי ישראל וגדולי מרביצי התורה שליט"א
בראשות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגאון ר' דב לנדו שליט"א
- שלוחה 2** | חדש! רעדן אין לערנען אויף אידיש - ריתחא דאורייתא בשפת היידיש
- שלוחה 4** | שלוחת השיעורים הקצרים במגוון מקצועות התורה עד 15 דק' לשיעור
סיכומי דף היומי, מסלולי דרשו, פרשת השבוע, מוסר ומחשבה, מושגים בהלכה, לומדות -
מנעד רחב של נושאים ושיעורים המתעדכנים כל העת.
- שלוחה 5** | חדש! 'קניינים' שלוחת קנייני תורה, כלים והדרכות לקניין אישי בלימוד
התורה, שאלון לאברכים 'דע את עצמך', שלוחת 'למען תזכרו' ועוד... בקרוב!

בין הזמנים למעשה'

שיעורים בהלכות השכיחות לנופשים בימי 'בין הזמנים'

מהגאון רבי דוד שרייבר שליט"א

מחולק לפי נושאים, עד 12 דק' לשיעור | בכניסה למערכת: 1 < שלוחה 70.

מנהל ישיבת בין הזמנים? רכז איגוד? מארגן קעמפ?

מחפש תכנית לבחורים שתהיה גם מועילה גם חוויתית וגם מרתקת?

חדש מבית תורה דיליה תכניות 'לדעת לכתוב'

הדרכה מעשית לכתיבת חידושי תורה
מאת הרב **ירוחם חיטובסקי** שליט"א

בליוי מצגות מושקעות ואינטראקטיביות

- למה לכתוב? מי בכלל יקרא את זה?
- אני רוצה לכתוב! איך מתחילים? כתיבת סיכום בשילוב הקהל
- איך הופכים טיוטה לסיכום מסודר
- בניית אוצר מילים - דוגמאות והמחשות
- כתיבת שיעורים - למה ואיך
- טעויות גדולות שניתן להימנע מהם בקלות
- ועוד נושאים רבים ומגוונים

הסדרה מחולקת לארבע תכניות באורך 45 דקות

1	חשיבות
הכתיבה
העצמית | 2 | תבניות
הכתיבה
הבסיסיות | 3 | התמודדות
נכונה עם
אתגרי הכותבים | 4 | טעויות נפוצות
בכתיבה
ומניעתם |
|---|----------------------------|---|------------------------------|---|---------------------------------------|---|------------------------------------|

ניתן להזמין כל אחת בפני עצמה או כסדרה.

כי כל אחד יכול לדעת לכתוב

לפרטים נוספים והסברים

נא לפנות אל הרב ירוחם חיטובסקי בטל' 050-412-7499
או בדוא"ל 4127499@gmail.com

להזמנות

נא להתקשר למס' 050-418-1902 או להשאיר הודעה
בקו 'היא שיחתי' 0330-646-00 שלוחה 6

בין הזמנים.
ריח משכר של הזדמנויות, חוויות מסעירות,
רגעים מלאי סיפוק והנאה,
רגעים של לימוד בבין הזמנים.

ישיבת בין הזמנים
פותחת לכבודכם את דלת

הכנסת

קופת ההשקעות של בין הזמנים

עד 50,000 ₪

בכל מוצאי שבת
תיערך הגרלה על סך
כולל של 15-20 אלף ₪

הזוכה המאושר זכאי לסכום
בהתאם לשעות הלימוד השבועיות
שהשקיע בכנסת.

הבטוח:
השעות נעברות!
לא זכית השבוע? השעות
שמורות לך לשבוע הבא!

לומדים יותר
צוברים יותר
זוכים יותר!
קו הכנסת: 08-31-32-642

בבין הזמנים, כל שעה של לימוד היא אוצר!
'הכנסת' - מאפשרת לכם לתעד את הדקות
היקרות הללו, למנות אותן ולהתמלאות
בסיפוק רוחני אדיר.

ככה זה עובד!

מדווחים

בקו 'הכנסת' 08-31-32-642
או בקו 'ריתחא דאורייתא'
03-30-64-200
ובמערכת נדרים פלוס

על כל שעת לימוד שצברתם
ניתן לדווח על אותו יום,
ועל היום שלפניו בלבד

יש להירשם
בעמדות 'נדרים פלוס'
תחת 'זכנו' או 'תורה דלילה'
ע"ש הכנסת

**חובה לציין קוד
קהילה שלכם ב'זכנו'**
ניתן לברור אצל מנהלי
ישיבת בין הזמנים.

המערכת תעביר את
הרישום לאישור ובאי
ישיב"ז של הקהילה

שלוש הגרלות
בבין הזמנים

עד 50,000 ₪

פרשת עקב
עד 15,000 ₪
פרשת ראה
עד 15,000 ₪
פרשת שופטים
עד 20,000 ₪

צוברים

כל שעה שהושקעה
ב'כנסת' מזכה בכסף גדול

אברך - 400 ש"ח לשעה

בחור ישיבה גדולה - 200 ש"ח לשעה

בחור ישיבה קטנה - 100 ש"ח לשעה

*וכן העולים ליישוב"ג 200
והעולים ליישוב"ק 100
(עד 15,000 ש"ח לזוכה)

זוכים

בכל מוצאי שבת
תיערך הגרלה על סך כולל
של 15-20 אלף ₪

הזוכה המאושר זכאי לסכום
בהתאם לשעות הלימוד
שהשקיע בכנסת באותו השבוע

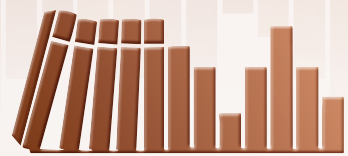
הסכום הנותר מוגרל שוב ושוב בין הלומדים
עד לתקרת הזכיה של אותו שבוע.

הבטוח: השעות נעברות!
לא זכית השבוע? השעות
שמורות לך לשבוע הבא!

לומדים יותר
צוברים יותר
זוכים יותר!

קו הכנסת: 08-31-32-642
קו 'ריתחא דאורייתא': 03-30-64-200

מיועד ללומדי ישיבות בין הזמנים המאוגדות ב'זכנו' ולחברי 'חדוותא דכלה'
מותנה באישור ראש ישיבת בין הזמנים. כללי ההגרלות על פי תקנון 'זכנו'.

היא שיחתי

מבית 'תורה דיליה' לחיזוק קנין אישי בתורה

הבשורה החדשה מבית 'תורה דיליה'

'היא שיחתי' - פלטפורמה ייחודית להקלדת חידושי תורה

**לומדים < עמלים < כותבים < מקריאים
והכל מוקלד!**

מערכת טלפונית חכמה ופשוטה לתפעול

מותאמת לשפה לימודית

ניתן לשלוח ולקבל קבצים דרך המייל

**אברך יקר! החבורות עליהן עמלת יעלו על הגליון
בקלות ובמהירות והשטייגען שלך יגיע לרמה אחרת!**

להצטרפות למנוי בעלות סמלית:

'נדרים פלוס' < 'תורה דיליה' < 'היא שיחתי'

< שירות מיוחד ללא תשלום נוסף >

מסובסד ע"י המערכת לתקופה מוגבלת יהיה ניתן לקבל את החומר

המוקלד מודפס בנקודות חלוקה, כפי המופיע ב'נדרים פלוס'

מספר המערכת להקלטות

033-064-600

לפניות וביירוים 050-418-5988

מוסדות - יש ליצור קשר במייל MY0504170394@GMAIL.COM

**מיוחד לנרשמים!! - גישה ישירה לחלקים מהותיים מהקורס לכתובת חידושי תורה
מבית תורה דיליה על ידי הרב ירוחם חיטובסקי (עלות הקורס 500 ₪)**

המערכת נבדקה ע"י המומחים מטעם בית הדין מיסודו של מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל
ונמצאה ראויה לשימוש לכתחילה ללא כל חשש מפגעי הטכנולוגיה למיניהם